

Rekomendacje w zakresie funkcjonowania instytucji certyfikujących w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji Wydanie II

Autorzy:

dr Natalia Kopeć-Panek, Joanna Aleksyńska-Mikołajczyk, Aleksandra Brzozowska, Monika Drzymulska-Derda, dr Magdalena Dybaś-Stronkowska, dr Dawid Dymkowski, Kamila Hernik, dr Helena Anna Jędrzejczak, Sonia Krzemińska, Magdalena Mrozkowiak, Ludmiła Rycielska, dr Anna Suchorab, Aldona Witkowska

Redakcja merytoryczna wydania II: dr Natalia Kopeć-Panek

Konsultacje merytoryczne wydania II: Agnieszka Grabowska, Marcin Jaworski, Ludwika Krasnodębska, Danuta Ostrochulska, Stanisław Sławiński, Agata Wiśniewska-Górczewska

Redakcja i korekta: Anna Herzog-Grzybowska (Załącznik 1), Jacek Łęgiewicz

Projekt okładki: Zuzanna Gułaj, Wojciech Maciejczyk

Skład: Marcin Kot

Zdjęcie na okładce: © Shutterstock.com

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa
tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

ISBN: 978-83-68747-40-9

Wydanie II

DOI: 10.24131/9788368747409

Publikacja dostępna na licencji
Creative Commons Uznanie Autorstwa 4.0.
Nie dotyczy zdjęcia na okładce.

Wzór cytowania:

Kopeć-Panek, N. i in. (2026). *Rekomendacje w zakresie funkcjonowania instytucji certyfikujących w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu „Wspieranie dalszego rozwoju Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji w Polsce (ZSK 6)”.

Warszawa 2026

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

WSTĘP DO WYDANIA II	6
WPROWADZENIE	8
JAK PRZYGOTOWAĆ PODMIOT DO PEŁNIENIA FUNKCJI INSTYTUCJI CERTYFIKUJĄCEJ? PROJEKTOWANIE WALIDACJI I CERTYFIKOWANIA W ZINTEGROWANYM SYSTEMIE KWALIFIKACJI	10
1. WALIDACJA W ZINTEGROWANYM SYSTEMIE KWALIFIKACJI	11
1.1. Identyfikowanie	12
1.2. Dokumentowanie.....	13
1.3. Weryfikacja	14
1.4. Metody stosowane w walidacji	15
1.5. Narzędzia walidacji	17
2. OPIS KWALIFIKACJI JAKO PUNKT WYJŚCIA DO PROJEKTOWANIA WALIDACJI.....	19
2.1. Znaczenie opisu kwalifikacji dla projektowania walidacji	19
2.2. Ramowe wymagania dla walidacji w opisie kwalifikacji podstawą do zaprojektowania i zorganizowania walidacji w IC.....	20
3. PROJEKTOWANIE WALIDACJI JAKO PROCES. SCENARIUSZ WALIDACJI	26
3.1. Projektowanie walidacji z uwzględnieniem perspektywy osoby ubiegającej się o kwalifikację oraz doświadczenia różnych członków organizacji	26
3.2. Cel i sposób opracowania scenariusza walidacji	28
3.3. Struktura i zakres scenariusza walidacji	30
3.4. Schemat walidacji.....	38
3.5. Projektowanie i prowadzenie walidacji – podsumowanie	38
4. CERTYFIKOWANIE	39
4.1. Certyfikat	39
4.2. Ewidencja wydanych certyfikatów.....	40
5. WEWNĘTRZNY SYSTEM ZAPEWNIANIA JAKOŚCI NADAWANIA KWALIFIKACJI	41
5.1. WSZJ jako element systemowego zapewniania jakości nadawania kwalifikacji w ZSK	41
5.2. Wewnętrzny system zapewniania jakości w instytucji certyfikującej	41
5.3. Odpowiedzialność za WSZJ	44
5.4. Opracowanie i doskonalenie WSZJ	46
5.5. Ryzyka dla procesu nadawania kwalifikacji przez IC	48

**INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA W ZINTEGROWANYM SYSTEMIE KWALIFIKACJI
WYMAGANIA USTAWOWE I PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE ICH SPEŁNIENIA..... 52**

6. JAK ZOSTAĆ INSTYTUCJĄ CERTYFIKUJĄCĄ W ZSK, CZYLI PROCEDURA NADAWANIA

UPRAWNIEŃ DO CERTYFIKOWANIA 53

6.1. Wymagania wobec podmiotów ubiegających się o uprawnienia do certyfikowania 53

6.2. Procedura nadawania uprawnień do certyfikowania 55

6.3. Wykazywanie spełniania ramowych wymagań dla walidacji 59

7. INFORMOWANIE NA STRONIE INTERNETOWEJ

O WALIDACJI 64

7.1. Zakres informacji na stronie internetowej instytucji certyfikującej 64

7.2. Przejrzystość i dostępność informacji 68

7.3. Zarządzanie treścią na stronie internetowej..... 70

8. MONITOROWANIE I EWALUACJA NADAWANIA KWALIFIKACJI 71

8.1. Monitorowanie i bieżąca ocena walidacji i certyfikowania 71

8.2. Ewaluacja walidacji i certyfikowania 73

9. SPRAWOZDAWCZOŚĆ INSTYTUCJI CERTYFIKUJĄCEJ 79

9.1. Informacja kwartalna 79

9.2. Sprawozdanie z działalności 80

9.3. Raport z ewaluacji wewnętrznej 83

9.4. Aplikacja e-raporty ZRK..... 84

9.5. Niezwłoczne zawiadomienie..... 85

**RELACJE INSTYTUCJI CERTYFIKUJĄCEJ Z OTOCZENIEM ZINTEGROWANEGO
SYSTEMU KWALIFIKACJI 87**

10. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A PODMIOT ZEWNĘTRZNEGO ZAPEWNIANIA JAKOŚCI ... 88

10.1. Podmioty zewnętrznego zapewniania jakości (PZZJ) 88

10.2. Relacje IC z PZZJ 89

10.3. Organizacja pracy IC w kontekście współpracy z PZZJ 92

11. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A MINISTER WŁAŚCIWY 94

12. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A INSTYTUCJA WALIDUJĄCA 96

12.1. Podmiotowość IW 96

12.2. Zapewnienie jakości walidacji w IW 97

12.3. Umowa między IC a IW 98

13. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A SZKOŁY PONADPODSTAWOWE KSZTAŁCĄCE	
ZAWODOWO	101
13.1. Przygotowanie uczniów w zakresie kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych.....	102
13.2. Nabywanie kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych przez uczniów – walidacja i certyfikowanie.....	105
14. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A BRANŻOWE CENTRUM UMIEJĘTNOŚCI (BCU)	108
14.1. BCU jako placówki oświatowe integrujące edukację i biznes	108
14.2. BCU a nadawanie kwalifikacji sektorowych włączonych do ZSK.....	111
15. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A BAZA USŁUG ROZWOJOWYCH	112
15.1. Baza Usług Rozwojowych – wprowadzenie	112
15.2. Powiązania ZSK i BUR.....	113
15.3. Kwalifikacje włączone do ZSK w BUR.....	114
15.4. Instytucja certyfikująca w BUR	116
ZAŁĄCZNIK 1	119
Załącznik 1. Przykładowa struktura scenariusza walidacji wraz z pytaniami pomocniczymi ..	119
Załącznik 2. Przykładowy schemat walidacji	126
Załącznik 3. Wzór umowy ramowej IC–IW	127
BIBLIOGRAFIA	134
SŁOWNIK UŻYTYCH TERMINÓW I SKRÓTÓW	141

WSTĘP DO WYDANIA II

W niniejszym poradniku przedstawiamy praktyczne wskazówki dotyczące funkcjonowania instytucji certyfikujących (IC), nadających kwalifikacje wolnorynkowe lub sektorowe w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (ZSK). Biorąc pod uwagę zadania i kontekst działalności IC, w publikacji wyodrębniono trzy obszary tematyczne: projektowanie walidacji i certyfikowania (przygotowanie podmiotu do roli IC), wymagania ustawy o ZSK wobec IC oraz relacje IC z otoczeniem.

Jest to drugie wydanie publikacji z 2020 roku, której aktualizacja była niezbędna przede wszystkim z powodu zmiany niektórych przepisów Ustawy z dn. 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, zwanej dalej ustawą o ZSK, wpływających na sposób funkcjonowania IC (zmiany weszły w życie od 1 stycznia 2024 r.). Ponadto w okresie tym w Instytucie Badań-Edukacyjnych – Państwowym Instytucie Badawczym wypracowano nowe rozwiązania mające na celu wsparcie instytucji certyfikujących, przeprowadzono nowe analizy związane z nadawaniem kwalifikacji, czy wreszcie pojawiło się wiele nowych dobrych praktyk – wszystko to zostało uwzględnione w opracowaniu w postaci praktycznych wskazówek dla IC.

Publikacja odnosi się do licznych doświadczeń zebranych w toku realizacji projektów systemowych w latach 2016–2026. Celem projektów było (i jest) wsparcie wdrażania ZSK w Polsce, także poprzez wspieranie instytucji certyfikujących i podmiotów zainteresowanych nadawaniem kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych.

W ostatnich latach zrealizowano wiele zadań w tym zakresie, takich jak: bezpośrednie wsparcie metodyczne podmiotów przygotowujących się do roli IC w projektowaniu walidacji oraz opisie rozwiązań składających się na wewnętrzny system zapewniania jakości, wsparcie podmiotów opisujących kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe, przygotowanie narzędzi cyfrowych wspierających funkcjonowanie IC (np. e-wnioski, e-raporty ZRK), działania informacyjne (webinary, seminaria, szkolenia), współpraca z wykonawcami zamówień publicznych (m.in. na przygotowanie scenariuszy i narzędzi walidacji oraz przeprowadzenie pilotaży walidacji), udział w pilotażach walidacji, inicjowanie i nadzór nad przygotowaniem ekspertyz (np. dotyczących analizy dowodów i deklaracji, dostępności walidacji, znaczenia walidacji dla jakości usług w danej branży, współpracy szkoły ponadpodstawowej z instytucją certyfikującą), dostosowanie walidacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (w tym intelektualną, wzroku oraz słuchu), konsultacje przesłanych materiałów oraz bieżące odpowiedzi na pytania IC, z czasem coraz bardziej dojrzałe i złożone.

Powstały też inne przydatne dla IC publikacje, w tym [Instytucje certyfikujące w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Pakiet powitalny](#) (Kopeć-Panek [red.], 2025) – krótki materiał informacyjny, przydatny zwłaszcza dla podmiotów rozpoczynających działalność w ramach ZSK, traktujący o wsparciu IBE PIB dla IC i najważniejszych zadaniach IC oraz [Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wskazówki dla instytucji certyfikujących. Wydanie II](#) (Kopeć-Panek [red.], 2024) – poradnik dotyczący projektowania walidacji i przygotowania niezbędnych narzędzi, zawierający wiele przykładów arkuszy oceny czy innych pomocnych materiałów.

Publikacja, uwzględniająca zarówno powyższe doświadczenia, jak i akty prawne i nowe konteksty funkcjonowania IC stanowi kompleksowe opracowanie nt. roli i zadań instytucji certyfikujących w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Odbiorcami poradnika są przede wszystkim pracownicy instytucji certyfikujących oraz podmiotów zainteresowanych uzyskaniem uprawnień do certyfikowania. Treści zawarte w publikacji mogą być również przydatne dla innych interesariuszy ZSK, w tym przedstawicieli: podmiotów zewnętrznego zapewnienia jakości (PZZJ), instytucji walidujących (IW), ministrów właściwych (MW), branżowych centrów umiejętności (BCU), szkół ponadpodstawowych i uczelni oraz instytucji szkoleniowych.

WPROWADZENIE

Zmiany na rynku pracy oraz sposób funkcjonowania pracowników i pracodawców w społeczeństwie postindustrialnym wymusiły transformację reguł funkcjonujących na styku edukacji i rynku pracy. Oczekiwania rynku pracy, w tym pracodawców z poszczególnych branż, wobec kompetencji pracowników zmieniają się bardzo szybko, dlatego konieczne stało się opracowanie nowych rozwiązań systemowych, aby rynek edukacyjny podążał za tymi oczekiwaniami.

Do najważniejszych potrzeb należało umożliwienie potwierdzania rezultatów nabywanych umiejętności, zgodnych z aktualnymi potrzebami, zwłaszcza tych uzyskanych w toku edukacji pozaformalnej (np. na szkoleniach) i poprzez nieformalne uczenie się (np. w miejscu pracy). O ile określanie i sprawdzanie efektów kształcenia stanowiły już element edukacji formalnej, o tyle opisanie i walidacja efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną dekadę temu było w Polsce nowością.

Odpowiedzią na te potrzeby było wprowadzenie Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (początek 2016 roku), a wraz z nim nowego typu kwalifikacji – „rynkowych” (obecnie: wolnorynkowych i sektorowych). Ułatwiono podmiotom rynkowym wpływ na kształt kwalifikacji nabywanych przez obecnych i przyszłych pracowników. Teraz, jeśli dostrzegają one brak istotnych kompetencji na rynku pracy, w swojej branży, mogą opisać kwalifikację wolnorynkową lub sektorową i złożyć do właściwego ministra wnioski o włączenie jej do ZSK.

Po włączeniu kwalifikacje takie zostają umieszczone w publicznej bazie – Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji, a podmioty rynkowe i branżowe – po spełnieniu określonych warunków i uzyskaniu uprawnień instytucji certyfikującej – mogą je nadawać.

Uzyskanie uprawnień i rozpoczęcie nadawania kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej wymaga od podmiotu odpowiedniego przygotowania. W projektowaniu walidacji i certyfikowania niezbędne jest uwzględnienie opisu określonej kwalifikacji oraz zapisów ustawy o ZSK. Opis każdej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej zawiera listę efektów uczenia się oraz wymagań wobec podmiotów przeprowadzających walidację, dotyczących metod tej walidacji, osób ją przeprowadzających oraz zasobów organizacyjnych i materialnych niezbędnych do przeprowadzenia walidacji. W ten sposób wszystkie IC są zobowiązane do sprawdzenia określonych efektów uczenia się przy wykorzystaniu wyznaczonych metod walidacji.

Według zapisów ustawy o ZSK obowiązkiem IC jest posiadanie wewnętrznego systemu zapewniania jakości, na który składają się m.in. rozwiązania zapewniające rozdzielenie procesów kształcenia i szkolenia od walidacji, stałe monitorowanie, bieżąca ocena oraz ewaluacja walidacji i certyfikowania. Każdy podmiot zainteresowany uzyskaniem statusu instytucji certyfikującej stoi więc przed wyzwaniem zaprojektowania walidacji adekwatnie do wymagań ustawowych, opisu kwalifikacji i swojej struktury organizacyjnej.

W trosce o zapewnienie jakości nadawania kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych, opis ramowych wymagań dla walidacji wskazuje konieczne warunki rzetelnego i bezpiecznego przeprowadzenia walidacji, jednocześnie pozostawiając swobodę w zakresie projektowania szczegółów walidacji w danej IC.

Podmiot, aby otrzymać od MW uprawnienia do nadawania kwalifikacji, musi spełnić szereg warunków zapisanych w ustawie o ZSK. Z kolei po uzyskaniu takich uprawnień IC musi dbać o jakość nadawania kwalifikacji poprzez stałe monitorowanie i ewaluację swoich procesów. Ponadto IC ma szereg obowiązków sprawozdawczych – sporządzanie kwartalnej informacji, sprawozdania z działalności i raportu z ewaluacji wewnętrznej czy niezwłoczne złożenie zawiadomienia o zmianach, które mają kluczowe znaczenie dla funkcjonowania IC.

Warto zaznaczyć, że IC działają w otoczeniu innych instytucji i podmiotów, w tym przede wszystkim podmiotów zewnętrznego zapewniania jakości (PZZJ), których rolą jest monitorowanie i ewaluacja zewnętrzna walidacji i certyfikowania, oraz ministrów właściwych sprawujących nadzór nad poprawnym nadawaniem kwalifikacji. IC może także upoważniać do prowadzenia walidacji inne podmioty, podejmując współpracę z tzw. instytucjami walidującymi. Z kolei zmiany w przepisach prawa oświatowego dają IC możliwość nawiązania współpracy ze szkołami branżowymi, technikami oraz szkołami policealnymi i branżowymi centrami umiejętności. Ważnym kontekstem w otoczeniu IC jest też Baza Usług Rozwojowych, stwarzająca dla IC możliwość działalności z dofinansowaniem usług.

Niniejsza publikacja jest odpowiedzią na potrzebę ustrukturyzowania i ujednoczenia rozwiązań stosowanych przez IC. Stanowi zbiór informacji i rozwiązań, które Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy wypracował w trakcie współpracy zarówno z IC, jak i z podmiotami ubiegającymi się o uprawnienia do certyfikowania.

Struktura publikacji została pomyślana tak, aby Czytelnik mógł znaleźć w niej informacje o każdym z etapów walidacji oraz wytyczne dotyczące funkcjonowania IC. Zaproponowano takie rozwiązanie, aby zebrany materiał tworzył przejrzyste i funkcjonalne kompendium wiedzy zarówno o instytucjach certyfikujących, jak i o ważnych aspektach ZSK.

**Jak przygotować podmiot
do pełnienia funkcji instytucji
certyfikującej?**

**Projektowanie walidacji
i certyfikowania w Zintegrowanym
Systemie Kwalifikacji**

1. WALIDACJA W ZINTEGROWANYM SYSTEMIE KWALIFIKACJI

Walidacja to sprawdzanie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji osiągnęła całość lub część efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji (art. 2 pkt 22 ustawy o ZSK). Efekty uczenia się można osiągnąć na różne sposoby – poprzez edukację formalną (np. w szkole, na studiach), pozaformalną (np. w ramach kursu lub szkolenia) lub poprzez uczenie się nieformalne (np. w miejscu pracy, na stażu, w podróży, poprzez samodzielną lekturę, z internetu).

Nabycie niektórych kwalifikacji (np. świadectwa maturalnego, dyplomu ukończenia studiów czy dyplomu kwalifikacji zawodowej) wymaga uczestniczenia w zorganizowanych formach kształcenia. W przypadku kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych podejście do walidacji nie jest i nie może być uzależnione od procesu edukacyjnego. Innymi słowy, do walidacji prowadzącej do nabycia takich kwalifikacji może – zgodnie z założeniem – podejść każdy, kto uzna, że jest do tego gotowy i spełnia warunki wstępne wskazane w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji (np. posiada wymagane kwalifikacje poprzedzające, jest w odpowiednim wieku czy ma niezbędne doświadczenie).

Walidacja może być przeprowadzona w różnych miejscach (np. w miejscu pracy kandydata, w zorganizowanej na potrzeby walidacji przestrzeni lub w plenerze), w różnym trybie (stacjonarnym, zdalnym, hybrydowym), za pomocą różnych metod. Może się odbyć jednego dnia lub być rozłożona w czasie.

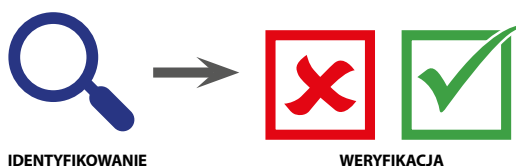
W kontekście ZSK, w ramach modelowego podejścia do walidacji, wyróżnia się trzy jej etapy: identyfikowanie, dokumentowanie i weryfikację.

Rysunek 1.1. Walidacja w podziale na etapy

a. Walidacja ze wszystkimi etapami

b. Walidacja tylko z etapem identyfikowania i weryfikacji

Opracowanie własne

1.1. Identyfikowanie

Identyfikowanie to rozpoznanie, czy i na ile osoba, która chciałaby przystąpić do walidacji, jest do tego gotowa, tzn. czy posiada odpowiednią wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne, by starać się o nabycie danej kwalifikacji. Tak rozumiany etap identyfikowania występuje więc w przypadku każdej walidacji, czasem jednak jest przeprowadzany samodzielnie przez uczestnika walidacji – pozostaje wyłącznie na poziomie jego indywidualnego namysłu, w innych przypadkach może być wspierany przez IC, np. poprzez konsultacje z doradcą walidacyjnym (zob. [Doradca walidacyjny](#)). Polecaną metodą pracy doradcy walidacyjnego może być np. bilans kompetencji (zob. [Katalog Metod Walidacji \(b\); Metoda Bilansu Kompetencji](#)), pozwalający przeanalizować i zidentyfikować potencjał danej osoby lub posiadane przez nią kompetencje na podstawie m.in. różnego typu wywiadów ustrukturyzowanych. Doradca walidacyjny może też pełnić rolę informacyjną.

Doradca walidacyjny może udzielać informacji i porad dotyczących np.:

- wymaganych efektów uczenia się,
- warunków udziału w walidacji,
- przebiegu walidacji (w tym jej harmonogramu),
- opłat za walidację i certyfikowanie w danej IC,
- rodzaju dowodów i deklaracji dopuszczonych do oceny,
- wsparcia oferowanego przez IC,
- dostępności walidacji dla osób z różnymi potrzebami.

Innymi formami wsparcia IC na etapie identyfikowania efektów uczenia się mogą być udostępnienie materiałów pomocniczych (np. listy przydatnej literatury, próbnych testów, przykładowych zadań) lub podanie informacji o możliwościach dalszego uczenia się (o ile dane IC je oferuje), pomocnego w przygotowaniu do walidacji.

W niektórych przypadkach zapisy dotyczące identyfikowania znajdują się już w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji. Jeśli wskazano w nim jakieś warunki dla tego etapu (np. wsparcie doradcy), IC musi je zapewnić; jeśli nie wskazano – IC decyduje, czy chce zaoferować wsparcie.

Efektym identyfikowania może być podjęcie decyzji o przystąpieniu do kolejnego etapu walidacji lub ustalenie planu dalszego uczenia się.

1.2. Dokumentowanie

Dokumentowanie to etap, w którym osoba przystępująca do walidacji kompletuje oraz przekazuje instytucji certyfikującej materiały („dowody i deklaracje”), które potwierdzają osiągnięcie przez nią określonych efektów uczenia się. Podobnie jak identyfikowanie, dokumentowanie może odbywać się samodzielnie lub ze wsparciem doradcy walidacyjnego.

Etap ten nie zawsze ma miejsce, zwykle występuje wówczas, gdy możliwe jest potwierdzenie osiągnięcia efektów uczenia się na podstawie udokumentowanego doświadczenia osoby przystępującej do walidacji. Wtedy w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji, w części dotyczącej metod walidacji, jest zwykle wskazana metoda analizy dowodów i deklaracji. Więcej o metodzie można przeczytać w [Katalogu Metod Walidacji](#): Dowody i deklaracje mogą stanowić część dorobku danej osoby – analizie podlega wówczas jej „portfolio”, lub mogą zostać przygotowane na potrzeby walidacji, zwykle według wytycznych IC – wówczas mówimy o analizie „dzieła”.

Przykładowe dowody

- wytwory pracy własnej manualnej, np. prace artystyczne lub wytwory techniczne;
- wytwory pracy własnej koncepcyjnej, np. publikacje, raporty, prezentacje;
- materiały prezentujące wiedzę i umiejętności w danym obszarze merytorycznym, np. nagranie audio lub wideo dowolnej aktywności zawodowej, prowadzone podcasty, webinary, blogi;
- świadectwa aktywności kandydata w obszarze objętym kwalifikacją, np. wykazy zrealizowanych projektów, karty pracy;
- dokumenty potwierdzające poziom wykształcenia czy zdane egzaminy, np. dyplomy, certyfikaty, świadectwa;
- dokumenty potwierdzające posiadane kompetencje, czasem trudno uchwytnie przy wykorzystaniu innych rodzajach dowodów, np. wyniki testów psychologicznych, wynik bilansu kompetencji.

Przykładowe deklaracje

- deklaracje osoby przystępującej do walidacji, takie jak np.: biogram zawodowy, samoocena kompetencji, publicznie dostępny profil zawodowy zamieszczony np. na portalu LinkedIn;
- deklaracje osób trzecich lub podmiotów/instytucji, np. referencje pisemne lub ustne, listy polecające, potwierdzenia wykonanych zadań wydane przez pracodawcę lub klienta.

Opracowanie własne na podstawie: *Katalog Metod Walidacji* oraz Nikodemka S. (2024), s. 29–32.

Jeżeli w opisie kwalifikacji nie określono dowodów czy deklaracji wymaganych do potwierdzenia osiągnięcia efektów uczenia się, wówczas IC powinna określić, czego konkretnie oczekuje, wskazać np. rodzaj dowodów, ich zakres, liczbę.

Wiele przydatnych podpowiedzi dotyczących dokumentowania, analizy dowodów i deklaracji oraz wsparcia doradcy walidacyjnego w tym procesie znajduje się w ekspertyzie [Analiza dowodów i deklaracji – praktyczne wskazówki](#) (Nikodemka i in., 2024);, a także w rozdziale dotyczącym analizy dowodów i deklaracji poradnika [Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wskazówki dla instytucji certyfikujących. Wydanie II](#) (Kopeć-Panek [red.], 2024).

1.3. Weryfikacja

Weryfikacja to kluczowy etap walidacji. Bywa, że pojęcia weryfikacji i walidacji stosowane są zamiennie, jako synonimy. Weryfikacja oznacza sprawdzanie określonego zasobu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych danej osoby, umożliwiające stwierdzenie, czy osiągnęła ona efekty uczenia się wskazane dla danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. Weryfikację prowadzą asesorzy (egzaminatorzy), spełniający wymogi wskazane w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji, z wykorzystaniem wskazanych metod walidacji.

Planując weryfikację, należy uwzględnić sprawdzanie wszystkich efektów uczenia się na podstawie wszystkich przypisanych im kryteriów weryfikacji.

Warunkiem wydania certyfikatu kwalifikacji wolnorynkowej lub certyfikatu kwalifikacji sektorowej jest potwierdzenie w drodze walidacji osiągnięcia przez daną osobę wszystkich efektów uczenia się wymaganych dla danej kwalifikacji (zob. art. 49a ust. 1 ustawy o ZSK).

W przypadku pozytywnej decyzji walidacyjnej efektem weryfikacji jest certyfikowanie. W przypadku wyniku negatywnego, osoba podchodząca do walidacji nie może otrzymać certyfikatu, a jedynie dokument zaświadcający potwierdzenie części efektów uczenia się. Kwestia wydawania tego typu dokumentów częściowych pozostaje w decyzji danej IC. Dobrą praktyką jest, aby osoba, która nie potwierdziła wszystkich efektów uczenia się w toku walidacji, otrzymała nie tylko informację o negatywnej decyzji komisji walidacyjnej, ale również szczegółową informację o niepotwierdzonych efektach. Taka informacja może być pomocna w zidentyfikowaniu braków w wiedzy, umiejętnościach oraz kompetencjach społecznych wymaganych dla danej kwalifikacji, co wpływa na plan rozwoju osobistego i motywację do ponownego podejścia do walidacji. Dzięki temu realizowana jest przez IC idea walidacji kształtującej (ang. *formative assessment*), która podtrzymuje proces uczenia się.

1.4. Metody stosowane w walidacji

Walidacja może być prowadzona przy użyciu różnych metod. Dobór metod walidacji odbywa się już na etapie przygotowania opisu danej kwalifikacji, w którym autorzy opisu wskazują, jakimi metodami powinny być sprawdzane wskazane efekty uczenia się. Czasem opis pozwala instytucji certyfikującej na pewną dowolność (np. gdy podane są metody alternatywne lub otwarty katalog dopuszczalnych metod), wówczas IC dokonuje doboru metod, planując szczegółowo przebieg walidacji.

Katalog Metod Walidacji

Aby móc dokonać wyboru metody walidacji, warto rozeznaczyć, które są najbardziej odpowiednie (zalecane) w odniesieniu do efektów uczenia się i kryteriów weryfikacji. Z pomocą przychodzi tu [Katalog Metod Walidacji](#) (KMW), obejmujący następujące metody:

- test teoretyczny,
- obserwacja w warunkach rzeczywistych,
- obserwacja w warunkach symulowanych,
- wywiad ustrukturyzowany,
- wywiad swobodny,
- analiza dowodów i deklaracji,
- prezentacja,
- debata ustrukturyzowana,
- debata swobodna,
- bilans kompetencji.

W KMW znajdują się informacje o zasadach i przykładach stosowania wybranych metod walidacji, a także o ich zaletach i ograniczeniach. Zaproponowano w nim też różne możliwości łączenia wybranych metod. Ponieważ zwykle stosuje się więcej niż jedną metodę, takie wskazówki mogą być przydatne w dopasowaniu uzupełniających się metod w danym procesie walidacji. Kombinacja metod jest popularnym rozwiązaniem zarówno w Polsce, jak i w innych krajach europejskich (Cedefop, 2015).

Dobór metod walidacji do efektów uczenia się

Metody walidacji powinny zostać dobrane tak, aby było możliwe sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o daną kwalifikację osiągnęła efekty uczenia się wymagane dla tej kwalifikacji. Przykładowo, jeśli dany efekt odnosi się do wiedzy uczestnika, właściwą metodą może być test teoretyczny lub wywiad. Jeśli sprawdzeniu mają jednak podlegać umiejętności, warto zaobserwować wykonywanie określonych zadań.

Dobierając metody na poziomie opisu kwalifikacji, wystarczy wskazać listę metod dopuszczalnych (niektóre opisy są w tym zakresie szczegółowe – autorzy dobrali w nich metody do poszczególnych zestawów efektów uczenia się, a nawet do poszczególnych efektów), odpowiednich do efektów uczenia się oraz do możliwości osób podchodzących do walidacji, np. uwzględniając ograniczenia w ich sprawności. Podmioty opisujące kwalifikacje powinny uważnie podejmować decyzję w tym zakresie, by zachować równowagę pomiędzy troską o jakość przyszłych walidacji a otwartością na różne możliwości ich przeprowadzania.

Dobierając metody walidacji na potrzeby postępowań walidacyjnych w konkretnej instytucji certyfikującej, należy zaplanować sposób sprawdzania każdego z efektów uczenia się (poprzez weryfikację każdego kryterium). Przydatne może tu być sporządzenie matrycy walidacji, tj. dopasowanie metod (jednej lub kilku) do każdego z kryteriów weryfikacji. Wskazówki dotyczące przygotowania matrycy walidacji znajdują się w poradniku [Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wskazówki dla instytucji certyfikujących. Wydanie II](#) (Kopeć-Panek [red.], 2024), a gotowy wzór matrycy został dodany jako załącznik do [Pakietu powitalnego dla IC](#).

Tabela 1.1. Przykładowe kryteria weryfikacji efektów uczenia się wraz z dopasowanymi metodami walidacji na podstawie opisu kwalifikacji „Realizacja projektów *interim management* (zarządzanie czasowe)”

Kryterium weryfikacji	Metoda walidacji
Omawia obszary merytoryczne projektu IM, w szczególności obszar sprzedażowy, finansowy, <i>human resources</i> .	test teoretyczny
Wskazuje kluczowe obszary przedsiębiorstwa w kontekście planowania zmian; określa cel realizacji i stan docelowy projektu IM; posługuje się narzędziami do diagnozowania sytuacji.	analiza dowodów i deklaracji (analizie podlega koncepcja realizacji projektu IM) prezentacja
Omawia przykłady działań i rozwiązań na podstawie własnego doświadczenia zawodowego.	prezentacja wywiad swobodny

Opracowanie własne na podstawie opisu kwalifikacji „Realizacja projektów *interim management* (zarządzanie czasowe)”, dostępnego na stronie <https://kwalifikacje.gov.pl/wyszukiwarka-kwalifikacji>

1.5. Narzędzia walidacji

Kolejnym krokiem po dopasowaniu metod walidacji jest dobór i przygotowanie narzędzi walidacji.

Narzędzia walidacji to dokumenty służące weryfikacji efektów uczenia się, w tym np. arkusze testu czy obserwacji, karty oceny wywiadu oraz klucze oceny zawierające opis zasad oceny i jej wskaźniki, które podpowiadają, po czym można poznać, że dana osoba osiągnęła sprawdzane umiejętności.

Dla każdej z metod walidacji należy przygotować odpowiednie narzędzia walidacji. Trudno podać ich zamknięty katalog (ze względu na wielość metod i zróżnicowane podejścia w obszarze tej samej metody). Można jednak wskazać narzędzia najbardziej typowe, adekwatne do najczęściej stosowanych metod walidacji:

- w celu realizacji testu teoretycznego warto przygotować arkusz testowy, klucz oceny, arkusz oceny testu;

- aby przeprowadzić walidację opartą na obserwacji (w warunkach rzeczywistych lub symulowanych), warto przygotować listę zadań dla uczestnika, arkusz obserwacji (kartę oceny wykonywanych zadań), opis sposobu oceny zadań (wskaźniki oceny);
- wywiad będzie wymagał skonstruowania scenariusza wywiadu (opcjonalnie listy pytań), klucza odpowiedzi i arkusza oceny wywiadu;
- w walidacji przeprowadzanej metodą analizy dowodów i deklaracji przydatne będą lista dopuszczalnych dowodów i deklaracji (ewentualnie formularz dowodów i deklaracji, pozwalający uporządkować zebrany materiał, jeśli dopuszczalnych materiałów jest wiele), wzór przygotowania danego dowodu, arkusz oceny dowodów i deklaracji wraz z kluczem tejże oceny.

Szczegółowe informacje dotyczące przygotowania narzędzi walidacji oraz wiele przykładów takich narzędzi można znaleźć w poradniku dla instytucji certyfikujących:

[*Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wskazówki dla instytucji certyfikujących. Wydanie II*](#)
(Kopeć-Panek [red.] 2024).

2. OPIS KWALIFIKACJI JAKO PUNKT WYJŚCIA DO PROJEKTOWANIA WALIDACJI

2.1. Znaczenie opisu kwalifikacji dla projektowania walidacji

Punktem wyjścia do planowania przebiegu walidacji w instytucji certyfikującej jest opis kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, opublikowany w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji. Wymagania zawarte w opisie są obowiązujące dla wszystkich instytucji certyfikujących, które będą nadawać daną kwalifikację. Jeśli dany podmiot (potencjalna IC) opisuje kwalifikację, ma możliwość wyznaczenia standardów walidacji; jeśli wnioskuje o uprawnienia do kwalifikacji opisanej przez inny podmiot, obowiązuje go standard zaproponowany przez autorów takiego opisu.

Z punktu widzenia projektowania walidacji do najważniejszych pól w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji należą:

- efekty uczenia się wymagane dla danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej,
- ramowe wymagania dotyczące walidacji,
- warunki, jakie musi spełnić osoba przystępująca do walidacji (o ile wskazano w obwieszczeniu),
- dodatkowe warunki uzyskania kwalifikacji (o ile wskazano).

Efekty uczenia się to zbiór wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, wymaganych dla danej kwalifikacji i uporządkowanych w zestawy. Efekty uczenia się są opisane za pomocą umiejętności (tj. zdolności wykonywania zadań i rozwiązywania problemów) oraz kryteriów weryfikacji, które doprecyzowują ich zakres. Kryteria weryfikacji determinują jednocześnie sposób sprawdzenia osiągnięcia danego efektu uczenia się.

Ramowe wymagania dla walidacji to punkt wyjścia do planowania szczegółowych rozwiązań w danej IC. Obejmują one:

- wymagania dotyczące metod przeprowadzania walidacji,
- wymagania dotyczące osób przeprowadzających walidację,
- wymagania dotyczące warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego i bezpiecznego przeprowadzania walidacji,

- ewentualnie dodatkowe informacje na temat ramowych wymagań dotyczących walidacji (w formularzu wniosku obowiązującym do grudnia 2023 r. występowało tu pole „Wymagania dotyczące etapów identyfikowania i/lub dokumentowania”).

Istotne znaczenie dla projektowania walidacji mają także treści zawarte w polu „W razie potrzeby warunki, jakie musi spełnić osoba przystępująca do walidacji”. Mogą one dotyczyć kwalifikacji, które musi posiadać osoba podchodząca do walidacji, np. świadectwo dojrzałości, kwalifikacja pełna z poziomem min. III PRK, wykształcenie wyższe. Czasem w tym zakresie pojawiają się bardzo konkretne zapisy typu „Psycholog po studiach jednolitych magisterskich”¹. Wymagania mogą też dotyczyć zdobytego już doświadczenia zawodowego kandydata lub np. kwestii związanych z bezpieczeństwem: „Do walidacji może przystąpić osoba, która przedstawi oświadczenie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do uprawiania sportów wodnych; legitymuje się poświadczeniem ukończenia kursu pierwszej pomocy”².

Projektując opis kwalifikacji rynkowej, należy pamiętać, że wymagania dla walidacji i podmiotów ją przeprowadzających muszą zapewniać rzetelność procesu, ale też być realne do spełnienia. Szczegółowe wskazówki dotyczące przygotowania opisu kwalifikacji, w tym ramowych wymagań dla walidacji, zawarto w poradniku [Opisywanie kwalifikacji wolnorynkowych, sektorowych i nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych](#) (Grabowska [red.], 2025).

2.2. Ramowe wymagania dla walidacji w opisie kwalifikacji podstawą do zaprojektowania i zorganizowania walidacji w IC

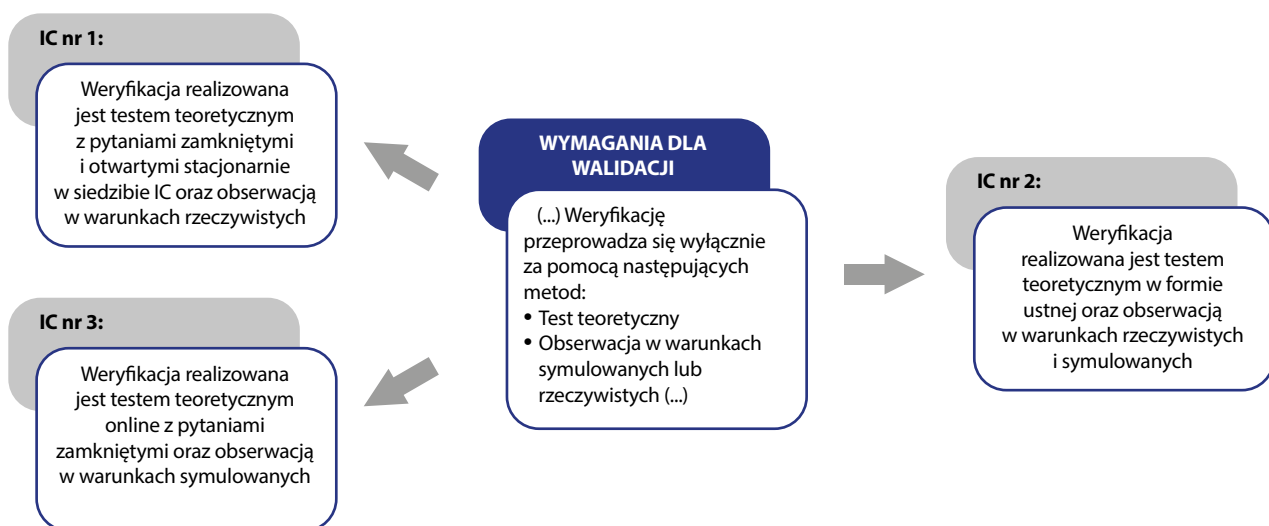
Ramowe wymagania dla walidacji i podmiotów przeprowadzających walidację stanowią podstawę do odpowiedniego zaplanowania i przeprowadzania walidacji w różnych IC. Mogą być mniej lub bardziej szczegółowe (w zależności od specyfiki kwalifikacji, podejścia autorów lub praktyk stosowanych w danej branży), przy czym nie powinny stanowić wyczerpującego

¹ Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Diagnoza i pomoc psychoonkologiczna osobom chorym onkologicznie, osobom po chorobie nowotworowej oraz ich rodzinom i otoczeniu – Psychoonkolog” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (obecnie kwalifikacja wolnorynkowa).

² Obwieszczenie Ministra Sportu z dnia 17 stycznia 2020 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Projektowanie procesu dydaktycznego w kiteboardingu” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Zob. także: Obwieszczenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 8 sierpnia 2024 r. w sprawie uznania dotychczasowej kwalifikacji rynkowej „Projektowanie procesu dydaktycznego w kiteboardingu” włączonej do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji za kwalifikację sektorową.

opisu przebiegu walidacji, a tylko wskazywać jej warunki brzegowe. Istotne jest zatem zachowanie przez opisujących kwalifikację szerokiej perspektywy proponowanych rozwiązań. W ten sposób podmioty zainteresowane nadawaniem tej samej kwalifikacji mogą projektować różne rozwiązania, o ile pozostają one zgodne ze wskazanymi wymogami (rys. 2.1). Wskazanie warunków brzegowych dotyczących m.in. metod prowadzenia walidacji i zasobów materialnych z jednej strony ma zapewnić wysoką jakość i rzetelność przeprowadzanych walidacji (przez określenie niezbędnego minimum), z drugiej zaś ich porównywalność między różnymi podmiotami, które uzyskały uprawnienia do certyfikowania tej samej kwalifikacji oraz jej powtarzalność w ramach jednej instytucji certyfikującej.

Rysunek 2.1. Zastosowanie różnych metod weryfikacji na przykładzie wybranego opisu wymagań dla walidacji kwalifikacji wolnorynkowej

Opracowanie: Dawid Dymkowski

Jak wspomniano wyżej, ramowe warunki dotyczące walidacji odnoszą się przede wszystkim do jej metod oraz do kompetencji osób przeprowadzających walidację.

Wymagania dotyczące metod przeprowadzania walidacji

W tym polu formularza znajdują się informacje o metodach, jakimi należy sprawdzić, czy dana osoba osiągnęła wskazane efekty uczenia się. Zapisy związane z metodami weryfikacji mogą mieć formę obligatoryjną, w której wskazano zamknięty katalog obowiązkowych metod, np. „Dopuszcza się zastosowanie wyłącznie następujących metod walidacji: symulacja i rozmowa z komisją”³ lub opcjonalną, gdy podane są metody alternatywne, np. test teoretyczny lub

³ Obwieszczenie Ministra Cyfryzacji z dnia 3 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Programowanie i obsługiwanie procesu druku 3D” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (obecnie kwalifikacja wolnorynkowa).

wywiad, obserwacja w warunkach symulowanych lub rzeczywistych. Czasem opisy kwalifikacji wskazują w tym miejscu na możliwość zastosowania nie tylko wymiennych metod, ale także alternatywnych ścieżek walidacji: „Na etapie weryfikacji dopuszczalne są następujące metody walidacji: analiza dowodów i deklaracji, test teoretyczny, wywiad swobodny, obserwacja w warunkach symulowanych. Całość lub część walidacji może być sprawdzona metodą analizy dowodów i deklaracji”⁴.

Istnieją także przypadki opisów kwalifikacji, w których wymagania dotyczące metod przeprowadzania walidacji tworzy się poprzez wyłączenie niektórych metod weryfikacji, np. „Nie dopuszcza się analizy dowodów”⁵. W niektórych opisach, co ma każdorazowo swoje uzasadnienie, wskazane są metody specyficzne dla danej branży, rozpoznawalne w danym środowisku. Przykładami mogą być „sprawdzian sportowy”, stosowany jako metoda przez związki sportowe, czy „zadania sytuacyjne”, znajdujące się w opisach kwalifikacji wolnorynkowych z obszaru księgowości.

Jak pokazują powyższe przykłady, zapisy zawarte w tym polu mogą być skrótowe lub bardziej szczegółowe, co wpływa na stopień swobody IC w tym zakresie.

Wymagania dotyczące osób przeprowadzających walidację

Wymagania dotyczące osób przeprowadzających walidację dotyczą najczęściej składu i niezbędnych kompetencji komisji walidacyjnej. Wskazane kompetencje powinny gwarantować rzetelność postępowania walidacyjnego, a jednocześnie być uzasadnione (a nie nadmiarowe). Powinny być też opisane w sposób mierzalny (np. liczbą lat doświadczenia, liczbą wypracowanych godzin dydaktycznych) oraz możliwy do weryfikacji (np. na podstawie dyplomu, certyfikatu, świadectwa pracy, CV). Zaleca się, aby kompetencje lub kwalifikacje tych osób obejmowały również umiejętność weryfikacji efektów uczenia się, np.:

„Komisja walidacyjna składa się z trzech osób, które: a. ukończyły studia wyższe z obszaru sportu (np. o kierunku rekreacja ruchowa, sport, wychowanie fizyczne lub pokrewnym); b. posiadają co najmniej 5-letnie doświadczenie w pracy zawodowej jako instruktor grupowych form fitnessu uzyskane w ciągu ostatnich 10 lat; c. posiadają co najmniej 3-letnie doświadczenie w szkoleniu, w tym egzaminowaniu instruktorów grupowych form fitnessu uzyskane w ciągu ostatnich 10 lat”⁶.

⁴ Obwieszczenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 4 stycznia 2023 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Przewodnictwo turystyczne” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

⁵ Obwieszczenie Ministra Sportu z dnia 17 stycznia 2020 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Projektowanie procesu dydaktycznego w kiteboardingu” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

⁶ Obwieszczenie Ministra Sportu z dnia 17 stycznia 2020 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie zajęć z grupowych form fitnessu” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

W powyższym przykładzie wszyscy członkowie komisji powinni spełniać te same wymagania. Bywa jednak też tak, że autorzy opisu wskazują odmienne wymagania dla każdego z członków lub wymagania dla komisji jako całości – komisja powinna spełniać je łącznie, a każdy członek np. min. jedno lub dwa:

„Walidację prowadzi komisja walidacyjna składająca się co najmniej z trzech członków. Każdy z członków komisji walidacyjnej musi posiadać uprawnienia instruktora ścinki, a ponadto spełniać co najmniej dwa z następujących kryteriów, przy czym członkowie komisji walidacyjnej muszą spełniać łącznie wszystkie z następujących kryteriów:

- 1) posiadanie kwalifikacji pełnej, co najmniej na 4 poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- 2) posiadanie co najmniej 2-letniego doświadczenia zawodowego jako instruktor ścinki drzew;
- 3) posiadanie co najmniej 5-letniego doświadczenia zawodowego w prowadzeniu zajęć dydaktycznych, szkoleń lub przeprowadzaniu weryfikacji efektów uczenia się (...)”⁷.

W niektórych opisach kwalifikacji zawartych w obwieszczeniu instytucja certyfikująca może też znaleźć informacje o innych osobach niezbędnych podczas walidacji (np. doradcy walidacyjnym lub operatorze systemu egzaminacyjnego). Zadaniem IC jest zapewnienie obecności wszystkich wskazanych osób oraz udokumentowanie, że spełniają one stawiane wymogi kompetencyjne.

Wymagania dotyczące warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego i bezpiecznego przeprowadzania walidacji

Treści zawarte w tym polu obwieszczenia podpowiadają instytucji certyfikującej, w jaki sposób powinna zorganizować walidację oraz jakie w tym celu zapewnić zasoby materialne. W zakresie organizacji zwykle są to informacje dotyczące przebiegu walidacji, np. kolejności zastosowanych metod walidacji czy podziału walidacji na części:

„Walidacja składa się z części teoretycznej i praktycznej. Jako pierwsza przeprowadzana jest część teoretyczna, na którą składa się weryfikacja efektów uczenia się z Zestawów (...). Po zaliczeniu części teoretycznej osoba egzaminowana może przystąpić do części praktycznej, która polega na zweryfikowaniu części efektów uczenia się”⁸.

⁷ Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 7 marca 2025 r. w sprawie włączenia kwalifikacji wolnorynkowej „Pozyskiwanie drewna pilarka łańcuchową” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

⁸ Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 maja 2019 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowych dotyczących projektowania, montażu i konserwacji zabezpieczeń przeciwpożarowych oraz montażu i konserwacji autonomicznych czujek: tlenku węgla, dymu, ciepła i gazu do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

W przypadku, gdy podano jedynie listę dopuszczalnych metod, IC sama dobiera je do poszczególnych efektów uczenia się i kryteriów weryfikacji, tam zaś, gdzie z góry określono, co i w jaki sposób należy sprawdzać (bo np. istotne jest, aby dane umiejętności sprawdzić praktycznie), IC ma obowiązek zastosować te wytyczne.

W przypadku wskazania alternatywnych metod, które składają się na różne ścieżki walidacji (np. osobna ścieżka dla osób z dorobkiem zawodowym w zakresie kwalifikacji, a osobna dla osób bez doświadczenia), pole to zawiera czasem szczegółowy opis każdej ze ścieżek:

„W części praktycznej weryfikacji efektów uczenia się (obejmującej zestawy 02–03) wykorzystuje się metodę analizy dowodów i deklaracji połączoną z rozmową komisji z uczestnikiem walidacji. Uczestnik walidacji przedstawia dowody w postaci portfolio wskazującego na jego dotychczasowe doświadczenie w obszarze wdrożenia dostępności w organizacji. Przedstawienie portfolio nie jest obowiązkowe. Osoby, które nie dostarczyły portfolio, przygotowują wskazane niżej materiały/prace albo dowody przygotowane specjalnie do celów weryfikacji efektów uczenia się, tj. plan wdrożenia dostępności w organizacji oraz opracowany w formie pisemnej opis studium przypadku, w ramach którego opracowano plan wdrożenia dostępności w organizacji. Podczas walidacji kandydat do uzyskania kwalifikacji przedstawia przygotowany opis w postaci prezentacji multimedialnej. Po prezentacji komisja rozmawia z osobą przystępującą do walidacji na temat przygotowanych treści”⁹.

Tak szczegółowe wskazanie sposobu organizacji walidacji nie jest jednak obligatoryjne, występuje raczej w starszych opisach kwalifikacji. Jeśli dopasowanie nie wynika wprost z opisu kwalifikacji, dana IC musi sama dobrać metody walidacji do efektów uczenia się i kryteriów weryfikacji.

W części dotyczącej **warunków materialnych** opisy kwalifikacji wskazują zwykle na niezbędne warunki techniczne czy zasoby, które powinna zapewnić każda IC, np. odpowiednie pomieszczenie, sprzęty, narzędzia, pomoce, materiały i surowce.

Wymogi te wynikają bezpośrednio z charakteru kwalifikacji i powinny stanowić niezbędne warunki gwarantujące jakość walidacji i komfort jej uczestników oraz osób ją przeprowadzających. Zapewnienie dodatkowych elementów, wykraczających poza niezbędne minimum oraz doszczegółowienie tego, co wynika z opisu kwalifikacji, należy już do każdej IC. Na przykład: opis kwalifikacji wskazuje na rodzaj sprzętu czy jego istotne cechy, a IC, spełniając te założenia, dookreśla typ czy markę sprzętu i zapewnia do niego dostęp.

⁹ Obwieszczenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 14 kwietnia 2020 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Wdrażanie dostępności w organizacji” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Dodatkowe wymagania dotyczące walidacji

Opis kwalifikacji może uwzględniać również dodatkowe ramowe wymagania dla walidacji.

W opisach kwalifikacji składanych do końca 2023 r. wymogi te odnosiły się bezpośrednio do etapów identyfikowania i dokumentowania (na to wskazywał tytuł pola we wniosku o włączenie kwalifikacji). Określano w nich wówczas np.

- wymóg zapewnienia wsparcia doradcy walidacyjnego oraz jego niezbędne kompetencje;
- metody stosowane na etapie identyfikowania, jak np. bilans kompetencji, analiza dowodów i deklaracji lub rozmową z doradcą walidacyjnym;
- warunki organizacyjno-materialne niezbędne do identyfikowania (np. pomieszczenie pozwalające na poufną rozmowę) lub dokumentowania (np. format składanych dowodów i deklaracji, sposób ich przesyłania, warunki zabezpieczenia przesyłanych dokumentów).

Pole to nie było obowiązkowe dla podmiotów opisujących kwalifikację, stąd też w wielu opisach, jeśli podmiot nie zdecydował się na żadne wymogi w tym zakresie, w polu tym widnieje tylko zapis „nie dotyczy”. Jednak nawet w takim przypadku IC może zapewnić wsparcie na tym etapie, stanowiące element przewagi konkurencyjnej danej instytucji.

W obecnie składanych wnioskach o włączenie kwalifikacji pole dotyczące dodatkowych warunków nie odnosi się bezpośrednio do identyfikowania i dokumentowania; podmiot opisujący może tu wskazać dowolne warunki, nawet jeśli nie dotyczą metod walidacji, osób przeprowadzających walidację i kwestii organizacyjno-materialnych, a zostaną uznane za niezbędne dla jakości walidacji. Warunki te mogą dotyczyć także identyfikowania i dokumentowania. Jeśli dodatkowe warunki zostały wskazane w danej kwalifikacji, instytucja certyfikująca musi je spełnić.

Podsumowując, ramowe wymagania dla walidacji w opisach kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych zwykle nie są (i nie powinny być) zbyt szczegółowe. Wyznaczają ramę działania dla instytucji certyfikujących, zostawiając im jednocześnie pewną dowolność w zakresie planowania i prowadzenia walidacji, co może uwzględniać unikalne dla każdej IC rozwiązania, wyróżniając daną IC na rynku.

3. PROJEKTOWANIE WALIDACJI JAKO PROCES. SCENARIUSZ WALIDACJI

Nadawanie kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych jest przedsięwzięciem, które wymaga przygotowania się (w sensie merytorycznym i organizacyjnym). W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji jakość kwalifikacji wynika zarówno z jej opisu, jak i z dobrze zaplanowanej i przeprowadzonej walidacji.

Przy projektowaniu walidacji należy uwzględnić uwarunkowania instytucji certyfikującej, m.in.: jej strukturę organizacyjną, kadry, jakimi dysponuje, zasoby materialne, procedury, doświadczenia w walidacji lub egzaminowaniu, kulturę organizacyjną, gotowość na zmiany. Projekt walidacji, który nie uwzględnia powyższych czynników, może okazać się w praktyce trudny lub niemożliwy do zrealizowania. Dobrze, by projektowane rozwiązania uwzględniały potrzeby danej IC oraz istniejące w niej różne ograniczenia i bariery, a nie były tylko kopią wzorców zewnętrznych. Do współpracy nad rozwiązaniami dotyczącymi walidacji warto zaprosić szerokie grono osób z organizacji, co pozwoli na zaplanowanie realnego przebiegu walidacji.

3.1. Projektowanie walidacji z uwzględnieniem perspektywy osoby ubiegającej się o kwalifikację oraz doświadczenia różnych członków organizacji

Projektując walidację, warto myśleć o niej jak o usłudze. Przede wszystkim należy wziąć pod uwagę aspekty merytoryczne, takie jak sposób prowadzenia walidacji, przygotowanie narzędzi walidacyjnych, opracowanie rozwiązań służących utrzymaniu wysokiej jakości nadawania kwalifikacji, ale uwzględnić również czynniki pozamerytoryczne związane z obsługą klientów, np. przygotowanie przejrzystego formularza rejestracyjnego czy udostępnienie kandydatowi niezbędnych informacji. Dobrze jest przyjmować perspektywę osoby zainteresowanej walidacją, a nie tylko perspektywę organizacji, co pozwala na zaprojektowanie walidacji dostosowanej do potrzeb odbiorców. Chodzi o to, aby kandydat miał poczucie, że walidacja została dobrze przemyślana i przygotowana.

Dlatego na etapie tworzenia poszczególnych rozwiązań dobrze jest zidentyfikować bariery, jakie może napotkać użytkownik oraz odpowiednio uwzględnić je w planie walidacji (tab. 3.1). Spoglądając na proces oczyma potencjalnego uczestnika walidacji, można zauważyć, że kontakt z usługą następuje znacznie wcześniej niż decyzja o zarejestrowaniu na walidację, bo już w momencie, gdy uczestnik dowiaduje się o możliwości nabycia danej kwalifikacji i poszukuje

o niej informacji. Dlatego dobrze, by instytucja certyfikująca zadbała o odpowiedni komunikat już na tym etapie, informując np. o korzyściach związanych z uzyskaniem kwalifikacji czy możliwością pozyskania dofinansowania. Wszystko po to, by zachęcić do podejścia do walidacji i pomóc się w niej odnaleźć na poszczególnych jej etapach.

Tabela 3.1. Przykładowe bariery przystąpienia do walidacji oraz sposoby ich minimalizowania przez IC

Przykładowa bariera przystąpienia do walidacji	Sposoby minimalizowania barier przez IC
brak postrzegania korzyści z posiadania certyfikatu ZSK	promowanie wśród pracodawców wartości certyfikatu ZSK; prezentowanie kandydatom perspektyw rozwoju zawodowego; pokazywanie przykładów osób, którym posiadanie certyfikatu ZSK pomogło na rynku pracy
skomplikowana procedura walidacji (kandydatowi trudno zrozumieć, na czym dokładnie polega walidacja, jakie są etapy procesu)	uproszczenie formalności; przystępna informacja na temat kwalifikacji i walidacji (np. w postaci prezentacji, krótkiego filmiku)
wysoka cena walidacji	umożliwienie płatności ratalnej; dostarczenie informacji dotyczących źródeł dofinansowania walidacji oraz działania IC w tej kwestii (np. publikacja usługi w BUR)
długi czas oczekiwania na termin walidacji	elastyczność w ustalaniu terminów walidacji; prowadzenie bazy terminów i lokalizacji, częstsze terminy
obawa kandydata, czy posiada wystarczające kompetencje, by uzyskać certyfikat kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej	przygotowanie i opublikowanie, np. na stronie IC, narzędzi do samooceny kompetencji w zakresie danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej; umożliwienie skorzystania z usługi doradcy walidacyjnego w IC

Opracowanie własne

Zaprojektowanie walidacji jest czasochłonne. Jeśli instytucja ma już doświadczenie w egzaminowaniu, warto przyrzeć się dotychczasowej praktyce, aby ocenić, co można z niej wykorzystać, planując walidację efektów uczenia się dla kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej.

Przygotowanie do prowadzenia walidacji wymaga też zaangażowania wielu osób, w tym osób decyzyjnych w organizacji, ekspertów merytorycznych w zakresie kwalifikacji, praktyków egzaminacyjnych mających kompetencje w zakresie prowadzenia walidacji oraz osób

z doświadczeniem w tworzeniu narzędzi oceny kompetencji. Szczegółowy opis walidacji powinien być ostatecznie efektem pracy zespołowej i uwzględniać punkty widzenia różnych osób zaangażowanych w te działania. Sprawi to, że będzie on spójny ze strukturą organizacji i jej sposobem działania.

3.2. Cel i sposób opracowania scenariusza walidacji

Szczegółowy opis walidacji może przybierać różne formy. Jedną z nich jest scenariusz walidacji.

Scenariusz walidacji to wewnętrzny dokument instytucji certyfikującej zawierający szczegółowy opis walidacji, uwzględniający zarówno najważniejsze kwestie merytoryczne, jak i rozwiązania organizacyjne, przygotowany w odniesieniu do konkretnej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej.

Przydatność scenariusza walidacji

Scenariusz walidacji wskazuje, w jaki sposób IC planuje przeprowadzić walidację i zapewnić jej jakość. Jest dokumentem wewnętrznym instytucji certyfikującej. Opracowanie scenariusza walidacji nie jest obowiązkiem wynikającym z ustawy o ZSK, natomiast doświadczenie współpracy z podmiotami planującymi nadawanie kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych pokazuje, że warto taki dokument przygotować, ponieważ:

- praca nad scenariuszem walidacji motywuje do szczegółowego jej zaplanowania w danej organizacji;
- scenariusz pozwala na całościowe spojrzenie na przebieg walidacji i zidentyfikowanie ewentualnych problemów lub zagrożeń na wczesnym etapie działań;
- działanie według ustalonego planu zapewni jakość i powtarzalność walidacji w danej instytucji certyfikującej (nawet przy zmieniającej się kadrze);
- treści zawarte w scenariuszu walidacji można wykorzystać na etapie składania wniosku o uzyskanie uprawnień do certyfikowania;
- treści zawarte w scenariuszu można wykorzystać w informacjach na stronie internetowej podmiotu oraz w sprawozdaniu z jego działalności, w którym jest zobligowany do informowania o „istotnych elementach walidacji”;
- rozwiązania opisane w scenariuszu walidacji składają się na wewnętrzny system zapewniania jakości w IC.

Spisanie scenariusza walidacji i procedur pozwala na uporządkowanie tego procesu oraz zrobienie pierwszego kroku w kierunku jego standaryzacji, powtarzalności i rzetelności. Jest zatem ważnym elementem wewnętrznego zapewniania jakości walidacji i certyfikowania (patrz rozdz. 5).

Scenariusz służy przede wszystkim kadrze organizacji – koordynatorowi działań odpowiedzialnemu za obsługę całego procesu, członkom komisji walidacyjnej, którzy muszą znać zarówno przebieg walidacji krok po kroku, jak i zakres swoich zadań, wreszcie osobom odpowiedzialnym za przygotowanie narzędzi walidacji i innych niezbędnych materiałów. Jest także niezbędny podmiotom, którym instytucja certyfikująca może zlecić walidację (tzw. instytucjom walidującym, patrz rozdz. 12), jeśli przewiduje taką współpracę.

Informacje zawarte w scenariuszu walidacji mogą być również użyteczne w kontaktach z ministrem właściwym (którego przedstawiciele mogą poprosić o przesłanie scenariusza walidacji na etapie rozpatrywania wniosku o nadanie uprawnień do nadawania kwalifikacji) czy podmiotem zewnętrznego zapewniania jakości, który ma prawo poznać, w jaki sposób zorganizowana jest walidacja w danej IC (w celu realizowania swoich działań związanych z ewaluacją zewnętrzną).

Opracowanie scenariusza walidacji może pomóc w wyeliminowaniu błędów, jeśli wcześniej dobrze przemyśli się i przedyskutuje rozwiązania. Również podmioty doświadczone w prowadzeniu egzaminów mogą widzieć w tym użyteczne działanie – istniejące procedury można na nowo poddać ocenie i lepiej dostosować do potrzeb klientów.

Etapowe przygotowanie scenariusza walidacji

Tworząc projekt walidacji, instytucja certyfikująca musi oprzeć go na założeniach zapisanych w ramowych wymaganiach dotyczących walidacji, zawartych w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, które dotyczą: metod przeprowadzania walidacji, osób przeprowadzających walidację oraz warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego i bezpiecznego przeprowadzania walidacji. Zwykle założenia te nie są bardzo szczegółowe, to zadaniem IC jest zaplanować je precyzyjnie, z zachowaniem wskazanych warunków brzegowych. Więcej informacji na temat ramowych wymagań dla walidacji i ich znaczenia dla planowania walidacji w IC zamieszczono w rozdziale 2.

Analiza opisu kwalifikacji jest więc pierwszym krokiem w planowaniu walidacji. Kolejny to **dobór metod walidacji** do efektów uczenia się i kryteriów weryfikacji (podyktowany założeniem, iż każdy efekt uczenia się i kryterium weryfikacji muszą być sprawdzone). Przydatna

może tu być **matryca walidacji**, tj. prosta tabela pozwalająca na przypisanie metod walidacji do kryteriów weryfikacji efektów uczenia się. Wzór matrycy walidacji w wersji edytowalnej jest dostępny jako załącznik 3 do [Pakietu powitalnego dla IC](#).

Po przeanalizowaniu opisu i doborze metod walidacji warto rozrysować najważniejsze jej części (podrozdz. 4), a na końcu opisać szczegółowe rozwiązania. Opis poszczególnych etapów tworzenia scenariusza walidacji, w tym matrycy walidacji wraz z przykładami, zawarto w poradniku [Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wskazówki dla instytucji certyfikujących. Wydanie II](#) (Kopeć-Panek [red.], 2024).

Testowanie scenariusza walidacji – pilotaż walidacji

Po przygotowaniu scenariusza warto go również przetestować, zanim zorganizuje się właściwą walidację. Pilotaż walidacji powinien spełniać wymogi właściwej walidacji, tzn. osoby podchodzące do walidacji powinny spełniać warunki udziału w walidacji, członkowie komisji walidacyjnej powinni posiadać niezbędne kompetencje, a IC powinna zapewnić niezbędne zasoby materialne i właściwy, opisany w scenariuszu, sposób przeprowadzenia walidacji. Taki test pozwala uniknąć błędów podczas właściwej walidacji oraz zidentyfikować, które elementy wymagają poprawy. O pilotażu walidacji można przeczytać w poradniku [Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wskazówki dla instytucji certyfikujących. Wydanie II](#) (Kopeć-Panek [red.], 2024, s. 111). Przeprowadzony pilotaż, jak i każde kolejne postępowanie walidacji, może wpływać na poprawę scenariusza walidacji, przez co ciągle jest on dokumentem elastycznym i udoskonalanym.

3.3. Struktura i zakres scenariusza walidacji

Przygotowując scenariusz walidacji, warto opisać nie tylko rozwiązania merytoryczne dotyczące jej przebiegu, ale także dodatkowe rozwiązania organizacyjno-administracyjne, tworząc pełny opis pełnej usługi. Przystępując do prac, warto również zastanowić się, kim będą klienci IC, osoby, które w pierwszej kolejności mogą być zainteresowane walidacją, i z myślą o tych osobach projektować rozwiązania.

Rekomendowane elementy scenariusza walidacji opisano poniżej. Praktyczne wskazówki i podpowiedzi można również znaleźć w przykładowym wzorze scenariusza, który stanowi załącznik nr 1 do niniejszej publikacji. Wersja edytowalna dokumentu stanowi załącznik 2 do [Pakietu powitalnego dla IC](#).

Obsługa informacyjno-administracyjna walidacji

Opis rozwiązań warto rozpocząć od kwestii formalno-informacyjnych, poprzedzających realizację postępowania walidacyjnego. Są to:

- warunki przystąpienia do walidacji i sposób ich weryfikacji,
- sposób rejestracji;
- kwestie dotyczące opłat,
- komunikacja i informowanie o walidacji.

Warunki przystąpienia do walidacji wynikają wprost z opisu kwalifikacji. Niemniej należy rozważyć kilka kwestii, np.: w jaki sposób uczestnik ma udowodnić spełnienie tych warunków; jakie dokumenty powinien przedstawić; jakie inne wymogi, poza wskazanymi w obwieszczeniu, przewiduje IC. W punkcie tym można wskazać też różne warunki dla różnych grup osób podchodzących do walidacji (np. inne dla osób doświadczonych w danym obszarze, a inne dla osób bez doświadczenia; inne dla uczestników szkolenia przygotowawczego, a inne dla tych, którzy nie uczestniczyli w szkoleniu).

Przemyślenia wymaga także **sposób rejestracji na walidację** (np. zawartość formularza rejestracyjnego, sposób zgłoszenia, terminy) oraz **kwestia wniesienia opłaty** (koszt walidacji w danej IC, sposób i termin wniesienia opłaty, dodatkowe płatne usługi). Są to indywidualne decyzje danej IC. Warto, by instytucja certyfikująca korzystała z własnych dotychczasowych rozwiązań w tym zakresie i uwzględniała swoje możliwości (np. zanim IC zdecyduje o elektronicznej rejestracji na walidację, warto zweryfikować, czy ma dostęp do odpowiedniego rozwiązania cyfrowego albo czy na początku działalności jest to dla niej opłacalne). Pozwoli to zminimalizować koszty i skrócić czas niezbędny do wprowadzenia rozwiązań.

W scenariuszu walidacji warto też opisać **sposób komunikacji** z potencjalnymi uczestnikami walidacji (np. czy możliwy jest kontakt telefoniczny, stacjonarny w siedzibie IC, mailowy i kto za to odpowiada) oraz kwestię informowania o walidacji. Istotne jest, by zapewnić osobom zainteresowanym komplet informacji o walidacji i certyfikowaniu oraz by informacje te były jasne i zrozumiałe. Warto zaplanować kanały informacyjne i zakres treści oraz wyznaczyć osoby odpowiedzialne za ich tworzenie i aktualizację.

Warto pamiętać, że instytucja certyfikująca ma obowiązek informowania o szczegółach walidacji i certyfikowania, w tym o opłatach za walidację na swojej stronie internetowej (art. 47 ust. 4 ustawy o ZSK).

Sugerowany zakres informacji, które IC może tam zamieścić oraz wskazówki dotyczące przygotowania i publikacji treści na stronie internetowej znajdują się w rozdziale 7 niniejszej publikacji.

Identyfikowanie i dokumentowanie efektów uczenia się

Wyjaśnienia dotyczące etapów identyfikowania i dokumentowania zawarto w podrozdziałach 1.1 i 1.2. O ile identyfikowanie występuje w każdym procesie walidacji, o tyle dokumentowanie zależy od planowanych metod. Z punktu widzenia scenariusza walidacji istotne jest, by instytucja certyfikująca wskazała, czy przewiduje wsparcie kandydatów na etapie identyfikowania efektów uczenia się oraz czy w danym procesie występuje etap dokumentowania, a jeśli tak – jakie są względem niego wymogi i jakie wsparcie IC oferuje tu kandydatom.

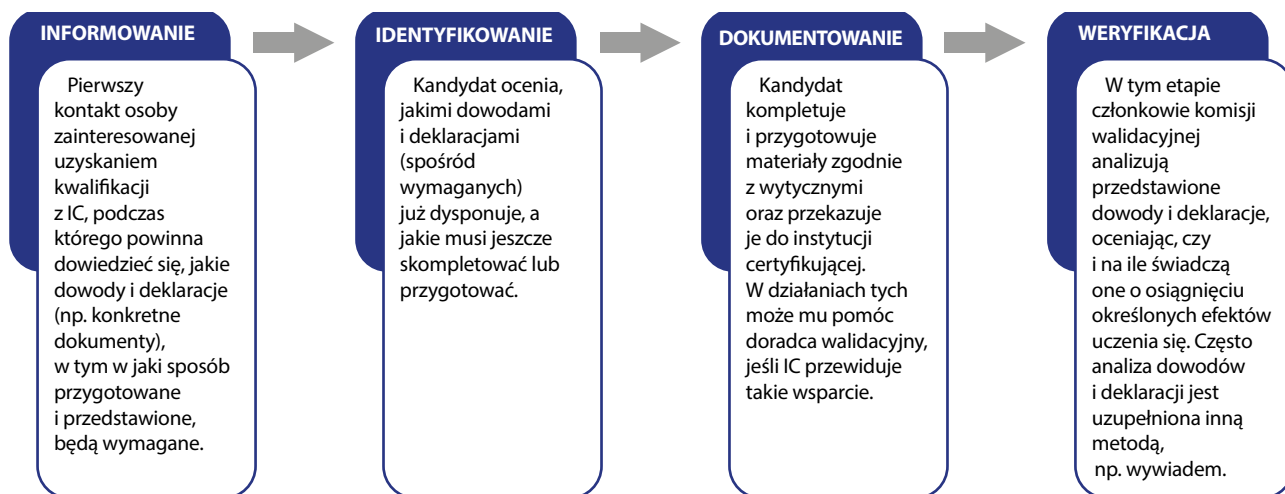
Identyfikowanie. Wsparcie kandydata przed przystąpieniem do weryfikacji efektów uczenia się

Istnieje wiele możliwości wsparcia kandydatów, którzy chcieliby przystąpić do walidacji, a nie są pewni, czy są na to gotowi. Instytucja certyfikująca może zapewnić tu wielorakie działania, które pozwolą kandydatom sprawdzić, czy posiadają już wystarczającą wiedzę i umiejętności z zakresu kwalifikacji. IC może udostępnić materiały takie, jak np.: pytania służące samoocenie wiedzy i umiejętności, próbki pytań i zadań służących sprawdzeniu osiągnięcia wybranych efektów uczenia się, szczegółowy opis walidacji lub film obrazujący jej przebieg. Inną formą wsparcia może być konsultacja z doradcą walidacyjnym, jeśli instytucja zaplanowała oferowanie takiej usługi. Dobrze jest w scenariuszu określić kompetencje oczekiwane od doradcy oraz zakres jego zadań. Więcej informacji o roli doradcy walidacyjnego podano w rozdziale 1.

Dokumentowanie efektów uczenia się

Jeśli instytucja certyfikująca, zgodnie z wymaganiami zawartymi w opisie, umożliwi potwierdzenie efektów uczenia się metodą analizy dowodów i deklaracji, rekomenduje się, aby w scenariuszu walidacji opisano przebieg tego etapu oraz sporządzono listę dopuszczalnych dowodów i deklaracji (patrz rys. 3.1). IC powinna określić rodzaj i zakres oczekiwanych materiałów, jak również ustalić ich format i sposób przekazania oraz wyznaczyć osobę odpowiedzialną za obsługę tego działania. Przykładowe dowody i deklaracje wskazano w rozdziale 1 oraz w Katalogu Metod Walidacji (KMW, a). Warto również rozważyć wsparcie kandydatów przez doradcę walidacyjnego na etapie kompletowania materiałów (Nikodemski i in., 2024)

Rysunek 3.1. Przykładowa ścieżka walidacji dla osoby potwierdzającej efekty uczenia się metodą analizy dowodów i deklaracji

Opracowanie własne

Weryfikacja efektów uczenia się

Przebieg weryfikacji

Najważniejszym elementem scenariusza walidacji jest opis przebiegu weryfikacji efektów uczenia się. Punktem wyjścia – jak już wcześniej wspomniano – są ramowe wymagania dla walidacji zawarte w opisie kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. Należy jednak je doprecyzować: określić np., czy podmiot przewiduje podzielenie weryfikacji na części lub moduły, jakie metody (spośród wskazanych w opisie kwalifikacji) zastosuje do weryfikacji poszczególnych efektów uczenia się i kryteriów weryfikacji, ile czasu potrwa całe postępowanie lub jego poszczególne części. Jeśli IC rozważy podział weryfikacji na części, może wyodrębnić je np. według kryterium metod (przykładem może być walidacja składająca się z testu pisemnego i obserwacji w warunkach symulowanych, czyli części teoretycznej i praktycznej) albo na podstawie zestawów efektów uczenia się

Planując weryfikację należy też określić formę jej realizacji, tj. czy będzie to walidacja stacjonarna, zdalna, zdalna w czasie rzeczywistym czy hybrydowa. Nie jest to kwestia dowolnej decyzji IC – podmiot może realizować walidację zdalną, o ile nie stoi ona w sprzeczności z warunkami wskazanymi w ramowych wymaganiach dla danej walidacji.

Narzędzia walidacji i ustalanie wyniku

Projektując walidację, należy zaplanować też, jakie narzędzia walidacji zostaną zastosowane do sprawdzenia efektów uczenia się – np. arkusze testu, arkusze obserwacji, scenariusze

i arkusze oceny wywiadu. Są one zależne od stosowanych metod walidacji. IC powinna też opracować klucze oceny i wzory protokołów podsumowujących walidację. Przydatne będzie też przygotowanie szczegółowych instrukcji dotyczących przebiegu walidacji dla asesorów i uczestników walidacji.

Istotne jest również ustalenie zasad i wskaźników oceny efektów uczenia się przy założeniu, że pozytywna decyzja walidacyjna może być wydana jedynie wówczas, gdy dana osoba potwierdzi osiągnięcie wszystkich efektów uczenia się (poprzez pozytywne zweryfikowanie wszystkich kryteriów). Należy ustalić wspólne zasady i zadbać, by wszyscy członkowie komisji walidacyjnej byli o nich poinformowani (aby wykluczyć jakąkolwiek uznaniowość i ograniczyć subiektywizm ocen).

Wskazówki dotyczące przygotowania narzędzi walidacji i ustalania zasad oceny oraz liczne przykłady materiałów przydatnych podczas walidacji zawarto w poświęconym tym zagadnieniom poradniku [Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wydanie II](#) (Kopeć-Panek [red.], 2024).

Etapowe gromadzenie i przenoszenie osiągnięć

ZSK przewiduje możliwość gromadzenia osiągnięć, czyli etapowe potwierdzanie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych składających się na daną kwalifikację (art. 48 ustawy o ZSK), co warto wziąć pod uwagę podczas planowania przebiegu walidacji. Jeśli np. IC podjęła decyzję, by podzielić weryfikację na części, może dopuszczać potwierdzanie danej części lub odrębnych zestawów efektów uczenia się, albo nawet poszczególnych efektów uczenia się. Warto wtedy zadbać o wydanie dokumentu z informacją, które efekty uczenia się zostały już przez kandydata osiągnięte i uwzględnić to w ponownym podejściu do walidacji.

IC może również honorować pozytywny wynik walidacji, która była przeprowadzona przez inną instytucję certyfikującą lub walidującą (por. art. 49 Ustawy). Mówimy wówczas o przenoszeniu osiągnięć, które dana osoba potwierdziła w innej upoważnionej do tego instytucji. IC nie jest jednak zobligowana do pozytywnego rozpatrzenia każdej tego typu prośby.

Jeśli instytucja certyfikująca planuje wdrożyć któreś z powyższych rozwiązań, warto to uwzględnić w scenariuszu walidacji (rozwiązania te stosowane są raczej rzadko, dlatego punkt ten nie znalazł się w standardowym wzorze scenariusza stanowiącym załącznik 1 do niniejszej publikacji).

Certyfikowanie

W przypadku pozytywnej decyzji walidacyjnej następuje certyfikowanie, tj. nadawanie certyfikatu kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. IC może przygotować wzór certyfikatu we własnym zakresie lub skorzystać z generatora certyfikatów dostępnego w aplikacji e-raporty ZRK. Ogólne zasady dotyczące certyfikowania, w tym przygotowania wzoru certyfikatu, opisano w rozdziale 4.

Zadaniem IC jest zaplanować przede wszystkim:

- kto w imieniu IC jest upoważniony do podpisywania certyfikatów,
- kto jest odpowiedzialny w organizacji za przygotowanie certyfikatów,
- w jakim terminie certyfikaty będą przekazywane osobom, które je nabyły.

Jeśli certyfikat danej kwalifikacji jest terminowy, tzn. w obwieszczeniu o jej włączeniu określono okres jego ważności, warto w tym miejscu opisać procedurę przedłużenia takiego certyfikatu, uwzględniając warunki wskazane w obwieszczeniu.

Zasoby organizacyjne i materialne niezbędne do przeprowadzenia walidacji i certyfikowania

Zasoby niezbędne do prowadzenia walidacji są również opisane w ramowych wymaganiach dotyczących walidacji w opisie kwalifikacji/ obwieszczeniu. Zadaniem IC jest doprecyzować, co konkretnie zapewni ona na potrzeby walidacji. IC może m.in. podać adres miejsca/miejsc, w którym/których realizowana będzie walidacja (może to być np. konkretne pomieszczenie, miejsce pracy, plener), podać konkretne marki potrzebnych sprzętów czy ilość materiałów lub surowców oraz określić, na jakich zasadach dysponuje tymi zasobami (np. własność, wynajem, wypożyczenie).

Warto zapewnić także niezbędne zasoby do obsługi całego procesu (np. system rejestracyjny), a w przypadku walidacji zdalnej lub prowadzonej elektronicznie należy też zadbać o odpowiednią infrastrukturę informatyczną (np. narzędzia cyfrowe, niezbędny sprzęt).

Kadry zaangażowane w przeprowadzenie walidacji

Komisja walidacyjna

Instytucja certyfikująca musi także zapewnić niezbędną kadre, przede wszystkim członków komisji walidacyjnej. Komisje walidacyjne (zespoły egzaminacyjne) angażowane na każde

postępowanie walidacyjne powinny pod względem liczby członków i ich kompetencji odpowiadać wymogom obwieszczenia o włączeniu danej kwalifikacji. Zadaniem IC jest dokonanie weryfikacji tych kompetencji i udokumentowanie sposobu doboru komisji. Sposób weryfikacji i dokumentowania jest ustalany wewnętrznie w danej IC.

Warto pamiętać także o odpowiednim przygotowaniu asesorów. Przydatne mogą tu być szkolenia lub materiały instruktażowe. Asesorzy powinni znać procedurę walidacyjną i postępować zgodnie z jej zapisami.

Inne osoby zaangażowane w działania IC

Jeśli w opisie kwalifikacji wskazano inne niezbędne osoby (np. doradcę walidacyjnego lub osobę obsługującą system informatyczny), IC jest zobowiązana zapewnić taką kadrę i odpowiednio ją przygotować. Każda IC może też angażować dodatkowe osoby, jeśli uzna ich udział za wskazany, np. specjalistów odpowiedzialnych za wsparcie techniczne lub koordynatora walidacji.

W scenariuszu walidacji warto opisać zakres zadań wszystkich osób zaangażowanych w IC w procesy walidacji i certyfikowania.

Dodatkowe rozwiązania w ramach wewnętrznego zapewniania jakości

Samo opracowanie scenariusza walidacji już jest elementem zapewniania jej jakości. Podobnie wszystkie opisane wcześniej rozwiązania mają na celu zapewnianie jakości walidacji i certyfikowania. W scenariuszu warto jednak opisać także dodatkowe rozwiązania stanowiące o jakości walidacji i certyfikowania. Poniżej wskazano trzy zagadnienia, które wydają się szczególnie istotne i często są poruszane przez instytucje certyfikujące. Jednak każda IC ma prawo dodać do scenariusza dodatkowe punkty, procedury, które uzna za ważne dla swojego procesu.

Rozdzielność szkolenia i walidacji

Zintegrowany System Kwalifikacji nakłada na podmioty nadające kwalifikacje wolnorynkowe lub sektorowe obowiązek rozdzielenia szkoleń i walidacji (por. podrozdz. 5.1). Nie jest wymagane rozdzielenie instytucjonalne, co oznacza, że w ramach jednej organizacji można prowadzić i szkolenia, i walidacje. Ważne jest jednak, aby tak zaplanować oba te procesy, by osoby, które szkoliły w zakresie zgodnym z daną kwalifikacją, nie sprawdzały potem wiedzy i umiejętności swoich uczniów (tzw. rozdzielność osobowa). Dlatego IC powinna z odpowiednim wyprzedzeniem zaplanować i zorganizować walidację tak, aby zapewnić odrębną kadrę na

szkolenie i walidację. W scenariuszu warto opisać, w jaki sposób IC sprawuje nad tym kontrolę, np. jak weryfikowana będzie kadra pod tym kątem.

Przejawem rozdzielności jest też umożliwienie osobom, które nie uczestniczyły w szkoleniach, udziału w walidacji efektów uczenia się (w myśl zasady, że kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe są dostępne dla wszystkich, bez względu na sposób uczenia się danych osób). Z informacji przekazywanych przez IC powinno jasno wynikać, że stwarza ona taką możliwość. Mówimy wówczas o rozdzielności procesowej.

Procedura odwoławcza

Posiadanie procedury odwoławczej nie jest wymogiem wskazanym wprost w ustawie o ZSK, ale wpisuje się w jej założenia dotyczące zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Ponadto przyjęło się to jako dobra praktyka w prowadzeniu tego typu działalności. Zaleca się więc, aby IC umożliwiły uczestnikowi odwołanie się od wyniku walidacji, co wiąże się również z ustaleniem takich kwestii, jak: forma i możliwy zakres odwołania, termin na wniesienie odwołania, ustanowienie osoby odpowiedzialnej w IC za rozpatrzenie odwołania oraz termin wydania decyzji.

Warto również ustalić, z czym – zarówno dla uczestnika, jak i dla IC – wiąże się pozytywne rozpatrzenie odwołania; czy skutkuje pozytywną decyzją walidacyjną, czy np. możliwością ponownego bezpłatnego podejścia do walidacji lub jej części.

Zasady gromadzenia i przetwarzania dokumentów z przebiegu walidacji

Według ustawy o ZSK każdy proces walidacji musi być odpowiednio udokumentowany. IC musi przede wszystkim prowadzić ewidencję certyfikatów (zob. podrozdz. 4.2). Dany podmiot sam decyduje, w jakiej formie będzie ona prowadzona. Warto w scenariuszu walidacji zapisać np. czy podmiot będzie korzystał w tym zakresie z aplikacji e-raporty, czy opracuje własny system ewidencjonowania.

Ustawa o ZSK zobowiązuje też IC do przechowywania danych o posiadaczach certyfikatów oraz protokołów z przeprowadzonych walidacji przez okres pięciu lat od dnia wystawienia certyfikatu. Każda IC może dodatkowo gromadzić wybrane przez siebie dokumenty (np. arkusze oceny, formularze rejestracyjne itp.), określając samodzielnie czas ich przechowywania.

3.4. Schemat walidacji

Graficzna prezentacja przebiegu walidacji w postaci schematu jest dobrym punktem wyjścia w planowaniu walidacji - można wówczas wskazać główne etapy procesu i wyobrazić sobie jego przebieg. Następnie można schemat uzupełniać o dodatkowe szczegóły.

Dzięki graficznemu zobrazowaniu procesu jest on bardziej przejrzysty dla różnych grup odbiorców. Na schemacie można przedstawić wiele ścieżek walidacji lub przypisać odpowiedzialność za jej poszczególne elementy. Przygotowując schemat, warto zadbać o jego przejrzystość i czytelność, przedstawiając elementy kluczowe z punktu widzenia odbiorcy, czyli kandydata do walidacji. Przykładowy schemat walidacji znajduje się w załączniku nr 2.

3.5. Projektowanie i prowadzenie walidacji – podsumowanie

Zaprojektowanie przemyślanych rozwiązań dotyczących prowadzenia walidacji i certyfikowania jest niezbędne dla rzetelnej realizacji działań. Klucz do powodzenia to zespołowa praca nad scenariuszem i zdroworozsądkowe podejście do proponowanych rozwiązań (uwzględniające dotychczasowe praktyki organizacji, ale też jej możliwości i ograniczenia).

Projektując walidację i certyfikowanie kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, należy mieć na uwadze, że scenariusz powinien nawiązywać do funkcjonującego w IC wewnętrznego systemu zapewniania jakości i stanowi dokument, który jest jednym z elementów tego systemu.

Gotowy scenariusz warto sprawdzić w pilotażu walidacji, co pozwoli na wykrycie błędów i dokonanie niezbędnych modyfikacji.

Planując walidację, warto zajrzeć do [Bazy Dobrych Praktyk](#) prezentującej przykłady rozwiązań walidacyjnych stosowanych w Polsce i ponad dwudziestu innych krajach oraz skorzystać z dobrych praktyk i rekomendacji opisanych w poradniku [Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wydanie II](#).

4. CERTYFIKOWANIE

Procesem uzupełniającym walidację jest certyfikowanie, czyli nadanie certyfikatu kwalifikacji wolnorynkowej lub certyfikatu kwalifikacji sektorowej.

Warunkiem wydania certyfikatu kwalifikacji wolnorynkowej lub certyfikatu kwalifikacji sektorowej jest potwierdzenie w drodze walidacji osiągnięcia przez daną osobę wszystkich efektów uczenia się wymaganych dla danej kwalifikacji (zob. art. 49a ust. 1 ustawy o ZSK).

W sytuacji, gdy ważność certyfikatu kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej nie została określona jako bezterminowa, warto na stronie internetowej danej IC wskazać warunki, jakie należy spełnić w celu przedłużenia ważności danego certyfikatu.

4.1. Certyfikat

Nie istnieje obowiązujący wzór czy druk certyfikatu. Jednak w ramach zmian obowiązujących od 1 stycznia 2024 r., ustawa o ZSK wskazuje elementy, które musi zawierać certyfikat kwalifikacji wolnorynkowej i sektorowej. Są to:

- nazwa dokumentu – „certyfikat kwalifikacji wolnorynkowej” albo „certyfikat kwalifikacji sektorowej”,
- nazwa kwalifikacji,
- nazwa i siedziba instytucji certyfikującej;
- imię (imiona) i nazwisko oraz data urodzenia posiadacza certyfikatu,
- numer certyfikatu nadany przez instytucję certyfikującą,
- znak graficzny informujący o poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisanym do kwalifikacji (zob. <https://kwalifikacje.gov.pl/indywidualny/grafiki-do-pobrania/>)
- imię (imiona) i nazwisko oraz podpis osoby upoważnionej do wydania certyfikatu,
- nazwę miejscowości i datę wydania certyfikatu;
- okres ważności certyfikatu (art. 49a ust. 2).

Instytucja certyfikująca może przygotować wzór certyfikatu we własnym zakresie, uwzględniając powyższe informacje. IC może też skorzystać z generatora certyfikatów dostępnego w przygotowanej przez IBE PIB aplikacji e-raporty ZRK. Wygenerowany w ten sposób wzór zawiera wszystkie niezbędne elementy wskazane w ustawie o ZSK, opatrzony jest logotypem Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji oraz daje możliwość dodania przez IC własnego logotypu.

Dodatkowo wzór ten zawiera dwa kody QR – jeden prowadzi do opisu danej kwalifikacji w ZRK, drugi pozwala sprawdzić autentyczność wydanego certyfikatu.

4.2. Ewidencja wydanych certyfikatów

Zgodnie z art. 49a ust. 3 ustawy o ZSK IC jest także zobowiązana do prowadzenia ewidencji wydanych certyfikatów, która powinna obejmować:

- nazwę kwalifikacji;
- imię (imiona) i nazwisko posiadacza certyfikatu;
- datę urodzenia posiadacza certyfikatu;
- numer certyfikatu;
- nazwę miejscowości i datę wydania certyfikatu;
- informacje o dacie (datach) przeprowadzenia walidacji i podmiotach przeprowadzających walidację;
- informacje o osiągnięciach uznanych w toku certyfikowania.

Podobnie jak w przypadku wzorów certyfikatów instytucja certyfikująca może opracować i stosować własny system ewidencjonowania, w postaci papierowej lub elektronicznej, ale może też wykorzystać w tym celu aplikację e-raporty ZRK. Dane wprowadzone do ewidencji są później wykorzystywane do przygotowania informacji kwartalnej oraz sprawozdań z działalności IC.

Dane o posiadaczach certyfikatów oraz protokoły z przeprowadzonych walidacji powinny być przechowywane w ewidencji przez pięć lat, licząc od dnia wystawienia danego certyfikatu.

5. WEWNĘTRZNY SYSTEM ZAPEWNIANIA JAKOŚCI NADAWANIA KWALIFIKACJI

5.1. WSZJ jako element systemowego zapewnienia jakości nadawania kwalifikacji w ZSK

Jakość nadawanych kwalifikacji zależy od jakości opisu kwalifikacji oraz od tego, jak przeprowadzona jest walidacja i certyfikowanie. W przypadku opisu kwalifikacji szczególnie istotne są dwa pola obwieszczenia: efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej oraz wymogi dotyczące walidacji i podmiotów przeprowadzających walidację.

Jednym z kluczowych rozwiązań zapewniających jakość i wiarygodność kwalifikacjom nadawanym w ZSK jest wewnętrzny system zapewnienia jakości (WSZJ). Opracowanie i posiadanie funkcjonującego WSZJ jest obowiązkiem instytucji certyfikujących oraz podmiotów upoważnionych przez IC do przeprowadzania walidacji (art. 63 ustawy o ZSK). Instytucja certyfikująca nadająca różne kwalifikacje opracowuje jeden WSZJ, na który składają się zarówno rozwiązania uniwersalne, stosowane we wszystkich procesach walidowania i certyfikowania prowadzonych w ramach tej IC, jak i rozwiązania dostosowane do specyfiki kwalifikacji.

W ZSK, poza wewnętrznym zapewnianiem jakości, funkcjonuje także zewnętrzne zapewnianie jakości nadawania kwalifikacji. Jest ono realizowane przez podmioty zewnętrznego zapewnienia jakości (PZZJ), które monitorują wewnętrzny system zapewnienia jakości i spełnianie przez daną IC wymagań określonych w ustawie o ZSK oraz przeprowadzają ewaluację zewnętrzną walidacji i certyfikowania (zob. rozdz. 10).

5.2. Wewnętrzny system zapewnienia jakości w instytucji certyfikującej

WSZJ to system scalający działania służące zapewnieniu jakości nadawania kwalifikacji, z założenia więc ma być gwarantem rzetelności walidacji prowadzonej przez daną IC i wiarygodności wydawanych certyfikatów.

Jeśli instytucja certyfikująca upoważni inny podmiot do prowadzenia części lub całości walidacji (art. 47 ust. 2 ustawy o ZSK), proces ten powinien być również ujęty w systemie zapewnienia jakości instytucji certyfikującej. Podmiot upoważniony do przeprowadzania walidacji również musi posiadać WSZJ (art. 63 ust. 4 ustawy o ZSK).

Według ustawy o ZSK na WSZJ składają się w szczególności:

- rozwiązania zapewniające rozdzielność procesów kształcenia i szkolenia od walidacji,
- stałe monitorowanie oraz bieżąca ocena walidacji i certyfikowania,
- ewaluacja wewnętrzna walidacji i certyfikowania (art. 63 ust. 3 pkt 3 Ustawy).

Jednak warto wziąć pod uwagę, że wewnętrzne zapewnianie jakości powinno obejmować wszelkie działania związane z walidacją i certyfikowaniem oraz dokumentowanie tych procesów.

Rozdzielność procesów kształcenia i szkolenia od walidacji

Wymóg zapewnienia rozdzielności procesów kształcenia i szkolenia od walidacji dotyczy podmiotów, które poza nadawaniem kwalifikacji prowadzą także działalność szkoleniową w zakresie kwalifikacji, które certyfikują. Na gruncie ZSK chodzi o rozdzielność procesową i osobową. Rozdzielność procesowa oznacza, że udział w walidacji nie powinien być zależny od ewentualnego udziału w szkoleniu przygotowującym do nabycia danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. Innymi słowy, walidacja powinna być dostępna dla wszystkich, którzy spełniają warunki wstępne oraz uznają, że są gotowi, by podejść do weryfikacji swoich kompetencji. Nie oznacza to, że dana instytucja certyfikująca nie może oferować usługi szkoleniowej o zakresie merytorycznym tożsamym z zakresem efektów uczenia się wskazanym dla danej kwalifikacji, musi jednak pozostawić kandydatowi wybór, czy chce skorzystać ze szkolenia, czy wyłącznie przystąpić do walidacji. W przypadku rozdzielności osobowej chodzi o zagwarantowanie, by te same osoby nie prowadziły szkolenia i walidacji w zakresie danej kwalifikacji dla tej samej grupy kursantów – uczestników walidacji. Ma to na celu zapewnienie jak najbardziej obiektywnej oceny.

Warto odnotować, że zasada rozdzielności osobowej szkolenia od walidacji obowiązuje także w przypadku usług oferowanych poprzez Bazę Usług Rozwojowych, zarówno dla usług prowadzących do nabycia kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych, jak też dla usług prowadzących do nabycia kompetencji.

Ponad dekada doświadczeń we wdrażaniu ZSK (od stycznia 2016 r.) pokazuje, że w przypadku wielu kwalifikacji podejście do walidacji bez uczestnictwa we właściwym procesie kształcenia może być trudne. Dlatego wiele IC oferuje usługę kompleksową: przygotowanie w zakresie kwalifikacji oraz walidację efektów uczenia się. Ważne, aby w takich przypadkach pamiętać o transparentności terminów walidacji lub wyznaczyć dodatkowe terminy, otwarte dla wszystkich, oraz zadbać o rozdzielność kadr. Rozwiązania te powinny być spisane w ramach

wewnętrznych procedur danej IC (np. w regulaminie czy scenariuszu walidacji), warto też informować o nich na stronie internetowej.

Ewaluacja wewnętrzna i monitorowanie walidacji i certyfikowania

Ważnymi działaniami służącymi zapewnianiu jakości są monitorowanie i bieżąca ocena oraz ewaluacja walidacji i certyfikowania. Monitorowanie to bieżące przyglądanie się prowadzonym procesom, zbieranie i analizowanie informacji o tym, co idzie zgodnie z planem, a co wymaga zmiany. Ewaluacja to spojrzenie bardziej pogłębione, cykliczne badanie służące uzyskaniu kompleksowej wiedzy na temat nadawania kwalifikacji w IC i opracowaniu rekomendacji służących doskonaleniu walidacji i certyfikowania. Więcej informacji na temat monitorowania i ewaluacji wewnętrznej walidacji i certyfikowania zawarto w rozdziale 8.

Zakres WSZJ

Ustawa o ZSK wskazuje na wybrane rozwiązania i działania składające się na WSZJ. Zapewnianie jakości powinno jednak obejmować wszystkie działania związane z walidacją i certyfikowaniem oraz z obsługą osób przystępujących do walidacji, a także dotyczyć wszystkich osób zaangażowanych w działalność walidacyjną IC. W szczególności WSZJ obejmuje:

- przebieg walidacji z uwzględnieniem sprawdzenia wszystkich kryteriów weryfikacji oraz metod walidacji zawartych w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej do ZSK;
- sprawdzanie spełnienia przez osobę przystępującą do walidacji warunków wstępnych przystąpienia do walidacji;
- zapewnienie warunków materialnych i organizacyjnych niezbędnych do przeprowadzenia walidacji;
- zapewnienie osób niezbędnych do przeprowadzenia walidacji oraz weryfikację i udokumentowanie ich kompetencji;
- informowanie o walidacji na stronie internetowej;
- narzędzia walidacji i materiały pomocnicze stosowane podczas walidacji;
- sposób przygotowania, zawartość certyfikatów oraz ewidencję wydanych certyfikatów;
- spisane procedury i inną dokumentację dotyczącą walidacji i certyfikowania;
- komunikację IC z PZZJ, MW i podmiotem prowadzącym ZRK;
- obsługę osób podchodzących do walidacji;
- doradztwo walidacyjne;
- inne działania związane z walidacją i certyfikowaniem.

5.3. Odpowiedzialność za WSZJ

Ważną cechą WSZJ jest transparentność (Gravells, 2016). Aby ją zagwarantować, należy upewnić się, że każda osoba zaangażowana w walidację i certyfikowanie w IC oraz instytucji walidującej rozumie dokładnie, czego się od niej oczekuje oraz widzi, że nie dzieje się nic nietypowego, nieodpowiedniego ani nieoczekiwanego w organizacji i przebiegu walidacji i certyfikowania. Przejrzystość oznacza również to, że nie ma się nic do ukrycia i że jest się otwartym na dociekanie, monitoring i ewaluację. Takie kompleksowe podejście do WSZJ rozwija kulturę jakości w IC oraz buduje zaufanie do kwalifikacji i całego ZSK (Dybaś, 2015).

Zadania kierownictwa

Za jakość nadawania kwalifikacji odpowiada przede wszystkim kierownictwo IC. Do podstawowych nieporozumień dotyczących zapewniania jakości należy przekonanie, że jest to obszar, którym zajmuje się jedynie wydzielony dział czy zespół w instytucji. Tymczasem jest to integralna część systemu zarządzania i to przede wszystkim od podejścia kierownictwa (zarządu, dyrektorów, menedżerów) zależy, czy WSZJ będzie sprawnie funkcjonował i odgrywał swoją rolę, wpływając na ciągłe doskonalenie procesu nadawania kwalifikacji.

Zadania kierownictwa w zakresie wewnętrznego zapewniania jakości (por. ISO 9001:2015) mogą obejmować m.in.:

- formalne utworzenie WSZJ oraz opracowanie dokumentu/dokumentów zawierających jego opis;
- zapewnienie odpowiednich zasobów kadrowych, organizacyjnych i materialnych dla procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji;
- zapewnienie, że instytucja spełnia wymagania określone w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji oraz ewentualnie określenie własnych, wewnętrznych wymagań dotyczących nadawania kwalifikacji;
- określenie ram funkcjonowania WSZJ, m.in. zakresu monitorowania i ewaluacji wewnętrznej;
- włączenie WSZJ do systemu zarządzania instytucją – oznacza to wykorzystywanie w zarządzaniu wyników analiz i rekomendacji wypracowanych w ramach WSZJ, określenie strategicznych celów dotyczących jakości nadawania kwalifikacji (przykładem może być dążenie do zmniejszenia liczby osób, które wycofują się z dalszego uczestnictwa w walidacji przed jej zakończeniem lub spadek liczby osób składających odwołania od

decyzji walidacyjnej), zapewnienie odpowiedniej komunikacji wewnętrznej, dzięki której informacje dotyczące WSZJ będą w sposób jasny i czytelny przekazywane wszystkim osobom zaangażowanym w nadawanie kwalifikacji przez daną IC.

Kierownictwo nie musi każdego z tych zadań wykonywać osobiście, może być wspierane przez zespół lub osoby zajmujące się zapewnianiem jakości. Niemniej to kierownictwo powinno brać ostateczną odpowiedzialność za wszystkie decyzje i zapewniać, że powyższe rozwiązania będą rzeczywiście funkcjonowały w całej instytucji.

Zadania pozostałych pracowników instytucji

Inne osoby odpowiedzialne za działania związane z WSZJ to przede wszystkim: osoby projektujące walidację i opracowujące narzędzia, asesory i inne osoby zaangażowane w prowadzenie walidacji, osoby odpowiedzialne za koordynowanie walidacji i certyfikowania, doradcy walidacyjni, osoby odpowiedzialne za wsparcie techniczne.

Zadania związane z WSZJ, w które mogą być zaangażowane te osoby, to:

- Projektowanie, organizowanie oraz przeprowadzanie procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji.
- Stałe monitorowanie procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji oraz ich efektów, w tym gromadzenie danych o tych procesach pod kątem ich zgodności z wymaganiami, trafności, rzetelności, adekwatności, odpowiedniej obsługi kandydata oraz skuteczności (por. rozdz. 8).
- Regularne prowadzenie i uczestniczenie w ewaluacji oraz sporządzanie raportów z ewaluacji wewnętrznej procesu nadawania kwalifikacji (por. rozdz. 9).
- Doskonalenie procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji.
- Przeciwdziałanie ryzykom związanym z nadawaniem kwalifikacji poprzez formułowanie rekomendacji dla kierownictwa instytucji i wsparcie go we wdrażaniu tych rekomendacji.
- Prowadzenie dokumentacji składającej się na WSZJ.
- Terminowe przygotowywanie dokumentacji do przekazania przez IC podmiotowi prowadzącemu ZRK, PZZJ i MW (por. rozdz. 9).
- Współpraca z PZZJ oraz przygotowywanie instytucji do ewaluacji zewnętrznej (por. rozdz. 10).

5.4. Opracowanie i doskonalenie WSZJ

Instytucje prowadzące walidację oraz certyfikowanie są zróżnicowane pod wieloma względami: wielkości, doświadczenia, zasięgu działania, a przede wszystkim specyfiki kwalifikacji, dla których prowadzą walidację i wydają certyfikaty. Dlatego wewnętrzne rozwiązania IC w zakresie zapewniania jakości, choć oparte na wspólnych założeniach i celach, będą się różnić.

Opis rozwiązań składających się na WSZJ

Wewnętrzne zapewnianie jakości w IC powinno być udokumentowane. Po pierwsze – istotne są materiały opisujące funkcjonowanie WSZJ. To od IC zależy, czy będzie to jeden dokument, np. „Opis WSZJ”, zawierający wszystkie rozwiązania mające zapewniać jakość działania IC, czy też treści te będą rozproszone w różnych dokumentach (np. w scenariuszu walidacji, regulaminach, opisach procedur). Po drugie – na WSZJ składają się także dokumenty wytwarzane w toku działania IC i funkcjonowania WSZJ, które pokazują wprowadzanie zmian (i ich potrzebę) oraz doskonalenie procesów (np. raporty z ewaluacji).

Dokumenty składające się na WSZJ określają, w jaki sposób system funkcjonuje, zapewniają jego ciągłość, nawet jeśli zmieniają się osoby zajmujące się w IC zapewnianiem jakości. Zakres dokumentacji może być różny w zależności m.in. od wielkości organizacji, specyfiki kwalifikacji, która jest przez nią nadawana, liczby prowadzonych walidacji oraz od osób ją przeprowadzających. Większe organizacje, prowadzące liczne postępowania walidacyjne, muszą posiadać odpowiednio rozbudowaną dokumentację. Kwalifikacje związane z bezpieczeństwem, ochroną zdrowia lub życia czy wymagające specjalistycznego sprzętu również generują dodatkowe informacje.

Przy tworzeniu dokumentacji w ramach WSZJ warto uwzględnić kilka wskazówek (por. ISO 9001:2015):

- Należy przyjąć zasadę tworzenia i gromadzenia jedynie dokumentacji niezbędnej do skutecznego zapewniania jakości (żeby dokumentacja nie stała się biurokratycznym obciążeniem).
- Dokumentacja powinna być jednoznaczna, jasna, dostosowana do odbiorców i możliwa do zidentyfikowania.
- Dokumentacja powinna być aktualizowana – jedynie takie dokumenty mogą być udostępniane i użytkowane.

- Należy wdrożyć system zarządzania dokumentacją oraz odpowiednie szablony dokumentów w sytuacjach, gdy ma to zastosowanie, np. arkusze oceny dla asesorów.

W ramach dokumentacji WSZJ warto uwzględnić:

- opis organizacji i przebiegu walidacji, np. scenariusz walidacji lub scenariusze, jeśli IC ma uprawnienia do certyfikowania więcej niż jednej kwalifikacji;
- dokumentację z monitorowania oraz z ewaluacji wewnętrznej walidacji i certyfikowania, w tym raporty;
- opis zidentyfikowanych ryzyk oraz działań mających minimalizować ryzyka (zob. podrozdz. 5.5);
- dokumentację działań związanych z doskonaleniem procesów;
- raporty z ewaluacji zewnętrznej oraz decyzje podjęte na podstawie ewaluacji zewnętrznej.

Doskonalenie WSZJ

Ciągłe doskonalenie jest jedną z ogólnych zasad zapewniania jakości kwalifikacji i powinno dotyczyć wszystkich działań mających na to wpływ. W raporcie z ewaluacji wewnętrznej instytucja certyfikująca jest wręcz zobowiązana do przedstawienia informacji dotyczących działań w zakresie doskonalenia metod walidacji i certyfikowania oraz WSZJ (art. 64 ustawy o ZSK).

Doskonalenie walidacji powinno uwzględniać wnioski z monitorowania i ewaluacji prowadzonych zarówno przez IC, jak i PZZJ oraz informacje dotyczące walidacji przekazywane przez wszystkie zainteresowane strony: uczestników walidacji, asesorów, inne osoby biorące udział w prowadzeniu walidacji, w tym od strony organizacyjnej i administracyjnej, czy interesariuszy zewnętrznych, np. pracodawców. Powinno mieć także charakter metodyczny, a zgromadzone informacje powinny zostać gruntownie przeanalizowane. Należy zastanowić się, jakie rozwiązania realnie udoskonalą proces, jakie będą ich koszty, ile czasu zajmie ich wdrożenie oraz jakie zasoby są do tego potrzebne. Jeśli jest to możliwe i zasadne, proponowane zmiany warto przetestować. Decyzję o wdrożeniu zmian powinna podjąć osoba do tego upoważniona lub kierownictwo IC. Modyfikacje powinny być uwzględnione we wszystkich dokumentach i materiałach, przede wszystkim w opisie walidacji, a następnie – w sposobie jej przeprowadzania.

5.5. Ryzyka dla procesu nadawania kwalifikacji przez IC

Aby zapewnić jakość nadawania kwalifikacji, warto zidentyfikować ryzyka procesu nadawania kwalifikacji i jego efektów oraz przewidzieć sposoby ich uniknięcia lub minimalizowania (Dybaś, 2015). Przy projektowaniu WSZJ instytucje certyfikujące powinny być proaktywne oraz cyklicznie podejmować refleksję na temat ryzyk, ich skutków i sposobów unikania, przewidywać możliwe scenariusze działań oraz doskonalenia produktów i usług, zanim wydarzy się coś nieoczekiwanego. W praktyce oznacza to ciągłe projektowanie oraz zmienianie, monitorowanie i uzupełnianie WSZJ w połączeniu z okresową stabilizacją procesów powiązanych z walidacją i certyfikowaniem (por. Gravells, 2016).

W instytucji powinny istnieć rozwiązania, a przede wszystkim praktyka dotycząca gromadzenia oraz reagowania na informacje o problemach i nieprawidłowościach w działaniu organizacji, przekazywane drogą formalną i nieformalną przez pracowników oraz innych wewnętrznych i zewnętrznych interesariuszy. Bycie otwartym na takie sygnały należy do podstawowych zadań kierownictwa. Ich ignorowanie zawsze wpływa destrukcyjnie na działania organizacji (Dybaś, 2015).

Identyfikowanie ryzyk

Możliwe ryzyka dla jakości nadawania kwalifikacji można zdefiniować jako zdarzenia, sytuacje oraz ich skutki, które mają wpływ na jakość walidacji, certyfikowania i obsługi kandydatów (np. brak zainteresowania walidacją nie jest ryzykiem dla jej jakości, lecz ryzykiem dla IC), których wystąpienie jest prawdopodobne i których wystąpienie nie jest bezpośrednio związane z decyzją lub brakiem decyzji IC (np. brak procedur lub ich opracowanie wynika z decyzji IC, więc nie jest to ryzyko).

Przykłady ryzyka to:

- konflikt interesów między asesorem a osobą przystępującą do walidacji;
- trudność w dostępie do asesorów spełniających warunki określone w opisie kwalifikacji;
- dezaktualizacja opisu kwalifikacji (np. nieadekwatne efekty uczenia się), wynikająca z szybkiego postępu wiedzy w danej dziedzinie;
- awaria sprzętu lub oprogramowania, za pomocą których jest przeprowadzana walidacja.

W WSZJ mogą pojawić się także ryzyka, od których *de facto* nie zależy jakość walidacji i certyfikowania, ale są ważne dla jakości działania IC i dotyczą takich zagadnień, jak np.:

- prawa autorskie do narzędzi, np. licencje na stosowanie testów;
- bezpieczeństwo;
- ochrona danych osobowych.

Niebezpieczeństwo wycieku danych osobowych i sposób minimalizowania ryzyka ich ujawnienia mają duże znaczenie dla jakości obsługi kandydata. Składanie przez IC deklaracji nie jest odpowiednim działaniem, lepiej podjąć konkretne starania w kierunku zapewnienia bezpieczeństwa danych.

Należy unikać założenia, że nie wydarzy się nic nietypowego (jak np. awaria serwera przy stosowaniu metody testu online), nieprawidłowego (np. udostępnienie kandydatowi uszkodzonego narzędzia elektrycznego do wykonania zadania w ramach symulacji) lub niepożądanego (np. większa liczba osób chcących podejść do walidacji, niż IC jest w stanie obsłużyć) w organizacji i przebiegu walidacji oraz certyfikowania. Jeśli nagle wystąpi zdarzenie niepożądane, a wcześniej w WSZJ zostaną przewidziane potencjalne ryzyka i sposoby radzenia sobie z nimi, to wówczas IC może sprawnie przeprowadzić interwencję i wykonać działania naprawcze zgodnie z zaprojektowanymi procedurami WSZJ oraz szybko zapewnić stabilne warunki przeprowadzania walidacji i certyfikowania.

Zgodnie z wcześniejszą definicją ryzykiem nie są np.:

- Brak określonej procedury w IC i IW. Tworzenie i wdrażanie procedur są kwestią decyzji instytucji, przy czym przy każdej procedurze warto pamiętać o rozwiązaniach, które służą monitorowaniu tego, czy jest ona stosowana oraz czy jest zasadna, aktualna i skuteczna.
- Zastrzeżenia kandydatów lub innych użytkowników kwalifikacji do wyników np. przeprowadzenia procesu. Nie mają one wpływu na poziom walidacji i certyfikowania, ale stanowią ważną informację o ich jakości. Procedura odwoławcza oraz zbieranie opinii powinny być częścią WSZJ, mogą służyć przeciwdziałaniu niektórym ryzykom oraz być narzędziami przeglądu rozwiązań służących zapewnianiu jakości.
- Brak motywacji do przystąpienia do walidacji. Jest to zjawisko potencjalnie niekorzystne dla IC, ale nie ma wpływu na jakość nadawania kwalifikacji. Może być niezależne od WSZJ, ale ma na nie wpływ, jeśli spadek motywacji wynika ze zniechęcenia kandydata do przystąpienia do procesu w wyniku działań IC lub ich braku (np. wskutek błędnych informacji o walidacji na stronie internetowej – por. rozdz. 7).
- Przystąpienie do walidacji osoby, która nie ma wystarczających umiejętności. Ryzykiem jest, że nie zostanie to zdiagnozowane na etapie identyfikowania.

- Dowody niewłaściwie dobrane do efektów uczenia się, dowody i deklaracje fałszywe lub nieaktualne albo dowody niewystarczające do potwierdzenia efektów uczenia się. Ryzykiem jest to, że asesor lub doradca nie wykryje oszustwa i decyzja walidacyjna zostanie podjęta na podstawie nieprawdziwych dowodów i deklaracji.

W tabeli 5.1 opisano wybrane możliwe ryzyka związane z etapem weryfikacji i środki je ograniczające. Zapisy dotyczące działań zaradczych powinny pozwolić odpowiedzieć na pytanie: w jaki sposób IC będzie minimalizowało wystąpienie wskazanego ryzyka bądź jego skutki? Zapisy te powinny być również określone na odpowiednim poziomie szczegółowości, wskazującym, jakie konkretne działania zostaną przez IC podjęte. Inaczej rzecz ujmując, zapisy powinny umożliwić opracowanie dokumentów, rozwiązań o charakterze operacyjnym, gotowych do wdrożenia. Planując określoną procedurę, należy wskazać (we właściwej kolejności) kluczowe jej elementy oraz wymagane dokumenty. Ponadto pojedyncze działania proponowane przez IC powinny być w dalszej kolejności rozwinięte w procedurę.

Najczęstsze błędy popełniane przy projektowaniu WSZJ z uwzględnieniem szacowania ryzyka to:

- Odwoływanie się jedynie do zapisów ustawowych – takie zapisy są zbyt ogólnikowe i nie mogą być traktowane jako część WSZJ. Przykładowo, stwierdzenie, że ustawa o ZSK zawiera zapisy mówiące o rozdzieleniu procesów walidacji od szkolenia nie może zastąpić konkretnych rozwiązań w IC służących przeciwdziałaniu ryzyka niedostatecznego czy nieprawidłowego rozdzielenia tych procesów.
- Wskazywanie, że zostaną wprowadzone odpowiednie, adekwatne rozwiązania, procedury – nie może być to traktowane jako część WSZJ, a co najwyżej jako deklaracja, że WSZJ powstanie.

Tabela 5.1. Przykładowe możliwe ryzyka związane z etapem weryfikacji i możliwe środki ograniczające te ryzyka

Możliwe ryzyko	Przykładowe środki ograniczające ryzyko
Nietrafne lub niejasne narzędzia walidacji (np. pytania nieodnoszące się do efektów uczenia się, treści zadań niezrozumiałe dla uczestników walidacji)	Recenzja przygotowanych narzędzi walidacji przez ekspertów niezaangażowanych w ich tworzenie. Zbieranie informacji zwrotnej od uczestników na temat klarowności pytań lub poleceń.
Nierzetelna ocena odpowiedzi lub zadania wykonywanego przez uczestnika walidacji	Zadania kandydata są zawsze oceniane przez co najmniej dwóch niezależnych asesorów. Odpowiedzi na pytania testowe sprawdzane są przez program komputerowy.

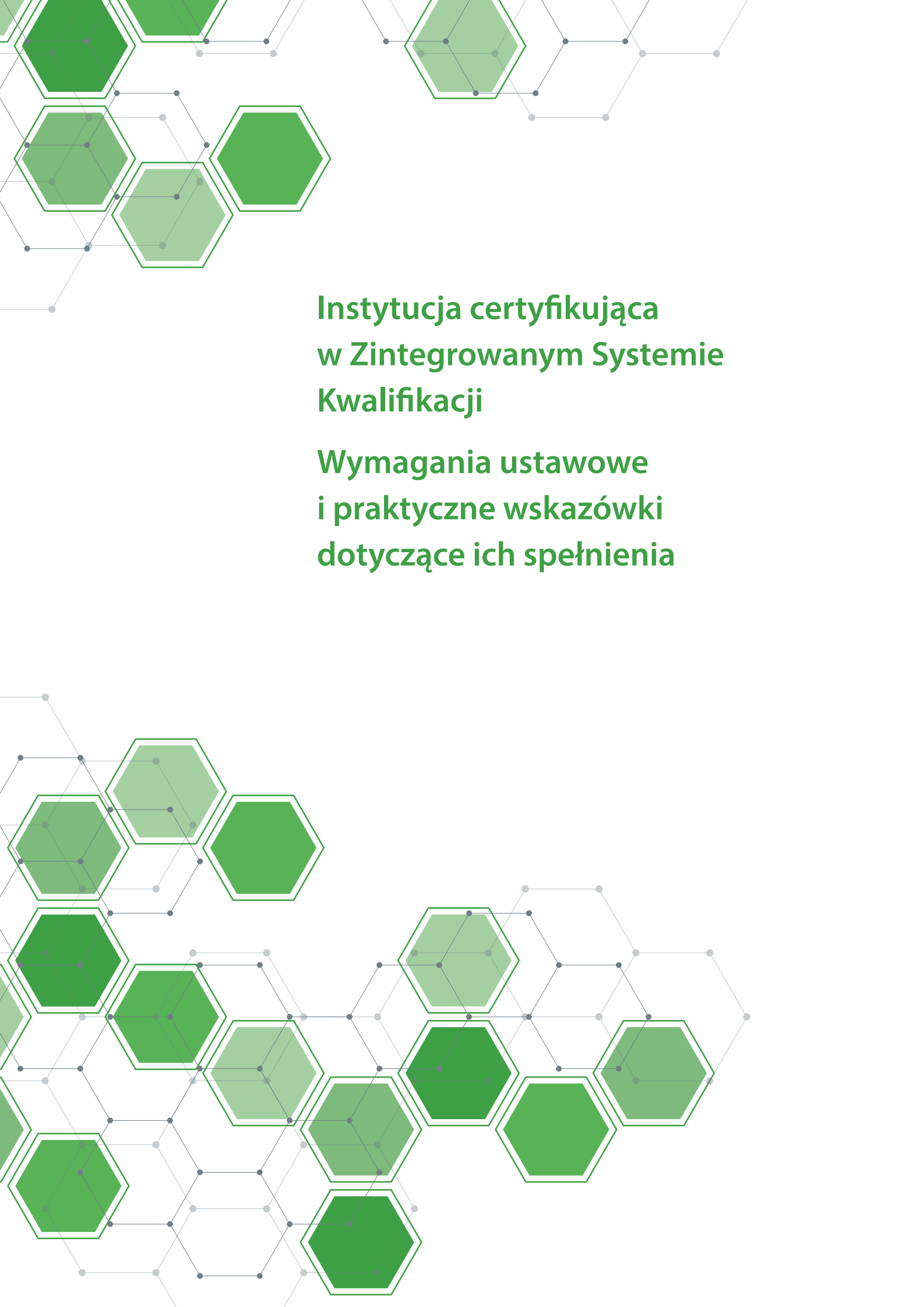
Tab. 5.1 cd.

Możliwe ryzyko	Przykładowe środki ograniczające ryzyko
Nieprzestrzeganie zasad i procedur przez asesorów i inne osoby zaangażowane w organizację i przebieg walidacji	<p>Obserwowanie walidacji przez osoby odpowiadające za wewnętrzne zapewnianie jakości.</p> <p>Informacja zwrotna dla asesorów.</p> <p>Okresowe szkolenia dla asesorów z zasad i procedur.</p> <p>Regularne spotkania zespołu asesorów mające na celu wymianę doświadczeń związanych z prowadzeniem walidacji.</p>
Konflikt interesów między asesorem i innymi osobami zaangażowanymi w organizację i przebieg walidacji a kandydatem	<p>Zdefiniowanie, czym jest konflikt interesów w IC.</p> <p>Dobra komunikacja – każda osoba zaangażowana w organizację i przebieg walidacji w danej IC powinna wiedzieć, czym jest konflikt interesów i jakie są procedury przeciwdziałania mu w IC.</p>
Niewłaściwe warunki do przeprowadzania walidacji, niezależne od IC (np. hałas, brak dostępu do strony internetowej IC, awaria sprzętu)	<p>Sprawdzanie każdorazowo przed każdą walidacją warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do przeprowadzenia walidacji.</p> <p>Określenie przypadków oraz zasad przerwania walidacji lub jej odroczenia.</p>

Opracowanie własne

Monitorowanie wystąpienia ryzyka

Istotnym elementem WSZJ jest sprawdzenie, czy ryzyko wystąpiło i jaki miało skutek. Oznacza to systematyczne (adekwatnie do kwalifikacji) monitorowanie i ewaluację wewnętrzną walidacji i certyfikowania. Jeśli IC dostrzeże, że ryzyko mogło wystąpić, to musi podjąć działania służące zbadaniu, czy rzeczywiście miało miejsce, a następnie podjąć kroki zmierzające do naprawienia danego elementu i wprowadzenia ewentualnych zmian w procedurach, pozwalających na zmniejszenie prawdopodobieństwa wystąpienia tego ryzyka po raz kolejny.

Instytucja certyfikująca w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji

Wymagania ustawowe i praktyczne wskazówki dotyczące ich spełnienia

6. JAK ZOSTAĆ INSTYTUCJĄ CERTYFIKUJĄCĄ W ZSK, CZYLI PROCEDURA NADAWANIA UPRAWNIEŃ DO CERTYFIKOWANIA

6.1. Wymagania wobec podmiotów ubiegających się o uprawnienia do certyfikowania

Wymagania w zakresie kwalifikacji wolnorynkowej

Zgodnie z przepisami ustawy o ZSK (art. 41 ust. 2) uprawnienia do certyfikowania danej kwalifikacji wolnorynkowej może uzyskać każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, który:

- a) nie zakończył lub zawiesił prowadzenia działalności gospodarczej albo w stosunku do którego nie została otwarta likwidacja, lub nie ogłoszono jego upadłości;
- b) zapewnia warunki organizacyjne i kadrowe umożliwiające przeprowadzenie walidacji zgodnie z wymaganiami dotyczącymi walidacji i podmiotów ją przeprowadzających, określonymi w obwieszczeniu ministra o włączeniu danej kwalifikacji wolnorynkowej do ZSK;
- c) nie posiada zaległości z tytułu podatków, składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, o ile był obowiązany do ich opłacania;
- d) w razie potrzeby spełnia dodatkowe warunki określone w art. 25 ust. 2 pkt 9, jeżeli takie określono.

W tym miejscu warto pamiętać, że należy posłużyć się definicją działalności gospodarczej funkcjonującą na gruncie art. 3 ustawy – Prawo przedsiębiorców (2018), zgodnie z którą: „działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły”.

Pod pojęciem prowadzenia działalności gospodarczej przez podmioty wnioskujące o nadanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowych włączonych do ZSK należy rozumieć wszelkie – podejmowane przez te podmioty (w znaczeniu faktycznym) – działania:

- mające zorganizowany charakter (tj. realizowane w ramach określonej formy, w tym także np. formy prawnej, układające się w racjonalną/efektywną całość, wykonywane np. przy wykorzystaniu konkretnych składników materialnych, w tym np. ruchomości bądź nieruchomości);
- podejmowane w celu osiągnięcia zysku (a zatem mające zarobkowy charakter, wyrażający się w realizowaniu czynności stanowiących pokłosie udziału w obrocie gospodarczym, w tym m.in. formułowaniu ofert, zawieraniu umów, wystawianiu faktur);
- wykonywane we własnym imieniu (tj. podejmowane na swoją rzecz, z jednoczesnym ponoszeniem odpowiedzialności za zaciągane przy tym zobowiązania);
- podejmowane w sposób ciągły (tj. – co do zasady – regularnie, w sposób powtarzający się i trwały).

Wymagania w zakresie kwalifikacji sektorowej

Wymagania konieczne do uzyskania uprawnień do certyfikowania kwalifikacji sektorowej są podobne, jak w przypadku kwalifikacji wolnorynkowej, jednak różnią się od nich brakiem wymogu związanego z koniecznością prowadzenia działalności gospodarczej. W zamian za to art. 41 ust. 3 ustawy o ZSK wymaga, by prowadził ją podmiot, który:

a) nie zakończył lub nie zawiesił prowadzenia działalności statutowej lub w stosunku do którego nie została otwarta likwidacja lub nie ogłoszono jego upadłości;

oraz (co wynika z art. 15a ustawy o ZSK):

b) jest to organizacja o zasięgu ogólnokrajowym, która prowadzi działalność statutową w obszarze danej branży lub danego sektora, którego dotyczy wnioskowana kwalifikacja;

c) działa na podstawie jednej z poniższych ustaw:

- Ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz.U. z 2022 r. poz. 97),
- Ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych (Dz.U. z 2019 r. poz. 579),
- Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, pod warunkiem, że dane stowarzyszenie zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego (Dz.U. z 2020 r. poz. 2261),
- Ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2023 r. poz. 2048 oraz z 2024 r. poz. 1166), ustawy regulującej funkcjonowanie samorządu zawodowego, w tym samorządu zawodu zaufania publicznego oraz samorządu zawodu służby publicznej

lub

- jest sektorową radą do spraw kompetencji działającą na podstawie Ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Wymagania wspólne w zakresie kwalifikacji wolnorynkowej i sektorowej

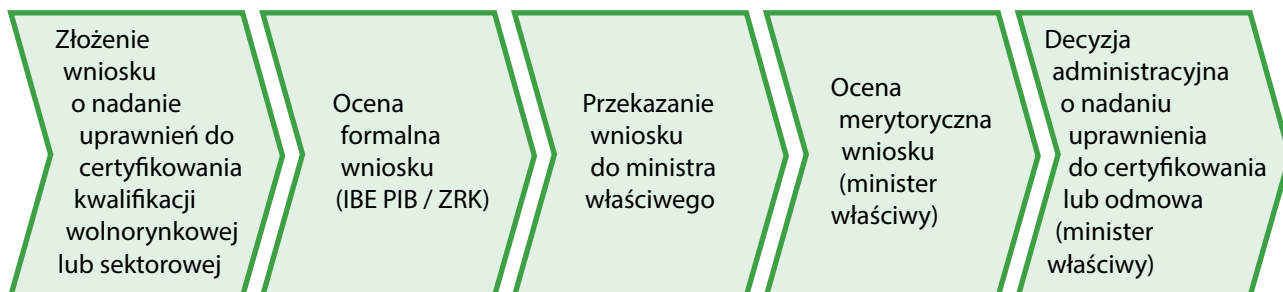
Pozostałe wymagania konieczne do uzyskania uprawnień do certyfikowania dla kwalifikacji sektorowej pokrywają się z wymaganiami dla kwalifikacji wolnorynkowej. Uprawnienia takie może uzyskać podmiot, który:

- zapewnia warunki kadrowe, organizacyjne i materialne umożliwiające przeprowadzenie walidacji zgodnie z ramowymi wymaganiami, o których mowa w art. 25 ust. 2 pkt 4 ustawy o ZSK;
- nie posiada zaległości z tytułu podatków, składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, o ile jest obowiązany do ich opłacania;
- spełnia dodatkowe warunki określone w art. 25 ust. 2 pkt 9 ustawy o ZSK, jeżeli takie określono.

6.2. Procedura nadawania uprawnień do certyfikowania

Procedura uzyskiwania uprawnień do certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej obejmuje kilka elementów, od złożenia wniosku na stronie internetowej e-wnioski, przez przekazanie wniosku przez IBE PIB do ministra właściwego, po decyzję administracyjną nadającą uprawnienia lub informującą o odmowie nadania uprawnień (rys. 6.1).

Rysunek 6.1. Procedura nadawania uprawnień do certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowej/ sektorowej

Opracowanie własne

Złożenie wniosku o nadanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji

Podmiot zainteresowany uzyskaniem uprawnień do certyfikowania składa wniosek poprzez stronę e-wnioski ZRK, dostępnej z poziomu portalu ZSK. Złożenie wniosku wymaga wcześniejszej rejestracji konta użytkownika w Centralnym Systemie Uwierzytelniania oraz rejestracji podmiotu w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji.

Przy rejestracji użytkownika, podmiotu oraz składaniu wniosku o nadanie uprawnień do certyfikowania warto skorzystać z instrukcji dotyczącej składania wniosków o nadanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej umieszczonej na stronie: <https://kwalifikacje.gov.pl>

Wniosek o nadanie uprawnień do certyfikowania można złożyć dla każdej kwalifikacji wolnorynkowej i sektorowej włączonej do ZSK. Ich lista dostępna jest w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji.

Wniosek o nadanie uprawnienia do certyfikowania danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej zawiera następujące informacje:

- 1) dane wnioskodawcy;
- 2) wskazanie kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, której dotyczy wniosek;
- 3) informacje o spełnianiu warunków kadrowych, organizacyjnych i materialnych umożliwiających przeprowadzenie walidacji zgodnie z ramowymi wymaganiami określonymi w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji do ZSK.

Formularz wniosku zawiera także obowiązkowe ustawowo oświadczenia.

Do wniosku o nadanie uprawnienia do certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej dołącza się dowód wniesienia opłaty w wysokości 14 151 zł (stan na dzień 30.05.2026). Jeżeli wniosek został złożony przez podmiot, który wnioskował o włączenie danej kwalifikacji do ZSK (tzn. podmiot wnioskujący o włączenie kwalifikacji stara się o uprawnienia do jej certyfikowania), opłata wynosi 50% tej kwoty¹⁰.

¹⁰ Wnioski o nadanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji sektorowych złożone przez organizacje, które są organami prowadzącymi branżowe centra umiejętności lub ich partnerami nie podlegają opłacie do 31 grudnia 2026 r.

Oplaty wnoszone są na rachunek Ministerstwa Edukacji Narodowej: 22 1010 0031 0222 3100 0000, w tytule przelewu należy wpisać: „ZSK art. 41.2 – nazwa kwalifikacji wolnorynkowej” lub „ZSK art. 41.3 – nazwa kwalifikacji sektorowej”. Aktualne stawki opłat można sprawdzić na Portalu ZSK w zakładce dotyczącej opłat: <https://kwalifikacje.gov.pl/dla-instytucji/oplaty/>

Wykazywanie spełnienia wymagań dla walidacji podczas uzupełniania wniosku o nadanie uprawnień do certyfikowania

We wniosku o nadanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych znajdują się pola dotyczące ramowych wymagań dla walidacji, w tym: metod przeprowadzenia walidacji, osób przeprowadzających walidację, warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego i bezpiecznego prowadzenia walidacji oraz dodatkowych warunków, których spełnienie jest obowiązkowe dla podmiotu ubiegającego się o status instytucji certyfikującej (zob. podrozdz. 2.2). Podmiot wnioskujący musi odpowiedzieć na następujące pytania:

- W jaki sposób podmiot wnioskujący spełnia wymagania dotyczące metod walidacji? (Proszę opisać planowany przebieg walidacji, z uwzględnieniem informacji o metodach).
- W jaki sposób podmiot wnioskujący spełnia wymagania dotyczące osób przeprowadzających walidację?
- W jaki sposób podmiot wnioskujący spełnia wymagania dotyczące warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego i bezpiecznego przeprowadzania walidacji?
- W jaki sposób podmiot wnioskujący spełnia wymagania dotyczące etapów identyfikowania i dokumentowania, o ile określono je w obwieszczeniu?
- W jaki sposób podmiot wnioskujący spełnia wymagania dodatkowe, o ile określono je w obwieszczeniu?

Podpowiedzi, w jaki sposób wykazać spełnianie tych warunków (m.in. co trzeba opisać, co warto załączyć) znajdują się w podrozdziale 6.3.

Ocena formalna wniosku o nadanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji

Podmiot prowadzący ZRK ma 14 dni na ocenę formalną wniosku podmiotu wnioskującego o nadanie uprawnień do pełnienia funkcji IC (por. art. 42–44 ustawy o ZSK). Po dokonaniu oceny podmiot prowadzący ZRK:

- w przypadku niestwierdzenia braków formalnych niezwłocznie przekazuje wniosek do MW;
- w przypadku stwierdzenia braków formalnych (np. brak podpisu elektronicznego na wniosku lub brak dowodu wpłaty) wzywa podmiot wnioskujący do ich uzupełnienia w terminie 30 dni.

W przypadku nieuzupełnienia wniosku podmiot prowadzący ZRK przesyła do MW wniosek wraz z informacją o stwierdzonych brakach formalnych.

Ocena merytoryczna wniosku o nadanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji

Minister właściwy dokonuje merytorycznej oceny zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego (k.p.a.). Na tym etapie sprawdzane jest spełnienie przez wnioskodawcę warunku dotyczącego prowadzenia działalności gospodarczej (w przypadku kwalifikacji wolnorynkowej) lub prowadzenia odpowiedniej działalności statutowej zgodnie z art. 15a ustawy o ZSK (w przypadku kwalifikacji sektorowej). Ocenie podlegają także informacje o spełnianiu przez wnioskodawcę ramowych wymagań dotyczących warunków kadrowych, organizacyjnych i materialnych. Zgodnie z art. 35 § 3 k.p.a. finalizacja sprawy (wydanie decyzji) powinna nastąpić nie później niż w ciągu miesiąca, a sprawy szczególnie skomplikowanej w ciągu dwóch miesięcy od daty wszczęcia postępowania (wpłynięcia poprawnego wniosku). Warto wspomnieć, iż w procedurze administracyjnej to na organie rozpatrującym wniosek ciąży obowiązek podjęcia wszelkich niezbędnych kroków, aby ustalić stan faktyczny sprawy, dlatego MW może przeprowadzić postępowanie wyjaśniające. W jego efekcie może zażądać od podmiotu wnioskującego przedstawienia dowodów (np. dokumentów, oświadczeń itp.) innych niż te, które zostały załączone do wniosku o nadanie uprawnień lub też uzupełnienia czy wyjaśnienia wcześniej przesłanych dowodów.

Wydanie decyzji administracyjnej

Ocena merytoryczna i formalna wniosku są podstawą do wydania decyzji administracyjnej o przyznaniu bądź nieprzyznaniu uprawnień do certyfikowania danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej.

MW wydaje rozstrzygnięcie w postaci decyzji administracyjnej wraz z uzasadnieniem o przyznaniu bądź nieprzyznaniu uprawnień do certyfikowania danej kwalifikacji. Od decyzji tej przysługuje odwołanie zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego.

W sytuacji, gdy decyzja jest pozytywna i następuje nadanie uprawnień do certyfikowania danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, podmiot wnioskujący na mocy decyzji administracyjnej uzyskuje status IC dla danej kwalifikacji i może rozpocząć walidację.

Wskazanie podmiotu zewnętrznego zapewniania jakości

Po nadaniu uprawnień do certyfikowania kwalifikacji MW wskazuje podmiot zewnętrznego zapewniania jakości (PZZJ), który będzie pełnić wobec danej IC funkcję zewnętrznego zapewniania jakości w odniesieniu do danej kwalifikacji (art. 59–60 ustawy o ZSK). Powierzenie odpowiednich obowiązków następuje w drodze umowy pomiędzy MW a PZZJ.

Dla instytucji certyfikujących działających w ramach branżowych centrów umiejętności (zob. rozdz. 14) zewnętrzne zapewnianie jakości prowadzi Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Do 31.12.2023 r. podpisanie umowy z PZZJ było warunkiem rozpoczęcia walidacji i certyfikowania przez daną IC. W wyniku nowelizacji ustawy o ZSK od 1.01.2024 r. instytucje certyfikujące mogą rozpocząć walidację bezpośrednio po otrzymaniu uprawnień, bez konieczności oczekiwania na umowę z PZZJ. Więcej informacji na temat roli PZZJ w systemie ZSK zawarto w rozdziale 10.

6.3. Wykazywanie spełniania ramowych wymagań dla walidacji

Podmiot starający się o uzyskanie uprawnień do certyfikowania musi wykazać spełnianie wszystkich warunków wskazanych w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, którą planuje nadawać.

Informacje zamieszczane we wniosku powinny być aktualne na dzień jego składania do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji. Jeśli po uzyskaniu uprawnień do certyfikowania pojawią się istotne zmiany w zakresie spełniania wymogów dotyczących metod walidacji, podmiotów prowadzących walidację lub jej zaplecza organizacyjno-materialnego, podmiot ma obowiązek niezwłocznego zawiadomienia ministra właściwego o wszystkich tych zmianach. (art. 77 ustawy o ZSK).

Ustawa o ZSK nie precyzuje, w jaki sposób instytucja powinna potwierdzić spełnianie warunków merytorycznych. Na podstawie współpracy z instytucjami certyfikującymi oraz ministrami właściwymi możliwe jest jednak sformułowanie kilku wskazówek w tym obszarze.

Wymagania dotyczące metod walidacji

W tym polu we wniosku o nadanie uprawnień należy opisać, w jaki sposób będzie przeprowadzona walidacja, uwzględniając przede wszystkim:

- **Metody walidacji**, jakie zostaną wykorzystane do walidacji efektów uczenia się. Uwaga: metody muszą być zgodne z określonymi w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, której dotyczy wnioski. Jeśli obwieszczenie wskazuje na możliwość wyboru metod alternatywnych, wskazuje się tylko te, które zostaną wykorzystane podczas planowanych walidacji. Warto wymienić także przygotowane lub planowane narzędzia walidacji (arkusz testu, arkusz obserwacji itd.). Szczegółowe treści dotyczące przygotowania i prowadzenia walidacji, w tym narzędzi walidacji znajdują się w poradniku [Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wskazówki dla instytucji certyfikujących. Wydanie II](#) (Kopeć-Panek [red.], 2024).
- **Kolejność zastosowania metod walidacji**. Jeśli metody wyznaczają jednocześnie części walidacji (np. część teoretyczną, obejmującą test oraz część praktyczną, obejmującą obserwację) należy je opisać, z uwzględnieniem kolejności, w jakiej występują. Warto też wskazać, czy np. pozytywny wynik danej części walidacji jest warunkiem podejścia do kolejnej.
- **Zakres efektów uczenia się** sprawdzanych daną metodą. Chodzi o przyporządkowanie metod walidacji do efektów uczenia się (a nawet poszczególnych kryteriów weryfikacji), by z opisu jasno wynikało, iż walidacja pozwoli na sprawdzenie wszystkich efektów uczenia się (zob. art. 49a ustawy o ZSK), określonych dla kwalifikacji, której dotyczy wnioski.

Poza opisem odnoszącym się do powyższych punktów można dołączyć także szczegółowy opis przebiegu walidacji i certyfikowania (np. scenariusz walidacji/regulamin). Wzór przykładowego scenariusza z pytaniami pomocniczymi znajduje się w załączniku nr 1.

Wymagania dotyczące osób przeprowadzających walidację

W tym polu należy wykazać, iż podmiot wnioskujący ma dostęp do osób, które posiadają kompetencje i doświadczenie wskazane w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji, której dotyczy wnioski, i jest w stanie skompletować komisję walidacyjną zgodnie ze wskazanymi w obwieszczeniu wytycznymi (odnoszącymi się m.in. także do wymaganej liczby osób). Można tu w szczególności np.:

- podać informację o konkretnych osobach, które podmiot planuje zaangażować do prowadzenia walidacji wraz z informacją o spełnianiu przez nie określonych warunków – jest to wymóg stawiany przez przedstawicieli większości ministrów właściwych, którzy oczekują, na poziomie wniosku, przedstawienia minimum jednego pełnego składu komisji spełniającej warunki z obwieszczenia (w dalszej działalności podmiot może oczywiście zaangażować innych asesora, chodzi jednak o pokazanie, że przyszła IC dysponuje przynajmniej podstawową liczbą osób o odpowiednich kompetencjach);
- wskazać, iż podmiot wnioskujący dysponuje bazą osób spełniających warunki określone w obwieszczeniu i współpracuje z nimi na określonych zasadach, co pozwoli tworzyć odpowiednie komisje walidacyjne;
- wskazać, że podmiot wnioskujący ma dostęp w inny sposób do osób o odpowiednich kompetencjach (np. współpraca z inną jednostką), co pozwoli tworzyć odpowiednie komisje walidacyjne.

Poza opisem odnoszącym się do powyższych punktów warto załączyć np.:

- CV lub biogramy osób, które mają przeprowadzać walidację, jasno wskazujące na posiadanie przez nie odpowiednich kompetencji;
- skany dokumentów poświadczających wprost określone kompetencje (np. dyplom poświadczający wykształcenie wyższe, świadectwo pracy wskazujące na określone doświadczenie, lista zrealizowanych projektów lub godzin szkoleniowych);
- bazę osób spełniających warunki wskazane w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji;
- wstępne porozumienia o współpracy z potencjalnymi asesora lub instytucjami, listy intencyjne;
- procedurę powoływania komisji walidacyjnej, jeśli podmiot ją przygotował.

Wymóg wskazania konkretnych asesorów obowiązuje w większości ministerstw. Wnioskodawcy są proszeni o przedstawienie przynajmniej jednego pełnego składu komisji wraz z dokumentacją potwierdzającą posiadanie przez asesorów niezbędnych kompetencji.

Wymagania dotyczące warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego i bezpiecznego przeprowadzenia walidacji

W tym polu należy wykazać, iż podmiot wnioskujący dysponuje warunkami materialnymi i organizacyjnymi określonymi w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji, w tym w szczególności:

- odpowiednim miejscem do prowadzenia walidacji – warto podać konkretny adres (adresy) lub potencjalnie dostępne miejsca oraz określić, na jakiej zasadzie podmiot nimi dysponuje (np. własność, wynajem);
- odpowiednią infrastrukturą (jeśli określono) – np. jeśli wskazano jakiś sprzęt, warto dookreślić, jakim konkretnie dysponuje podmiot i na jakiej zasadzie;
- niezbędnymi narzędziami, materiałami i surowcami (jeśli określono) – należy wymienić wszystkie zasoby oraz np. dookreślić ich rodzaj, markę i dostępność;
- platformą online oraz niezbędnymi narzędziami cyfrowymi w przypadku walidacji online (jeśli obwieszczenie o włączeniu kwalifikacji wskazuje na taką możliwość) – warto wskazać konkretną aplikację czy niezbędne narzędzia.

Ponadto warto opisać, w jaki sposób podmiot wnioskujący zapewnia np. warunki pozwalające na samodzielność pracy osób przystępujących do walidacji lub na dostępność walidacji dla osób z różnymi potrzebami (jeśli nie wyklucza tego charakter kwalifikacji). W kontekście dostępności walidacji warto zapoznać się z ekspertyzą [Możliwość uzyskiwania kwalifikacji cząstkowych przez osoby z niepełnosprawnościami](#) (Dunaj, 2023).

Dodatkowym potwierdzeniem spełniania warunków materialnych i organizacyjnych mogą być następujące załączniki:

- akt własności lokalu / umowa najmu,
- oświadczenie o dysponowaniu odpowiednimi zasobami,
- wykaz zasobów lub szczegółowy opis zasobów zawarty w scenariuszu walidacji/ regulaminie itp.

W polu tym warto wskazać też sposób zorganizowania działalności IC, np. jeśli dany podmiot planuje upoważnić do prowadzenia części lub całości walidacji inną instytucję (jedną lub kilka), tzw. instytucję walidującą (patrz rozdz. 12). Mimo że kwestia ta nie pojawia się w obwieszczeniu,

stanowi o tym art. 77 pkt 3 ustawy o ZSK. Informacja o instytucjach walidujących może być szczególnie przydatna dla ministra właściwego ze względu na jej wpływ na treść umowy podpisywanej przez ministra z podmiotem zewnętrznego zapewniania jakości wskazanym dla tej kwalifikacji i instytucji certyfikującej.

Wymagania dotyczące etapów identyfikowania i dokumentowania oraz wymagania dodatkowe, o ile je określono

Jeśli w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji, której dotyczy wnioski, wskazano wymogi dla identyfikowania lub dokumentowania, należy się do nich odnieść. W zależności od wskazanych warunków, wymagane mogą być odpowiedzi na poniższe pytania.

- **Identyfikowanie:** Czy podmiot wnioskujący zapewni doradcę walidacyjnego? A jeśli jest to konieczne ze względu na zapisy zawarte w obwieszczeniu, jakie np. będą kompetencje doradcy walidacyjnego? W jaki sposób będą weryfikowane? W jakim trybie będzie dostępny doradca? Czy podmiot wnioskujący zapewni inne wsparcie na tym etapie?
- **Dokumentowanie:** Jakie dowody na osiągnięcie efektów uczenia się i w jakiej formie powinna dostarczyć osoba przystępująca do walidacji? W jaki sposób powinny być dostarczone do IC? Czy na tym etapie przewidziana jest pomoc doradcy walidacyjnego lub inne wsparcie?

W sytuacji, gdy obwieszczenie nie zawiera wymogów dotyczących identyfikowania, można wpisać „Nie dotyczy”. Jeśli podmiot uzna to za ważne, może także opisać, czy i w jaki sposób zamierza wesprzeć osoby przystępujące do walidacji w identyfikowaniu efektów uczenia się. Podobnie, jeśli w obwieszczeniu nie przewidziano analizy dowodów i deklaracji i nie ma wymogów dla dokumentowania, we wniosku należy wpisać: „nie dotyczy”.

We wniosku występuje też pole dotyczące wymagań dodatkowych. Nie jest ono obowiązkowe, gdyż w zdecydowanej większości kwalifikacji takie wymagania nie pojawiają się. Jeśli jednak je wskazano (np. warunek załączenia do wniosku matrycy walidacji lub opisu WSZJ), należy się do nich zastosować.

7. INFORMOWANIE NA STRONIE INTERNETOWEJ O WALIDACJI¹¹

Instytucja certyfikująca jest zobowiązana do prowadzenia strony internetowej i zamieszczania na niej informacji o walidacji prowadzącej do nabycia kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, co do której uzyskała uprawnienia do certyfikowania (obowiązek ten wynika z art. 47 ust. 4 Ustawy). W założeniu odbiorcami tych treści są przede wszystkim osoby zainteresowane uzyskaniem określonej kwalifikacji. Istotnymi interesariuszami korzystającymi ze stron internetowych IC mogą być także pracodawcy, doradcy zawodowi, pracownicy urzędów pracy czy organizacje branżowe działające w obszarze danej kwalifikacji. Umieszczając informacje na temat walidacji, warto więc pamiętać o różnych grupach odbiorców.

7.1. Zakres informacji na stronie internetowej instytucji certyfikującej

Istotne elementy walidacji i opłaty – zakres informacji wynikający z ustawy o ZSK

Wychodząc od zapisów ustawowych, warto wskazać, że zgodnie z art. 47 ust. 4 ustawy o ZSK instytucja certyfikująca jest zobowiązana udostępnić na swojej stronie internetowej szczegółowe informacje o sposobie organizowania i przeprowadzania walidacji zgodnym z ramowymi wymaganiami, o których mowa w art. 25 ust. 2 pkt 4 Ustawy, oraz o aktualnie obowiązujących opłatach za walidację i certyfikowanie (wymóg funkcjonujący od 1 stycznia 2024 r.).

W art. 25 ust. 2 pkt 4 ustawy wskazano, iż ramowe wymagania dotyczą informacji w zakresie:

- metod przeprowadzania walidacji;
- osób przeprowadzających walidację;
- warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego i bezpiecznego przeprowadzania walidacji.

Poza powyższym wskazaniem ustawodawca nie doprecyzował, czym są „szczegółowe informacje o sposobie organizowania i przeprowadzania walidacji”. Z punktu widzenia planowania

¹¹ W opracowaniu treści do tego rozdziału wykorzystano m.in. wyniki roboczej analizy stron internetowych instytucji certyfikujących przeprowadzonej w IBE PIB przez ekspertów ds. współpracy z IC (zad. 3 ZSK 6) w okresie od kwietnia do września 2024 r. oraz niepublikowany materiał *Ekspertyza dotycząca zakresu informacji na stronie internetowej instytucji certyfikującej wobec obowiązku zawartego w art. 47 ust. 4 ustawy o ZSK* (Burska-Kopczyk i Sikorska-Kwasieberska, 2020).

i przeprowadzania walidacji można uznać, że kluczowe informacje odnośnie do organizacji i przebiegu walidacji powinny dotyczyć:

- wstępnych warunków przystąpienia do walidacji (jeśli takie występują w ramach danej kwalifikacji) – np. jakie dokumenty powinien przedstawić kandydat, by móc przystąpić do walidacji, kiedy powinien je przekazać, w jaki sposób;
- metod walidacji wraz z doprecyzowaniem ich trybu, formy itp. – np. test pisemny przeprowadzany stacjonarnie w wersji papierowej lub komputerowej, test pisemny przeprowadzany online, obserwacja w miejscu pracy, rozmowa z komisją realizowana zdalnie;
- dopasowania metod walidacji do efektów uczenia się i kryteriów weryfikacji – chodzi o wskazanie, co i w jaki sposób będzie sprawdzane;
- podziału walidacji na części/moduły, jeśli ma to zastosowanie – np. część teoretyczna i praktyczna;
- czasu trwania walidacji, ewentualnie jej poszczególnych części/modułów;
- zależności pomiędzy częściami walidacji – np. czy przewidziana jest określona kolejność etapów, czy zaliczenie jednej z części warunkuje przystąpienie do kolejnych;
- miejsca lub miejsc przeprowadzenia walidacji;
- zasobów materialnych – jakie narzędzia, materiały czy sprzęt zostaną wykorzystane podczas walidacji, które z nich kandydat otrzyma do dyspozycji, a które musi zapewnić sobie sam, np. odzież robocza;
- terminów walidacji – warto zamieścić kalendarz walidacji, jeśli terminy te są znane lub informację bardziej ogólną, wskazującą np. na potrzebę indywidualnego umówienia terminu walidacji albo wskazującą choćby w przybliżeniu czas, kiedy planowane jest prowadzenie walidacji;
- kadry, która będzie przeprowadzała walidację – np. ile osób będzie zasiadać w komisji walidacyjnej, jakie kompetencje będą one miały;
- opłat za walidację, w tym także za poszczególne części, jeśli zostały przewidziane oddzielne opłaty, oraz kosztów sesji poprawkowych, jeśli IC przewiduje taką możliwość – warto dodatkowo podać informację o warunkach i sposobach dokonywania płatności, a jeśli walidacja może być opłacana etapowo, dobrze jest zamieścić prosty harmonogram wpłat.

Dodatkowe informacje, które warto zamieścić na stronie internetowej instytucji certyfikującej

Oprócz informacji podstawowych wymaganych ustawą o ZSK dobrze jest udostępnić na stronie internetowej IC szersze informacje dotyczące walidacji oraz kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, której walidacja dotyczy.

Dalej opisano ich przykłady.

- **Opis kwalifikacji wolnorynkowej/sektorowej.**

Oprócz pełnej nazwy kwalifikacji warto zamieścić krótką informację, czego dotyczy kwalifikacja i jaki jest jej zakres. Można zamieścić jej opis, ale należy zadbać o przystępną formę, tak aby komunikat był zrozumiały dla kandydatów, lub zamieścić link do obwieszczenia o włączeniu kwalifikacji.

- **Dane o kwalifikacji w kontekście rynkowym.**

Informacje o kwalifikacji warto poszerzyć o kontekst rynkowy – do kogo jest skierowana, w jaki sposób można ją wykorzystać, jakie jest na nią zapotrzebowanie na rynku pracy. Będzie to wartościowa informacja nie tylko dla kandydatów, ale i innych osób interesujących się kwalifikacją (np. doradców zawodowych, pracodawców, przedstawicieli organizacji branżowych czy firm szkoleniowych). Rekomenduje się umieszczenie tych danych w takim miejscu, by kandydat trafił na nie dość wcześnie, co pozwoli na wzbudzenie jego zainteresowania kwalifikacją. Można powołać się na opinie osób, które już zdobyły daną kwalifikację, albo wypowiedzi pracodawców czy ekspertów branżowych (prezentacja cytatów). Dobrą formą prezentacji treści są też krótkie filmiki, w których mogą wystąpić osoby posiadające kwalifikację lub wykonujące zadania określonego typu, które opowiedzą, na czym polega ich praca, jakich wymaga umiejętności czy jakie korzyści dało im potwierdzenie w drodze walidacji posiadania kompetencji wymaganych dla danej kwalifikacji.

- **Informacje, na jakiej podstawie IC uzyskała uprawnienia do nadawania kwalifikacji.**

Wskazane jest podanie informacji, na jakiej podstawie dany podmiot uzyskał uprawnienia do nadawania kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. Treść takiej informacji powinna być zwięzła i wskazywać na to, kiedy i jaki minister nadał danemu podmiotowi uprawnienia. Odwołanie się do decyzji administracyjnej ministra nie tylko podnosi rangę samej instytucji i świadczonej przez nią usługi walidacji, lecz także pomaga budować świadomość funkcjonowania ZSK.

- **Podstawowe informacje o ZSK.**

Dobrze jest odwołać się do ZSK – wskazać, czym jest kwalifikacja wolnorynkowa lub

sektorowa, w ramach jakiego systemu funkcjonuje, pokazać tło międzynarodowe oraz zwrócić uwagę na kwestie związane z zapewnianiem jakości nadawania kwalifikacji.

- **Informacje o certyfikacie kwalifikacji wolnorynkowej/sektorowej.**

Istotną informacją dla kandydatów jest to, że po potwierdzeniu w drodze walidacji osiągnięcia wszystkich efektów uczenia się określonych dla danej kwalifikacji otrzymuje się certyfikat kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. Wzór certyfikatu potwierdzającego uzyskanie danej kwalifikacji każda z IC może określić samodzielnie, zamieszczając na nim obowiązkowe informacje określone w art. 49a ust. 2 ustawy o ZSK lub skorzystać ze wzoru dostępnego w aplikacji e-raporty ZRK.

W części dotyczącej dokumentu potwierdzającego uzyskanie kwalifikacji powinna znaleźć się również informacja o okresie ważności certyfikatu oraz warunkach jego przedłużenia (jeśli są przewidziane w opisie kwalifikacji). Można tam umieścić także wzór certyfikatu.

- **Opis sposobu rejestracji na walidację.**

Na stronie internetowej powinno się zamieścić czytelny opis zasad organizacyjnych związanych z rejestracją. Warto tak zaprojektować stronę, by za jej pośrednictwem kandydat miał możliwość zarejestrowania się, np. poprzez przycisk na stronie, który umożliwi mu wypełnienie formularza lub jego pobranie.

- **Regulamin walidacji.**

Instytucja certyfikująca powinna opracować i udostępnić na swojej stronie internetowej regulamin walidacji, np. w postaci załącznika.

- **Informacje o tym, jak przygotować się do walidacji.**

Dla osób zainteresowanych uzyskaniem certyfikatu istotna może być odpowiedź na pytanie, czy posiadana przez nie wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne są wystarczające, aby przystąpić do walidacji. IC może odpowiedzieć na tę potrzebę, przygotowując narzędzia służące do ich identyfikowania (np. testy próbne, przykładowe pytania czy opisy zadań), które pozwolą na samodzielne sprawdzenie przez kandydata jego gotowości do walidacji.

W tym miejscu na stronie można również umieścić bibliografię oraz linki do przydatnych materiałów (jeśli dana instytucja dysponuje takimi źródłami i chce je udostępnić), a także poinformować kandydatów o kursach i szkoleniach pozwalających zdobyć lub uzupełnić wiedzę.

- **Zasady składania odwołania.**

Dobrze jest wskazać, czy instytucja certyfikująca przewiduje procedurę odwoławczą od wyniku walidacji, a jeżeli tak, opisać reguły obowiązujące w sytuacji składania odwołania.

- **Informacje o sposobie kontaktu z IC.**

Na stronie internetowej powinna się znaleźć informacja o tym, w jaki sposób kandydat może skontaktować się z instytucją certyfikującą. Warto, w miarę możliwości, podać różne kanały komunikacji, ale wskazane jest, aby były to co najmniej kontakt telefoniczny (z podaniem godzin, w jakich można się kontaktować) oraz mailowy.

- **Odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania.**

Warto na stronie internetowej umieścić sekcję najczęściej zadawanych pytań (tzw. FAQ), która pomoże szybko odnaleźć ważne dla odbiorców informacje. Przygotowanie takiego zestawu może okazać się dużą oszczędnością czasu dla instytucji, ponieważ będzie do niej trafiać znacznie mniej pytań od kandydatów.

- **Wyjaśnienie pojęć.**

Odbiorcy treści mogą mieć trudności w zrozumieniu pojęć, które są charakterystyczne dla ZSK, a są używane w innym kontekście lub nie są stosowane powszechnie, dlatego warto rozważyć wyjaśnienie kluczowych definicji (np. walidacja, efekty uczenia się, asesorzy) w celu ułatwienia odbioru treści. Można np. rozważyć stworzenie słowniczka i umiejscowić go w sekcji najczęściej zadawanych pytań (FAQ) lub w regulaminie walidacji, do którego można odwoływać się tam, gdzie pojawiają się takie pojęcia.

7.2. Przejrzystość i dostępność informacji

Informacje na temat walidacji mogą zostać zamieszczone na utworzonej specjalnie dla potrzeb działalności IC stronie internetowej lub na dotychczasowej stronie internetowej podmiotu. Warto zadbać o to, by informacje te były łatwe do odnalezienia przez użytkownika (można to osiągnąć np. tworząc odpowiednią zakładkę w menu głównym lub baner dostępny ze strony głównej).

Treści adresowane do innych odbiorców niż kandydaci (np. instytucji walidujących, podmiotów, asesorów, którzy chcieliby nawiązać współpracę z IC) powinny być zamieszczane w takim miejscu strony, by nie zaburzać czytelności treści dotyczących walidacji. Można np. umieścić je w oddzielnej zakładce zatytułowanej „Współpraca z innymi instytucjami”.

Projektując układ treści na stronę internetową na temat walidacji kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, warto stosować się do następujących wskazówek.

- Treści dotyczące walidacji powinny znajdować się w jednym miejscu na stronie, np. w oddzielnej zakładce, tak aby użytkownik mógł po dotarciu na odpowiednią podstronę znaleźć wyczerpujące informacje o całym procesie, a nie musiał szukać ich w różnych miejscach.

- Nazwa zakładki powinna nawiązywać w sposób jednoznaczny do prezentowanych informacji, np. poprzez słowa: certyfikat, certyfikacja, kwalifikacja wolnorynkowa/ sektorowa, walidacja itp. W przypadku zastosowania baneru ważne jest, by był on usytuowany w widocznym miejscu, zauważalnym po wejściu na stronę internetową.
- Infografiki lub ilustracje uatrakcyjnają stronę i pomagają zrozumieć skomplikowane treści. Warto stosować je do wyjaśnienia wieloetapowych procesów (np. poszczególnych etapów walidacji, możliwych ścieżek walidacji dla danej kwalifikacji). Powinny być one spójne z przekazywaną treścią oraz proste i czytelne.
- Warto wykorzystywać materiały wideo, ponieważ są one atrakcyjną i łatwą w odbiorze formą komunikacji. Nie powinny być zbyt długie (optymalna długość nagrania to 2–3 minuty). Ważne, aby zachować umiar w stosowaniu elementów wizualnych (infografik, ikonek czy filmów), bo mogą one zaburzyć odbiór informacji.
- Dobrze jest podzielić dłuższe treści na sekcje tematyczne i umieszczać je pod rozwijanymi belkami nagłówkowymi – to rozwiązanie pozwala użytkownikowi szybko zorientować się, jaki jest zakres treści i wybrać interesującą go sekcję.
- Dłuższe teksty dobrze jest podzielić na akapity lub wypunktować je. Szczegółowe informacje mogą być zapisane przy użyciu mniejszej czcionki lub być załączone jako oddzielny plik do pobrania.

Aby strona była przyjazna i efektywna w przekazywaniu informacji, należy tworzyć treści w sposób łatwy do zrozumienia i przyswojenia przez użytkowników. W tym celu warto uwzględnić zasady dotyczące projektowania UX (*User Experience* – ang. doświadczenie użytkownika), czyli procesu polegającego na projektowaniu produktów (np. stron internetowych, aplikacji) tak, aby były one użyteczne, łatwe w obsłudze i zapewniały użytkownikowi przyjemne doświadczenie.

Dostosowanie formy i treści zawartych na stronie do odbiorcy

- Treści opracowane przez IC warto przetestować z docelowymi odbiorcami w celu upewnienia się, że są one zrozumiałe i łatwe do odnalezienia na stronie. Warto poprosić kilka osób o zapoznanie się z tekstami, a następnie zapytać, jak teksty te zostały zrozumiane, czego można się z nich dowiedzieć o procesie walidacji albo które elementy strony lub informacje są niejasne czy skomplikowane.
- Dobrze jest przed publikacją strony internetowej przetestować ją, najlepiej kilkakrotnie. Warto sprawdzić jej wygląd, rozmieszczenie poszczególnych elementów, sposób prezentacji treści i zebrać opinie służące dalszej poprawie funkcjonalności strony.

Kwestia dostępności strony (zgodność z zasadami WCAG)

- Należy zadbać o dostępność strony internetowej – dostępność to cecha, która zapewnia wszystkim użytkownikom, w tym osobom z niepełnosprawnościami, możliwość swobodnego korzystania z treści i funkcji strony. Dostępność strony należy dostosować do standardu WCAG Web Content Accessibility Guidelines, czyli wytycznych dotyczących dostępności treści internetowych. Dobre praktyki WCAG często pokrywają się z dobrymi praktykami UX, jak np. opisy alternatywne, odpowiedni kontrast kolorów, logiczna struktura treści czy responsywność (czyli poprawne wyświetlanie się strony na wszystkich urządzeniach).

7.3. Zarządzanie treścią na stronie internetowej

IC musi zapewnić taki sam dostęp do informacji o walidacji wszystkim potencjalnym kandydatom, bez względu na to, czy korzystają z innych usług świadczonych przez podmiot (np. z oferty szkoleniowej).

Instytucja certyfikująca może uznać, że część treści warto udostępnić tylko zalogowanym kandydatom. Nie należy jednak ograniczać dostępu do danych wskazanych w niniejszym rozdziale, ponieważ są to informacje podstawowe. Można natomiast rozważyć ograniczony dostęp (np. tylko dla zalogowanych kandydatów) do:

- materiałów służących do przygotowania się do walidacji (np. materiałów edukacyjnych do pobrania, próbnych testów, bibliografii);
- narzędzi do identyfikowania własnych kompetencji.

Administrowanie stroną

Informacje na stronę internetową IC powinny być przygotowane przez osoby, które dobrze znają specyfikę kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych w ZSK i zadbają o to, by były one zrozumiałe dla odbiorców oraz zachowały poprawność merytoryczną (np. odpowiednio zastosowane nazewnictwo ZSK). Treści powinny być na bieżąco aktualizowane, zwłaszcza te, które dotyczą kwestii organizacyjnych (np. koszty i terminy). Dzięki temu strona będzie odbierana jako wiarygodne źródło informacji. Stałe treści także warto aktualizować regularnie, jednak w tym przypadku decyzje o zmianach powinny wynikać z powtarzających się zapytań lub wskazań precyzujących, co jest niejasne dla odbiorców strony.

8. MONITOROWANIE I EWALUACJA NADAWANIA KWALIFIKACJI

Ważnymi elementami wewnętrznego systemu zapewniania jakości w IC są monitorowanie i ewaluacja nadawania kwalifikacji. Pojęcia te bywają ze sobą błędnie utożsamiane, w związku z czym poniżej przedstawiono ich definicje i przykłady zastosowań.

8.1. Monitorowanie i bieżąca ocena walidacji i certyfikowania

Monitorowanie walidacji i certyfikowania to ciągłe „przyglądanie się” prowadzonym działaniom – zaplanowane, zorganizowane zbieranie i analizowanie informacji o tym, co i w jaki sposób jest realizowane, co idzie zgodnie z planem, a co wymaga zmiany. Prowadzenie monitoringu zapewnia informację zwrotną, pozwala na bieżące identyfikowanie problemów i znajdowanie ich rozwiązania, zanim zagrażą realizacji całego działania (Walaszczyk, Mních, 2024).

W ramach monitorowania instytucja certyfikująca może np.:

- analizować odsetek pozytywnych i negatywnych decyzji walidacyjnych poszczególnych asesorów,
- zbierać informacje o przyczynach odwołań i analizować decyzje organu, który je rozpatruje,
- zbierać i analizować opinie na temat pracy IC z perspektywy osób podchodzących do walidacji, asesorów i kandydatów.

Przykładowo, zaobserwowanie znaczącej różnicy w „zdawalności” u danego asesora w porównaniu z innymi może wpłynąć na analizę przyczyn tego zjawiska i podjęcie ewentualnych działań zaradczych (np. przeprowadzenia dodatkowego szkolenia), zanim wystąpią poważniejsze problemy (np. pogorszenie renomy IC jako stosującej nierówne kryteria).

Sposób zbierania danych

Aby monitorowanie walidacji i certyfikowania było możliwe i skuteczne, należy wcześniej zadbać o to, aby zarówno zakres, jak i sposób zbierania danych były:

- zaplanowane – to, jakie dane i w jakich okresach będą zbierane, należy określić na samym początku działania IC (jeszcze przed rozpoczęciem pierwszej walidacji);
- systematyczne – dane, których zbieranie zaplanowano, powinny być dostarczane do odpowiedniej komórki w założonych okresach, np. co kwartał;

- celowe – należy zbierać te dane, które są potrzebne do realizacji celów IC i w sposób, który to umożliwi (dotyczy to np. odpowiedniego formatu danych).

Aby można było zrealizować powyższe założenia, szczególnie w przypadku danych o charakterze ilościowym, należy zdefiniować wskaźniki monitorowania¹² i określić ich mierniki¹³. W przypadku danych o charakterze jakościowym konieczna jest ich bieżąca analiza i interpretacja. Wraz ze zbieraniem coraz większej ilości danych zwiększa się bowiem wiedza o procesach objętych monitorowaniem.

Przykładowe obszary i zakres danych podlegających monitorowaniu

Zapewnianie jakości walidacji

- Dane dotyczące zachowania rozdzielności procesów szkolenia i walidacji.
- Dane dotyczące wykluczenia konfliktu interesów.
- Liczba pozytywnych i negatywnych decyzji walidacyjnych dla poszczególnych kwalifikacji i u poszczególnych asesorów/komisji.
- Liczba odwołań od decyzji walidacyjnych oraz liczby i charakteru decyzji organów rozpatrujących odwołania.
- Liczba i charakter naruszeń obowiązujących zasad i przepisów (ustawa o ZSK, RODO, regulamin IC i in.).

Informacje o osobach przystępujących do walidacji

- Liczba certyfikatów wydawanych w odniesieniu do poszczególnych kwalifikacji.
- Liczba osób przystępujących do walidacji w zakresie poszczególnych kwalifikacji, korzystających z doradztwa walidacyjnego, wyrażających zainteresowanie uzyskaniem kwalifikacji.
- Dane o motywacjach kandydatów, ich dane „metryczkowe”, zainteresowanie kwalifikacjami w różnych grupach.

Przebieg walidacji

- Czas trwania walidacji oraz informacje o stosunku założonego czasu trwania do faktycznych potrzeb.
- Trudności pojawiające się w stosowaniu schematu/scenariusza walidacji.

¹² Czyli określić, co będzie oznaczało, że dany cel jest zrealizowany – np. liczba odwołań od decyzji walidacyjnych.

¹³ Czyli określić, w jaki sposób wskaźnik ten zostanie zmierzony – np. odsetek decyzji walidacyjnych, od których zostanie złożone odwołanie, będzie mniejszy niż 10%.

- Opinie asesorów i uczestników walidacji o jej przebiegu.
- Trudności pojawiające się w stosowaniu narzędzi walidacyjnych.

Organizacja pracy IC

- Opinie uczestników walidacji o organizacji walidacji, sposobie kontaktu z IC itp.
- Dyspozycyjność asesorów, doradców i osób zajmujących się kwestiami organizacyjnymi.
- Dane finansowe – koszty walidacji, opłaty pobierane od kandydatów, efektywność nakładów organizacyjnych, kadrowych i finansowych.

8.2. Ewaluacja walidacji i certyfikowania

Definicja i metodologia ewaluacji

Ewaluacja to pogłębione spojrzenie na własne działania z perspektywy celów, których realizacji służą. Ma znaczenie strategiczne, jest procesem zaplanowanym pod względem czasu, wykonania oraz wybranych metod. Ogólny cel prowadzenia ewaluacji w ZSK to uzyskanie kompleksowej wiedzy na temat procesów prowadzonych przez IC w związku z nadawaniem kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych.

Kryteria ewaluacji

Dla uporządkowania tego procesu badawczego przydatne i metodycznie poprawne jest określenie kryteriów, zgodnie z którymi będzie prowadzona ewaluacja. W przypadku ewaluacji walidacji i certyfikowania warto wziąć pod uwagę następujące kryteria:

- trafność (adekwatność) walidacji – chodzi o odpowiedź na pytanie, czy prowadzony proces pozwala faktycznie na sprawdzenie tego, co trzeba i tak, jak trzeba (czy sprawdzane są wszystkie wskazane efekty uczenia się, czy dobrano właściwe metody walidacji i odpowiednio skonstruowano narzędzia walidacyjne);
- rzetelność walidacji – kryterium to odnosi się do oceny, czy walidacja prowadzona jest w taki sposób, że jej wyniki są wiarygodne i powtarzalne, bez względu na to, kiedy, gdzie i przez kogo została przeprowadzona;
- użyteczność walidacji i certyfikowania – pokazuje relację między efektami działania a potrzebami; chodzi o odpowiedź na pytanie: Na ile procesy nadawania kwalifikacji w IC są zgodne z potrzebami i oczekiwaniami uczestników walidacji i – szerzej – pracodawców, rynku pracy itp.?

- skuteczność działań prowadzonych przez IC – wskazuje na stopień osiągnięcia założonych rezultatów działalności certyfikacyjnej (odnoszących się np. do liczby przeprowadzonych walidacji czy wydanych certyfikatów); dodatkowo pojawia się tu także kwestia jakości – ważne jest nie tylko osiągnięcie rezultatów, ale też sposób dojścia do celu.

Ewaluacja pozwala poznać otoczenie organizacyjne podejmowanych działań, dokonać ich oceny w odniesieniu do powyższych kryteriów, zidentyfikować słabsze strony i wyzwania, wyciągać wnioski i proponować rekomendacje do wprowadzenia zmian bądź kontynuacji wybranych praktyk.

Metody ewaluacji

Ogólnie rzecz ujmując, w ewaluacji stosuje się przede wszystkim metody badań społecznych: jakościowe i ilościowe.

W dużym uproszczeniu metody jakościowe, np. pogłębione wywiady indywidualne, wywiady grupowe, jakościowa analiza danych, pozwalają uzyskać odpowiedzi na pytania typu „W jaki sposób (coś jest prowadzone/rozumiane)?”, „Dlaczego?”, „Na czym polega?”. Zaletą tych metod jest możliwość tłumaczenia zjawisk, poznawania ich przyczyn oraz czynników towarzyszących podejmowanym działaniom.

Z kolei metody ilościowe, np. badania ankietowe (wykorzystujące np. kwestionariusz ankiety online), pozwalają poznać odpowiedzi na pytania typu: „W jakim stopniu?”, „Ile?”, „Czy?” itp. Mimo że metody ilościowe mogą zachęcać możliwością uzyskania danych liczbowych, niską ceną czy pozorną łatwością realizacji, to większość z proponowanych celów ewaluacji da się zrealizować tylko przy łącznym wykorzystaniu metod ilościowych i jakościowych.

Typy ewaluacji

Ewaluacja *ex ante*, *mid-term* i *ex post*

Ze względu na moment przeprowadzenia ewaluacji rozróżniamy jej następujące rodzaje:

- *Ex ante* – przeprowadzona przed rozpoczęciem zaplanowanego działania, np. w celu określenia potrzeb, oczekiwań, możliwości przeprowadzenia planowanych aktywności.
- *Mid-term* – prowadzona mniej więcej w połowie długotrwałego działania (np. po roku w projekcie dwuletnim). Pozwala na pierwsze oceny prowadzonych działań i wprowadzenie ewentualnych korekt.

- *Ex post* – przeprowadzana po zakończeniu działania, także po dłuższym czasie, np. po kilku latach. Ewaluacja ta pozwala spojrzeć na działanie całościowo, ocenić efekty (realizację celów), a także ich trwałość (ewaluacja taka może być prowadzona po upływie kilku lat po zakończeniu działania). Dzięki dobrze przeprowadzonej ewaluacji *ex-post* możliwe jest sformułowanie wniosków i rekomendacji dla przyszłych działań, zarówno w obszarze planowania celów, jak i metod ich realizacji.

Uzupełnienie trzech powyższych rodzajów to ewaluacja *ongoing* – przeprowadzana w sposób ciągły podczas realizacji działania. Jest nastawiona na bieżące poprawianie jakości pracy, większą dbałość o realizację celów i korygowanie niepożądanych zjawisk.

Ewaluacja wewnętrzna i zewnętrzna

Ewaluację można ponadto podzielić pod względem tego, kto ją prowadzi. W tej typologii rozróżniamy ewaluację wewnętrzną i zewnętrzną. Ta pierwsza ma charakter autoewaluacyjny, ponieważ realizowana jest przez podmiot będący przedmiotem ewaluacji. Ewaluację zewnętrzną wykonują niezależni wizytatorzy/ewaluatorzy.

Podział ten wykorzystywany jest m.in. w ZSK. Zgodnie z art. 64 ustawy o ZSK, IC zobowiązane są do przeprowadzenia ewaluacji wewnętrznej w odniesieniu do każdej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, do której certyfikowania są uprawnione oraz przygotowania raportu z tej ewaluacji (patrz podrozdz. 9.3) Z kolei na mocy art. 68 Ustawy podmiot zewnętrznego zapewniania jakości (PZZJ) zobowiązany jest prowadzić ewaluację zewnętrzną i sporządzić raport z zewnętrznego zapewniania jakości wobec danej instytucji certyfikującej (patrz rozdz. 10).

Cele i obszary ewaluacji wewnętrznej w instytucji certyfikującej

Celem ewaluacji wewnętrznej w ZSK jest podniesienie jakości działań IC i optymalizacja procesów walidacji i certyfikowania. Przeprowadzenie rzetelnej ewaluacji wewnętrznej umożliwi poznanie dobrych praktyk i ich powielanie w przyszłości lub wprowadzenie w całej organizacji (jeśli dotyczyły np. tylko danego oddziału stowarzyszenia będącego IC). Daje również możliwość określenia, które elementy nie funkcjonują tak dobrze, jak powinny i pozwala na poszukiwanie rozwiązań dla ich poprawy.

IC powinna szczegółowo określić, jakie cele stawia przed prowadzoną ewaluacją i jakich obszarów będzie ona dotyczyć. Cele ewaluacji należy określić przed rozpoczęciem działań, które będą ewaluowane. Można jednak poddawać je weryfikacji wraz ze zbieraniem i analizowaniem kolejnych danych.

W ewaluacji powinny zostać uwzględnione przynajmniej **następujące obszary i przedstawione w ich ramach następujące przykładowe cele.**

Metody walidacji

- ocena trafności metod walidacji zaproponowanych w opisie kwalifikacji w stosunku do efektów uczenia się;
- ocena adekwatności i rzetelności przyjętego przez IC sposobu walidacji dla każdej nadawanej kwalifikacji;
- ocena adekwatności i przejrzystości narzędzi walidacji.

Kadra instytucji certyfikującej

- ocena adekwatności wymagań stawianych asesorom w stosunku do ich zadań i kwalifikacji;
- uzyskanie wiedzy o osobach prowadzących walidację, ich kompetencjach i ewentualnych deficytach kompetencyjnych;
- ocena sposobu pracy komisji walidacyjnej/walidacyjnych i przygotowanie rekomendacji dotyczących optymalizacji sposobu pracy;
- uzyskanie wiedzy o tym, czy asesorzy tak samo interpretują i stosują kryteria oceny;
- ocena sposobu przygotowania asesorów (np. szkoleń członków komisji walidacyjnej);
- uzyskanie wiedzy o kadrze zapewniającej organizację walidacji, jej kompetencjach i deficytach kompetencyjnych.

Organizacja działalności IC

- ocena efektywności prowadzonej walidacji (rozumianej np. jako opłacalność finansowa, stosunek liczby wydanych certyfikatów do poniesionych nakładów czy starań w zakresie obecności na rynku i promocji);
- ocena przebiegu walidacji oraz certyfikowania pod kątem skuteczności i jakości działań, a także zidentyfikowanie elementów sprawiających problemy;
- uzyskanie wiedzy o funkcjonowaniu procedury odwoławczej i jej skuteczności;
- zidentyfikowanie wyzwań oraz zebranie dobrych praktyk dotyczących walidacji, certyfikowania i obsługi klientów.

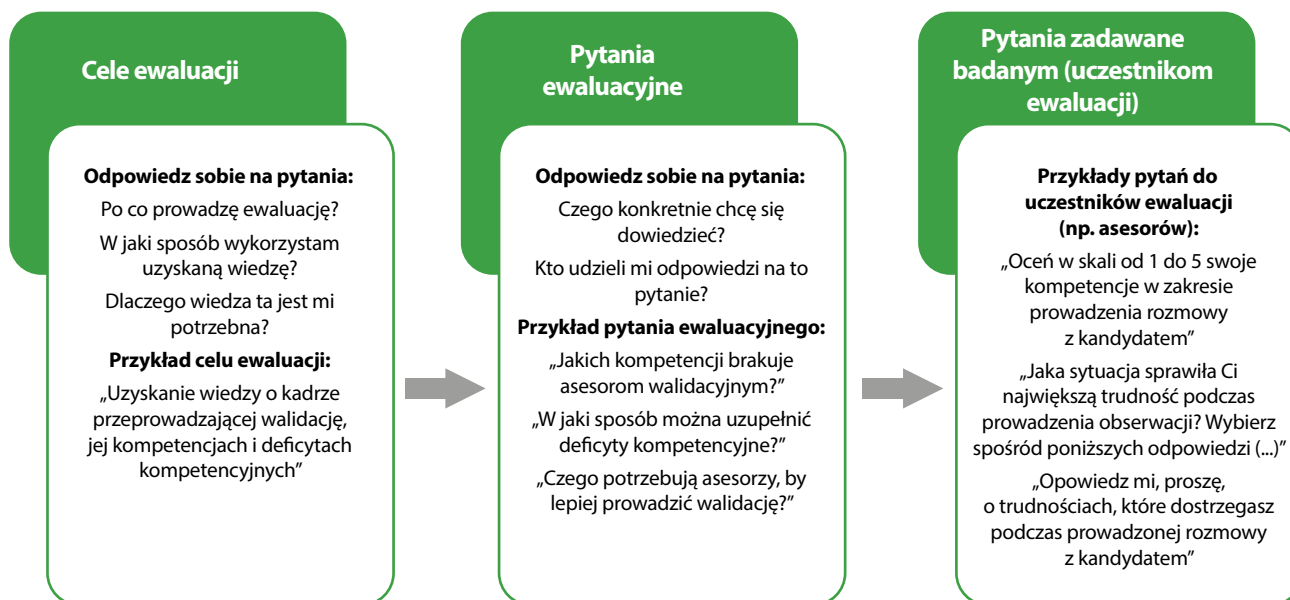
Optyka osób zainteresowanych nabyciem kwalifikacji

- uzyskanie wiedzy o motywacjach osób podchodzących do walidacji;
- ocena przydatności uzyskanych certyfikatów z perspektywy ich posiadaczy i osób zainteresowanych ich nabyciem (istotna może tu być także perspektywa pracodawców);

- uzyskanie wiedzy o grupach osób, które są zainteresowane walidacją (także nowych), w celu dostosowania oferty;
- jeżeli walidacja ma różne warianty, porównanie ich odbioru przez uczestników i skuteczności każdego z nich.

Powyższe cele ewaluacji każda IC powinna uszczegółowić lub dostosować do swojej specyfiki, uwzględniając np. stosowanie różnych metod walidacji albo różnych sposobów szkolenia asesorów. Cele ewaluacji powinny być szczegółowe, jednak nie należy ich utożsamiać z pytaniami ewaluacyjnymi ani z pytaniami, które zostaną np. zadane asesorom lub uczestnikom walidacji. Przykłady celów oraz odpowiadających im pytań badawczych zobrazowano na rysunku 8.1.

Rys. 8.1. Cele ewaluacji, pytania ewaluacyjne, pytania zadawane badanym uczestnikom ewaluacji – przykłady

Opracowanie własne

Kluczowe dla ewaluacji jest trafne postawienie celów, wybranie właściwych metod ewaluacyjnych (które wynikają z celów i postawionych pytań badawczych) oraz rzetelne przygotowanie narzędzi badawczych (np. scenariuszy wywiadów czy kwestionariuszy ankiet) przez osobę posiadającą doświadczenie w realizacji badań społecznych lub ewaluacyjnych. IC, która nie posiada wśród swoich zasobów kadrowych specjalistów w zakresie ewaluacji, może zlecić przeprowadzenie ewaluacji wewnętrzną innemu podmiotowi (będzie to nadal ewaluacja wewnętrzna). Ewaluację zewnętrzną prowadzi wyłącznie PZZJ.

Harmonogram ewaluacji

W momencie rozpoczęcia działalności jako instytucja certyfikująca warto opracować harmonogram ewaluacji. Pozwoli on na zaplanowanie zarówno działań *stricte* ewaluacyjnych (np. realizacja wywiadów), jak i tych, które będą z nich wynikać (np. dodatkowe szkolenia dla asesorów, modyfikacja narzędzi walidacji). Opracowanie harmonogramu ewaluacji jest też ważne dla zaplanowania innych działań realizowanych przez IC oraz jej budżetu (w tym budżetu na ewaluację).

W tworzeniu harmonogramu ewaluacji warto uwzględnić:

- czas na określenie celów ewaluacji i postawienie pytań ewaluacyjnych (uwzględniających także różne momenty prowadzonej ewaluacji);
- czas na ewentualny wybór wykonawcy ewaluacji;
- wybór metod i technik ewaluacyjnych;
- opracowanie narzędzi badawczych;
- realizację ewaluacji (np. przeprowadzenie wywiadów lub ankiet, analizę materiałów);
- analizę danych;
- opracowanie raportu z ewaluacji – zob. podrozdz. 9.3.
- możliwość wdrożenia rekomendacji dotyczących zmian w działaniu.

9. SPRAWOZDAWCZOŚĆ INSTYTUCJI CERTYFIKUJĄCEJ

Każde postępowanie walidacyjne w IC powinno podlegać udokumentowaniu. Część zebranych danych służy samej instytucji, np. do monitoringu i ewaluacji wewnętrznej, a część do realizacji ustawowych obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych. Poszczególne sprawozdania i informacje przekazywane są w różnych celach i z różną częstotliwością. Mają one także odmienną formę oraz różnych adresatów.

Instytucja certyfikująca przekazuje:

- informację na temat wydanych certyfikatów, tzw. informację kwartalną – co kwartał (art. 65 ustawy o ZSK);
- sprawozdanie z działalności IC – nie rzadziej niż raz na 2 lata (art. 76 Ustawy);
- raport z ewaluacji wewnętrznej – nie rzadziej niż raz na 3 lata (art. 64 Ustawy);
- informację o zaprzestaniu spełniania wymogów lub istotnych zmianach formalnych dotyczących IC, tzw. niezwłoczne zawiadomienie (art. 77 Ustawy).

Instytucja certyfikująca ma obowiązek przekazywania wymienionych dokumentów także wtedy, gdy nie wydała żadnego certyfikatu kwalifikacji wolnorynkowej czy sektorowej lub jeśli nie prowadziła działalności w danym okresie sprawozdawczym.

Informacje te przekazywane są do IBE PIB jako podmiotu prowadzącego Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji, który odpowiada za ich gromadzenie i przechowywanie. W celu wypełnienia obowiązków sprawozdawczych od 2024 roku IC może korzystać z aplikacji e-raporty ZRK, udostępnionej przez IBE PIB.

9.1. Informacja kwartalna

Podstawowym obowiązkiem sprawozdawczym nałożonym na IC jest przekazywanie informacji na temat wydanych certyfikatów („informacji kwartalnej”). Należy ją podać według stanu na ostatni dzień danego kwartału kalendarzowego w terminie 20 dni roboczych po zakończeniu kwartału. Informacje są przekazywane podmiotowi prowadzącemu ZRK, za pośrednictwem aplikacji e-raporty ZRK.

Zgodnie z art. 65 ustawy o ZSK IC zobowiązana jest przekazywać informację o:

- **liczbie wydanych dokumentów** potwierdzających nadanie kwalifikacji;
- **średniej wysokości opłat za walidację i certyfikowanie w danym kwartale**, rozumianej jako standardowa cena walidacji w danej IC (MEN, 2025) – nawet jeśli w danym kwartale walidacje się nie odbyły, IC powinna podać cenę wynikającą z cennika usług IC w danym kwartale;
- **wysokości przychodów uzyskanych w danym kwartale** z opłat za walidację i certyfikowanie – istotne są przychody uzyskane/zaksięgowane w danym kwartale, bez względu na to, kiedy odbyły się dotyczące ich walidacje;
- **liczbie osób**, które nieodpłatnie przystąpiły do walidacji.

Z informacją kwartalną związany jest obowiązek **odprowadzania 3% przychodu z opłat za walidację i certyfikowanie** (art. 46 Ustawy). Kwota ta nie może być mniejsza niż 1 zł od wydanego certyfikatu kwalifikacji wolnorynkowej lub certyfikatu kwalifikacji sektorowej (kwotę tę należy odprowadzić nawet wówczas, gdy dana walidacja była realizowana nieodpłatnie). Środki z opłat kwartalnych mają służyć finansowaniu funkcjonowania ZSK.

Opłatę należy wносить na konto Ministerstwa Edukacji Narodowej na rachunek bankowy wskazany przez ministra koordynatora ZSK. Aktualne dane do przelewu znajdują się na stronie: <https://kwalifikacje.gov.pl/dla-instytucji/oplaty/>

Tytuł przelewu: ZSK art. 46; Nazwa instytucji certyfikującej; Nazwa kwalifikacji; Kwartał/Rok.

9.2. Sprawozdanie z działalności

Zgodnie z art. 76 ust. 1, 2 i 3 ustawy o ZSK instytucja certyfikująca jest zobowiązana do składania sprawozdania z działalności nie rzadziej niż raz na dwa lata. W porozumieniu z MEN ustalono **ujednolicenie terminów składania sprawozdań**, co jest przewidziane także w projekcie nowelizacji ustawy o ZSK (MEN, 2024).

Ustawodawca wprowadził rozróżnienie na „pierwsze” oraz „drugie i kolejne” sprawozdanie z działalności IC.

Pierwsze sprawozdanie obejmuje:

- informacje potwierdzające, że IC spełnia ramowe wymagania dotyczące walidacji zawarte w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji;
- opis istotnych elementów walidacji;
- opis istotnych elementów funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości.

W ramach **informacji potwierdzających spełnienie ramowych wymagań** zawartych w obwieszczeniu IC powinna odnieść się do metod przeprowadzania walidacji, osób przeprowadzających walidację, warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego i bezpiecznego przeprowadzania walidacji, a także warunków dodatkowych, o ile zostały one określone w obwieszczeniu ministra o włączeniu danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej do ZSK. IC powinna opisać, w jaki sposób spełnia poszczególne warunki, a także wskazać trudności w spełnianiu wymagań, jeśli występują.

Z uwagi na to, że zakres „**istotnych elementów walidacji**” nie został dookreślony przez ustawodawcę, rekomenduje się, by sprawozdanie z działalności uwzględniało:

- opis organizacji i sposobu prowadzenia walidacji efektów uczenia się (IC może też załączyć szczegółowy opis przebiegu walidacji, np. scenariusz walidacji lub regulamin), w tym także opis trudności w zakresie prowadzenia walidacji i certyfikowania, jeśli wystąpiły;
- informacje o konkretnych postępowaniach walidacyjnych w IC (np. o ich liczbie, terminach);
- wykazanie spełniania obowiązku informowania na stronie internetowej o sposobie zorganizowania i przeprowadzania walidacji oraz o aktualnie obowiązujących opłatach za walidację i certyfikowanie;
- opis innych istotnych z punktu widzenia IC elementów walidacji;
- wskazanie, czy IC upoważnia do prowadzenia walidacji inne podmioty, tzw. instytucje walidujące, przy czym warto pamiętać, że – zgodnie z art. 77 ust. 3 ustawy o ZSK) IC ma obowiązek bezzwłocznie zawiadomić podmiot prowadzący ZRK o upoważnieniu innego podmiotu do prowadzenia walidacji, z czym nie należy czekać do momentu złożenia sprawozdania (patrz rozdz. 12).

„**Opis istotnych elementów funkcjonowania WSZJ**” odnosi się głównie do zapewnienia rozdzielności kształcenia i szkolenia od walidacji oraz monitorowania i ewaluacji wewnętrznej walidacji i certyfikowania (patrz rozdz. 8). Należy jednak podkreślić, że informacje zebrane podczas monitorowania i ewaluacji wewnętrznej stanowią kluczową zawartość raportu

z ewaluacji, dlatego w ramach sprawozdania z działalności wystarczy podać najważniejsze informacje w tym zakresie, w tym odnieść się do:

- dokumentów, które składają się na WSZJ (np. regulaminy, opis przebiegu walidacji);
- sposobu weryfikacji spełniania przez kandydatów warunków przystąpienia do walidacji;
- sposobu weryfikacji wymagań związanych z warunkami organizacyjnymi i kadrowymi oraz – jeżeli je określono – warunkami dodatkowymi;
- rozwiązań służących zapewnieniu rozdzielności procesu szkolenia od walidacji;
- sposobu i obszarów monitorowania walidacji i certyfikowania;
- innych istotnych z punktu widzenia IC elementów WSZJ.

Kwestie, wyrażone w konkretnych pytaniach, uwzględniono w formularzu sprawozdania z działalności udostępnionym przez aplikację e-raporty ZRK.

W drugim i kolejnych sprawozdaniach (zgodnie z art. 76 ust. 3 Ustawy) IC zobowiązana jest przekazywać:

- informacje o zmianach, jakie nastąpiły w odniesieniu do poprzedniego sprawozdania;
- wnioski z ewaluacji wewnętrznej i/lub zewnętrznej, jeżeli zostały one przeprowadzone w okresie od złożenia poprzedniego sprawozdania;
- informacje o działaniach podjętych na podstawie wniosków z ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej, jeżeli były one przeprowadzone w okresie od złożenia poprzedniego sprawozdania;
- informacje o realizacji obowiązku związanego z niezwłocznym zawiadomieniem o zaistnieniu przypadków określonych Ustawą.

W aplikacji e-raporty ZRK obydwa typy sprawozdania (tj. pierwsze oraz drugie i kolejne) zostały ujęte w jednym formularzu sprawozdawczym i znajdują się w module „IC – sprawozdawczość”. IC zaznacza odpowiednio, które sprawozdanie składa, a formularz przeprowadza osobę wypełniającą przez pytania.

Formularz sprawozdania obejmuje część wprowadzającą dotyczącą danych IC i ogólnie jej działalności oraz szczegółową, w której wypełniane treści odnoszą się do konkretnej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. Jeśli podmiot posiada uprawnienia do certyfikowania kilku kwalifikacji, tę część sprawozdania wypełnia dla każdej z nich odrębnie.

9.3. Raport z ewaluacji wewnętrznej

Jak wskazuje art. 64 instytucja certyfikująca zobowiązana jest do prowadzenia okresowej ewaluacji walidacji i certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej (nie rzadziej niż raz na trzy lata) oraz przekazywania podmiotowi zewnętrznego zapewniania jakości oraz podmiotowi prowadzącemu ZRK raportu z ewaluacji wewnętrznej.

Od maja 2026 r. raport z ewaluacji wewnętrznej stanowi element modułu sprawozdawczego („IC – sprawozdawczość”), a termin jego złożenia – podobnie jak w przypadku sprawozdań – został decyzją ministra koordynatora ujednociony dla wszystkich IC i zintegrowany z terminem złożenia sprawozdania (formularz obejmujący sprawozdanie z działalności i raport z ewaluacji wewnętrznej będą składane co dwa lata) (MEN, 2026).

Jak wskazano w piśmie Ministra Edukacji Narodowej kierowanym do instytucji certyfikujących, podmiotów zewnętrznego zapewniania jakości i ministrów właściwych: „Ujednoczenie terminu przekazywania informacji (co dwa lata), obejmującej zarówno sprawozdanie z działalności, jak i raport z ewaluacji wewnętrznej, umożliwi kompleksową, sprawną i znormalizowaną analizę danych zawartych w tych dokumentach. Rozwiązanie to przyczyni się do znaczącego usprawnienia i ułatwienia pracy instytucjom certyfikującym, a ministrom właściwym i PZZJ-om uprości planowanie i zawieranie umów dotyczących zewnętrznego zapewniania jakości wobec IC” (MEN, 2026).

W okresie przejściowym – jak wskazuje to samo pismo – „w sytuacjach wymagających przedłożenia sprawozdania i raportu z ewaluacji wewnętrznej w terminie innym niż okres aktywności formularza w aplikacji e-raporty ZRK – np. w związku z terminami przyjętymi w umowach z podmiotami zewnętrznego zapewniania jakości lub ustaleniami z ministrami właściwymi – dostępna jest dotychczasowa ścieżka raportowania, tj. złożenie dokumentacji w formie papierowej” (MEN, 2026). Takie sprawozdania lub raporty z ewaluacji wewnętrznej należy przesałać na adres: sprawozdawczosc@ibe.edu.pl

Raport z ewaluacji wewnętrznej zgodnie z art. 64 ust. 2 Ustawy zawiera:

- analizę dokumentacji z przebiegu walidacji i certyfikowania;
- ocenę stosowanych metod walidacji pod względem ich zgodności z wymaganiami zawartymi w obwieszczeniu oraz pod względem trafności stosowanych metod i kryteriów walidacji;

- informacje o działaniach w zakresie doskonalenia metod walidacji i certyfikowania;
- informacje o działaniach w zakresie doskonalenia WSZJ.

IC powinna dokonać wyboru dokumentów podlegających analizie, a następnie ocenić, czy dokumentacja jest wystarczająca, aby uznać, że uczestnik walidacji potwierdził wszystkie efekty uczenia się wymagane dla danej kwalifikacji oraz czy dokumentacja jest kompletna, tj. czy na jej podstawie można prześledzić cały przebieg walidacji i certyfikowania konkretnego uczestnika.

Na całościową ocenę stosowanych metod walidacji składają się ocena zgodności z ramowymi wymaganiami dla walidacji zawartymi w danym obwieszczeniu oraz ocena trafności stosowanych metod i kryteriów oceny. W punkcie tym warto ocenić, czy przyjęte rozwiązania w zakresie metod walidacji są możliwie najlepsze. Ważna jest również ocena metod pod względem ich trafności i dopasowania do kryteriów weryfikacji. IC powinna m.in. zastanowić się, czy kryteria weryfikacji są możliwe do sprawdzenia przy zastosowaniu danej metody oraz użytych narzędzi walidacji.

W raporcie z ewaluacji IC powinna też zawrzeć informacje o działaniach, które podjęła w celu doskonalenia metod walidacji i certyfikowania oraz doskonalenia WSZJ. Mogą one dotyczyć np. zoptymalizowania narzędzi walidacji, wprowadzenia dodatkowych rozwiązań zapewniających samodzielność pracy uczestników walidacji czy opracowania systemu szkoleń dla członków komisji walidacyjnych.

Elementy opisane powyżej zostały uwzględnione w aplikacji e-raporty ZRK, w części formularza sprawozdawczego dotyczącej raportu z ewaluacji wewnętrznej. Więcej na temat samej ewaluacji i sposobu jej prowadzenia można natomiast przeczytać w podrozdziale 8.2.

9.4. Aplikacja e-raporty ZRK

Aplikacja e-raporty ZRK to narzędzie przygotowane i obsługiwane przez IBE PIB (jako podmiot prowadzący ZRK), powstałe z myślą o instytucjach certyfikujących, ministrach właściwych i podmiotach zewnętrznego zapewniania jakości. Ułatwia gromadzenie i przekazywanie najważniejszych informacji o walidacji i certyfikowaniu.

Aplikacja składa się z trzech modułów¹⁴:

- IC – informacja kwartalna – moduł pozwala na przekazywanie informacji liczbowych dotyczących danego kwartału, w tym o liczbie wydanych certyfikatów czy wysokości standardowej opłaty za walidację i certyfikowanie;

¹⁴ Stan na maj 2026. Planowane są kolejne moduły, w tym do składania raportów z ewaluacji zewnętrznej przez PZZJ.

- IC – sprawozdawczość – moduł umożliwia przygotowanie i przekazanie sprawozdania z działalności oraz – od maja 2026 - raportu z ewaluacji wewnętrznej (moduł ten nie jest dostępny w sposób ciągły, a jedynie otwierany w oknach czasowych, w których należy złożyć sprawozdanie i raport)¹⁵
- IC – ewidencja – moduł pozwala IC realizować ustawowy obowiązek prowadzenia ewidencji wydanych certyfikatów, a także generować certyfikaty kwalifikacji wolnorynkowej lub kwalifikacji sektorowej.

Każda nowa instytucja certyfikująca otrzymuje drogą mailową informację o utworzeniu konta w aplikacji e-raporty ZRK. Po zalogowaniu się do aplikacji IC powinna pobrać umowę, podpisać ją i odesłać w dwóch egzemplarzach na adres IBE PIB lub – w przypadku podpisu elektronicznego – na adres: sprawozdawczosc@ibe.edu.pl.

Po podpisaniu umowy przez IBE PIB jeden egzemplarz jest wysyłany do IC pocztą, a osoba wskazana w umowie (przedstawiciel IC) otrzymuje pełen dostęp do aplikacji. W ramach jednej IC z aplikacji może korzystać więcej osób, co pozwala na zachowanie ciągłości dostępu np. przy zmianach kadrowych w IC. Aby upoważnić dodatkowe osoby, należy wysłać na wymieniony wcześniej adres e-mail wiadomość zawierającą: imię, nazwisko, adres e-mail oraz numer telefonu osoby upoważnionej w imieniu IC do korzystania z aplikacji.

9.5. Niezwłoczne zawiadomienie

IC jest zobowiązana do niezwłocznego zawiadomienia ministra właściwego, PZZJ i/lub podmiotu prowadzącego ZRK o zaistnieniu sytuacji, w których przestała spełniać warunki określone w ustawie o ZSK lub obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji.

Zgodnie z art. 77 Ustawy IC jest zobowiązana w szczególności niezwłocznie poinformować o:

- zaprzestaniu spełniania warunków organizacyjnych i kadrowych wymaganych w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji oraz działaniach podjętych przez IC w celu spełnienia tych wymagań;
- zaprzestaniu spełniania dodatkowych warunków (o ile zostały wyznaczone) oraz działaniach podjętych w celu spełnienia tych wymagań;

¹⁵ Zwykle możliwość złożenia sprawozdania z działalności i raportu z ewaluacji wewnętrznej za minione dwa lata kalendarzowe działalności IC będzie przypadać na pierwszy kwartał danego roku.

- zakończeniu lub zawieszeniu prowadzenia działalności gospodarczej (w przypadku uprawnień do nadawania kwalifikacji wolnorynkowej), otwarciu wobec IC likwidacji albo ogłoszeniu jej upadłości.

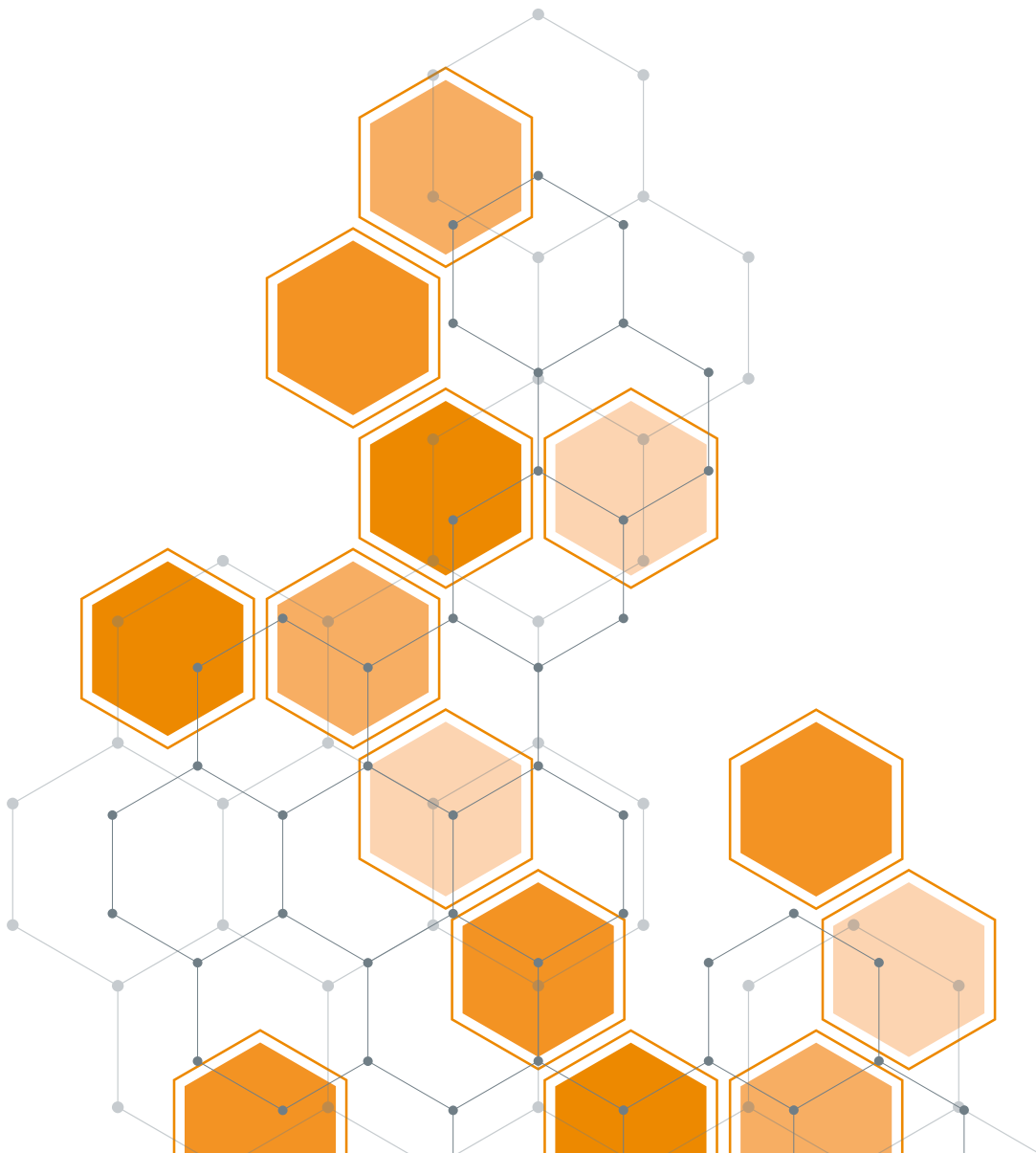
Zakończenie lub zawieszenie prowadzenia działalności gospodarczej przez instytucję certyfikującą kwalifikacje wolnorynkowe lub otwarcie wobec niej likwidacji albo ogłoszenie jej upadłości skutkuje wygaśnięciem z mocy prawa jej uprawnień do certyfikowania.

Ponadto IC zobowiązana jest poinformować podmiot prowadzący ZRK (rejestr@ibe.edu.pl) o zmianach w zakresie:

- nazwy podmiotu;
- siedziby i adresu podmiotu (miejsca zamieszkania lub adresu doręczeń w przypadku osoby fizycznej);
- numerów NIP, PESEL, REGON, KRS lub CEIDG;
- osób uprawnionych do reprezentowania IC;
- podmiotów upoważnionych do przeprowadzania walidacji (zarówno w zakresie zmiany danych instytucji walidujących, jak też w sytuacji podjęcia współpracy z nowymi, niezgłoszonymi wcześniej podmiotami);
- adresu strony internetowej.

Relacje instytucji certyfikującej z otoczeniem Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji

10. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A PODMIOT ZEWNĘTRZNEGO ZAPEWNIANIA JAKOŚCI

10.1. Podmioty zewnętrznego zapewnienia jakości (PZZJ)

Podmioty zewnętrznego zapewnienia jakości (PZZJ) to instytucje prowadzące zorganizowaną działalność w obszarze gospodarki, rynku pracy, edukacji lub szkoleń oraz spełniające inne szczegółowe wymagania ustawy o ZSK (art. 51 i 53), wpisane na listę podmiotów zewnętrznego zapewnienia jakości. Lista prowadzona jest przez ministra koordynatora ZSK i podana do publicznej wiadomości na portalu ZSK <https://kwalifikacje.gov.pl/dla-instytucji/pzzj/lista-podmiotow-zewnetrznego-zapewnienia-jakosci/> (art. 51 Ustawy).

Wpis na listę następuje w drodze decyzji administracyjnej po przeprowadzeniu stosownej procedury naboru (art. 52 ust. 1 Ustawy).

W przypadku nadawania kwalifikacji sektorowych przez instytucje certyfikujące (podmioty branżowe) działające w ramach branżowych centrów umiejętności, zewnętrzne zapewnianie jakości walidacji i certyfikowania realizowane jest przez Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Instytucja wpisana na listę PZZJ podejmuje swoje działania wobec IC i w odniesieniu do konkretnej kwalifikacji **po podpisaniu stosownej umowy z MW**. Jednak samo podpisanie umowy między MW a PZZJ nie stanowi warunku rozpoczęcia działalności certyfikacyjnej przez IC. Od 1 stycznia 2024 r., w związku ze zmianami ustawy o ZSK, kwalifikacja wolnorynkowa lub sektorowa staje się funkcjonująca (w ZRK widnieje przy niej status „aktywna”) od momentu uzyskania uprawnień do jej certyfikowania przez minimum jeden podmiot.

Jak wskazuje art. 66 ustawy o ZSK, zewnętrzne zapewnianie jakości nadawania kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej obejmuje:

- monitorowanie spełniania przez IC wymagań określonych w Ustawie oraz w obwieszczeniu MW dla danej kwalifikacji,
- monitorowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości (WSZJ),
- ewaluację zewnętrzną walidacji i certyfikowania prowadzonych przez IC oraz funkcjonowania WSZJ w danej IC.

W praktyce oznacza to, że PZZJ to instytucja, która w sposób usystematyzowany analizuje procesy zachodzące w IC, formułuje wnioski na podstawie obserwacji, rozmów i analizy dokumentów oraz wspiera IC w doskonaleniu procesów walidacji i certyfikowania. PZZJ może ponadto rekomendować zmiany w wymaganiach dotyczących walidacji oraz zapewniania jakości w opisie kwalifikacji. PZZJ musi także niezwłocznie powiadomić MW, jeżeli uzna, że IC działa nieprawidłowo i nie spełnia wymagań określonych w obwieszczeniu o opisie kwalifikacji oraz w Ustawie. Na podstawie podjętych działań PZZJ co roku przedkłada MW protokół i nie rzadziej niż raz na pięć lat przygotowuje raport z zewnętrznego zapewniania jakości.

Do zadań realizowanych przez PZZJ należy m.in.:

- prowadzenie obserwacji procesów walidacji i przekazywanie informacji zwrotnej IC;
- analiza dokumentów (np. sprawozdań IC z działalności, informacji kwartalnych, dokumentów związanych z WSZJ, raportów z ewaluacji wewnętrznej, dokumentów związanych z otrzymaniem uprawnień do certyfikowania, zawiadomień);
- prowadzenie rozmów oraz wywiadów z osobami zaangażowanymi w prowadzenie walidacji i certyfikowania w IC (np. kadram zarządzącą, koordynatorem walidacji, asesorami, doradcą walidacyjnym) oraz osobami podchodzącymi do walidacji.

10.2. Relacje IC z PZZJ

Nadrzędnym celem współpracy IC z PZZJ jest ciągłe doskonalenie walidacji i certyfikowania oraz WSZJ. Tak zdefiniowany cel może być realizowany przez obustronną współpracę, wsparcie i ewaluację działań IC przez PZZJ.

Zewnętrzny system zapewniania jakości będzie mógł funkcjonować sprawnie, jeśli w relacji PZZJ z IC zadba się o zaufanie, które można osiągnąć przez otwartą komunikację prowadzoną zgodnie z ustalonymi zasadami i w odpowiednim czasie, za pośrednictwem ustalonych kanałów, oraz pozwalającą na szybkie reagowanie na pojawiające się problemy. Szczególnie istotne jest zapoczątkowanie tej współpracy – ustalenie jej harmonogramu, kanałów komunikacji czy ogólnie poznanie się przedstawicieli instytucji. Takim celom może służyć spotkanie trójstronne.

Spotkanie trójstronne

Spotkanie trójstronne to wydarzenie, w którym biorą udział wszystkie strony zaangażowane w daną kwalifikację: MW, IC oraz PZZJ. Spotkanie jest organizowane zazwyczaj przed podpisaniem umowy między MW i PZZJ, przy czym niektóre MW organizują spotkania dopiero

po podpisaniu umowy. Taki zakres swobody dotyczący terminu ich organizacji wynika z faktu, że są to wydarzenia nieuregulowane żadnym aktem prawnym.

Warto dodać, że IC i PZZJ są zobowiązane do współpracy na mocy ustawy o ZSK, nie zawierają między sobą żadnych umów. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy IC – celem ochrony własnego *know-how* – będzie chciała zawrzeć umowę o poufności przekazywania informacji, o czym mowa będzie dalej.

Pomysł spotkań trójstronnych narodził się w IBE jako odpowiedź na potrzebę budowania relacji między MW, IC i PZZJ oraz zorganizowania procesu współpracy między tymi podmiotami tak, aby zapewnić najwyższą jakość nadawania kwalifikacji. Ustawa o ZSK nie reguluje żadnej pragmatyki w tym zakresie, nie daje też szczegółowych wytycznych co do tego, w jaki sposób strony mają ze sobą współpracować. Spotkania trójstronne mają na celu zainicjowanie współpracy i określenie jej charakteru, a także uzgodnienie harmonogramu działań, dają więc uczestniczącym podmiotom wiedzę, jak dokładnie powinna zostać zorganizowana współpraca.

Narzędziem służącym uporządkowaniu spraw omawianych podczas spotkania jest tzw. formularz uzgodnienia, zawierający dane kontaktowe osób zaangażowanych, a także tabelę działań IC i PZZJ rozpisanych z dokładnością do kwartału i roku. Pełen opis działań PZZJ wraz ze wzorami formularzy znajduje się w publikacji [Model dla podmiotów zewnętrznego zapewniania jakości](#) (Ciężka i in., 2023).

Tryb i zasady współpracy

Sposób organizacji działań w ramach zewnętrznego zapewniania jakości zależy do pewnego stopnia od zapisów ustawy o ZSK i rozporządzenia regulującego m.in. kwestie wynagrodzenia dla PZZJ. W dużej mierze jednak to IC i PZZJ podczas spotkania trójstronnego lub później, w toku współpracy, powinny określić ich formę.

Jedną z pierwszych kwestii do ustalenia po spotkaniu trójstronnym, a przed rozpoczęciem przez PZZJ procesu monitorowania, pozostaje porozumienie tego podmiotu z IC w kwestii zabezpieczenia *know-how* IC. Ustawa daje mu uprawnienia do wglądu w dokumentację oraz obserwacji walidacji, a zatem do takich obszarów działania IC, które mogą wiązać się z prawami autorskimi i tajemnicą przedsiębiorstwa. Dlatego też, w trosce o budowanie relacji opartej na zaufaniu i poszanowaniu praw IC, kluczowe może być zawarcie porozumienia, w którym określone zostaną zasady zachowania poufności przez PZZJ w zakresie informacji i materiałów pozyskanych w związku z realizacją przez ten podmiot swoich ustawowych zadań.

Należy ponadto pamiętać, że zapewnianie jakości to proces ciągły, a jego istotnym elementem jest ewaluacja zewnętrzna. Dlatego też niektóre działania podejmowane przez PZZJ nie są wymienione wprost w aktach prawnych, ale wynikają z charakteru ewaluacji jako badania społecznego.

PZZJ odbywa wizyty monitorujące w miejscu prowadzenia walidacji – monitoruje i weryfikuje, czy spełnione są warunki organizacyjne i kadrowe, czy procesy walidacji przebiegają zgodnie z założeniami z opisu kwalifikacji i ewentualnie scenariuszem walidacji. PZZJ może w tym celu wykorzystać różnego rodzaju narzędzia monitorowania i obserwacji. Propozycja metodyki pracy PZZJ wraz z narzędziami badawczymi także znajduje się w publikacji [Model dla podmiotów zewnętrznego zapewniania jakości](#) (Ciężka i in., 2023).

W trosce o dobrą współpracę oraz o to, aby prowadzone działania miały charakter dialogiczny, IC powinna informować PZZJ z wyprzedzeniem o planowanych walidacjach, a PZZJ – informować IC o zamiarze uczestniczenia w nich. Obie instytucje powinny odpowiednio wcześniej ustalić, najlepiej w formie pisemnej, termin i zasady uczestnictwa PZZJ w obserwacjach walidacji, np. podpisując stosowne porozumienie. Ważne jest także, aby IC zadbało o odpowiednie poinformowanie osób przystępujących do walidacji o roli PZZJ w tym procesie. Jeśli przedstawiciele PZZJ będą prowadzili dokumentację audiowizualną lub fotograficzną, powinni zadbać o uzyskanie od uczestników walidacji stosownych zgód. W trakcie wizyt, po zakończeniu procesu walidacji, PZZJ może prowadzić wywiady z kandydatami i asesorami. Może też poprosić o spotkanie w siedzibie IC w celu przeanalizowania dokumentacji związanej z procesem walidacji i certyfikowania oraz zebrania informacji od osób zaangażowanych w procesy związane z funkcjonowaniem IC w ZSK, np. przez przeprowadzenie z nimi rozmów lub wywiadów. Celem takiego spotkania może być też przedyskutowanie wszelkich niejasnych kwestii związanych z procesem nadawania kwalifikacji. Po każdym z opisanych działań PZZJ sporządza protokół, który powinien zostać podpisany przez jego przedstawiciela oraz osobę reprezentującą IC (art. 69 ustawy o ZSK).

PZZJ, rozliczając się co roku z umowy na zewnętrzne zapewnianie jakości, przedstawia ministrowi właściwemu protokół stanowiący podsumowanie podjętych działań. Materiały ze spotkań, wizyt monitorujących i przygotowanych analiz powinny znaleźć się w załączniku do takiego rozliczenia.

PZZJ powinien przekazać IC informację zwrotną dotyczącą odbytych wizyt, obserwacji i monitoringu oraz wnioski z analizy raportu z ewaluacji wewnętrznej. Dodatkowo PZZJ powinien również skonsultować z IC raport z zewnętrznego zapewniania jakości (będący podsumowaniem wszystkich jego działań) i odnieść się do zgłoszonych uwag, zanim zostanie on przekazany do ZRK.

Celem działań PZZJ jest zapewnianie jakości kwalifikacji i wsparcie IC w procesie ich nadawania, wobec czego IC powinna brać pod uwagę informacje zwrotne i zalecenia formułowane przez PZZJ, dotyczące zarówno walidacji i certyfikowania, jak i np. umieszczania informacji o istotnych elementach walidacji na swojej stronie internetowej.

10.3. Organizacja pracy IC w kontekście współpracy z PZZJ

Poza atmosferą współpracy i zaufania między IC a PZZJ ważna jest również organizacja pracy samej IC w tym zakresie. Instytucja ta pozostaje bowiem w relacji z PZZJ przez cały okres funkcjonowania kwalifikacji. Dlatego szczególnie istotne jest określenie zakresu kompetencji i obowiązków osób odpowiadających za kontakt z PZZJ.

Ważne, aby osoby te były tak umiejscowione w strukturze organizacji IC i miały takie uprawnienia, aby móc współpracować z osobą, która podejmuje decyzje w IC oraz formalnie reprezentować instytucję w kontaktach z PZZJ. Dobrze byłoby, gdyby osoby reprezentujące IC w kontaktach z PZZJ posiadały:

- ogólną wiedzę na temat ZSK (w tym ustawy),
- wiedzę na temat procesu walidacji i certyfikacji z uwzględnieniem warunków materialnych, organizacyjnych i zasobów kadrowych;
- wiedzę o zasadach wewnętrznego i zewnętrznego zapewniania jakości w obszarze nadawania kwalifikacji rynkowych należących do określonych grup kwalifikacji,
- podstawowe rozeznanie w zakresie prowadzenia ewaluacji lub audytów;
- dostęp do dokumentów powiązanych z procesem walidacji i certyfikacji;
- dostęp do innych osób prowadzących działania związane z certyfikowaniem, walidacją i funkcjonowaniem WSZJ.

Przykładowe zadania osób reprezentujących IC w kontaktach z PZZJ:

- pozostawanie w stałym kontakcie z PZZJ;
- ustalanie i monitorowanie harmonogramu współpracy z PZZJ (udział w ustaleniach co do sposobu i zakresu relacji, ram czasowych, spotkań przedmiotowych, form kontaktu);
- bieżące informowanie PZZJ o planowanych terminach i miejscach przeprowadzenia walidacji;
- koordynowanie wizyt monitorujących i innego rodzaju spotkań z PZZJ;
- przekazywanie materiałów i dokumentów niezbędnych do realizowania zadań PZZJ w uzgodnionym czasie;

- dbanie o komunikację wewnętrzną dotyczącą współpracy z PZZJ;
- dokumentowanie ustaleń i działań podejmowanych we współpracy z PZZJ;
- przekazywanie kierownictwu instytucji informacji od PZZJ w formie np. raportów z wizyt, uwag przekazanych ustnie lub mailowo, protokołów oraz wniosków ze spotkań i z ewaluacji zewnętrznej.

Aby PZZJ mógł realizować działania związane z zewnętrznym zapewnianiem jakości, IC musi udostępnić przedstawicielom podmiotu informacje i dokumenty dotyczące organizacji i przebiegu procesu walidacji danej kwalifikacji w IC oraz IW (art. 66 i 69 Ustawy), w tym dokumenty niezbędne do prześledzenia ścieżki osoby podchodzącej do walidacji. Przykładowy zestaw dokumentów przedstawiono w poniższej ramce.

Przykładowy zestaw dokumentów IC udostępniany PZZJ podczas wizyty monitorującej może zawierać:

- treść informacji o walidacji na stronie internetowej IC;
- treść materiałów promujących walidację i certyfikowanie w ramach ZSK przez IC;
- formularz rejestracyjny;
- regulamin walidacji dla kandydatów;
- listę asesorów wraz z dowodami na spełnianie przez nich wymagań zawartych w obwieszczeniu w sprawie włączenia danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej do ZSK;
- udokumentowanie spełniania warunków wstępnych przez kandydatów;
- szczegółowy opis zorganizowania walidacji, np. matrycę walidacji, scenariusz walidacji, procedury;
- opis WSZJ/ dokumenty składające się na WSZJ;
- wzór certyfikatu i ewidencję wydanych certyfikatów (prowadzoną w aplikacji e-raporty ZRK lub poza nią);
- listę przeprowadzonych walidacji wraz z miejscem i składem komisji;
- raport(y) z ewaluacji wewnętrznej;
- sprawozdania z działalności IC.

Opracowanie własne

11. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A MINISTER WŁAŚCIWY

Minister właściwy to minister odpowiedzialny za funkcjonowanie ZSK w danym dziale administracji rządowej. Do jego zadań należy m.in. rozpatrywanie wniosków o włączanie kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych, wydawanie decyzji administracyjnych dotyczących nadania uprawnień do certyfikowania (patrz podrozdz. 6.2) oraz przegląd włączonych już kwalifikacji.

MW sprawuje również nadzór nad walidacją i certyfikowaniem kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych. W związku z tym ustawa o ZSK nadaje MW prerogatywy, które pozwalają na realizację tego zadania.

Uprawnienia MW w razie nieprawidłowości w certyfikowaniu w danej IC

Minister właściwy (zgodnie z art. 78 i 79 Ustawy) w razie podejrzenia wystąpienia rażących nieprawidłowości w funkcjonowaniu IC (np. na skutek analizy wyników ewaluacji) może:

- w nadzwyczajnym trybie zlecić PZZJ przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej i sporządzenie raportu z takiej ewaluacji; PZZJ w raporcie dokonuje opisu stanu faktycznego, w tym stwierdzonych nieprawidłowości, oraz zleca działania naprawcze lub stwierdza, że walidacja i certyfikowanie są prawidłowo prowadzone;
- przeprowadzić kontrolę w siedzibie IC lub w miejscu prowadzenia działalności, żądać dokumentacji oraz występować o udzielenie informacji związanych z organizacją i przebiegiem walidacji oraz certyfikowania.

Kontrola ministra właściwego w instytucji certyfikującej

Minister właściwy zawiadamia IC o planowanej kontroli nie później niż na 7 dni przed jej rozpoczęciem. Przeprowadzają ją osoby wyznaczone przez ministra, na podstawie imiennego upoważnienia, po wcześniejszym okazaniu legitymacji służbowej. Istnieje szereg przesłanek umożliwiających wyłączenie danej osoby z udziału w kontroli (jeżeli kontrola dotyczy jej praw lub obowiązków, praw lub obowiązków jej małżonka itp.). Osoba taka podlega wyłączeniu również w przypadku, gdy podczas kontroli znajdą podejrzenia co do jej bezstronności. Przed rozpoczęciem działań osoba kontrolująca składa oświadczenie o braku lub istnieniu okoliczności uzasadniających wyłączenie z udziału w kontroli. Osobie przeprowadzającej kontrolę przysługuje prawo do wstępu do pomieszczeń, w których działa IC, wglądu w dokumentację oraz sporządzania jej kopii, żądania udzielenia wyjaśnień.

Kontrola przeprowadzana jest w obecności upoważnionej przez IC osoby, która jest zobowiązana do udzielania wszelkich informacji oraz zapewnienia odpowiednich warunków kontroli. Osoba przeprowadzająca kontrolę sporządza z niej protokół. W dokumencie wymienione są m.in. zakres, przyczyny i skutki stwierdzonych nieprawidłowości oraz zalecane działania naprawcze. Osoba upoważniona ma prawo zgłosić pisemne zastrzeżenia do ustaleń zawartych w protokole kontroli w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania. Minister właściwy ma 7 dni na uwzględnienie bądź odrzucenie uwag. W przypadku, gdy zastrzeżenia do ustaleń zawartych w protokole okażą się zasadne, sporządzająca go osoba modyfikuje jego treść w odpowiednim zakresie.

Minister właściwy, w wyniku podjętej kontroli lub nadzwyczajnej ewaluacji PZZJ, może wyznaczyć termin zobowiązujący instytucję certyfikującą do podjęcia działań naprawczych. W przypadku ich niepodjęcia MW cofa uprawnienia do certyfikowania.

Cofnięcie uprawnień do certyfikowania

Minister cofa uprawnienia IC w drodze decyzji administracyjnej o natychmiastowym rygorze wykonalności. O wydaniu takiej decyzji MW natychmiast informuje podmiot prowadzący ZRK. Wydanie decyzji o cofnięciu powoduje wygaśnięcie z mocy prawa umowy pomiędzy MW a PZZJ o pełnieniu funkcji związanej z zewnętrznym zapewnianiem jakości.

Zgodnie z Ustawą MW cofa w drodze decyzji administracyjnej uprawnienia, jeśli:

- IC wydała certyfikat osobom, które nie przeszły z pozytywnym wynikiem prawidłowo przeprowadzonej walidacji;
- IC zakończyła lub zawiesiła działalność gospodarczą, została otwarta wobec niej likwidacja czy upadłość lub gdy IC przestała spełniać dodatkowe warunki, jeżeli takie określono;
- IC nie podjęła działań naprawczych – zaleconych podczas kontroli MW lub w raporcie PZZJ – w terminie wskazanym przez MW;
- w wyniku ewaluacji zewnętrznej lub przeprowadzonej kontroli w IC zostały stwierdzone rażące nieprawidłowości.

Pomocą dla osób zainteresowanych rolą i zadaniami ministerstw w ZSK jest publikacja IBE PIB [Podstawowe procedury w realizacji zadań ministrów odpowiedzialnych za kwalifikacje w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji](#) (Marszałek i in., 2019).

12. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A INSTYTUCJA WALIDUJĄCA

Zgodnie z art. 47 ust. 2 ustawy o ZSK (Dz.U. z 2024 r., poz. 1606) instytucja certyfikująca może upoważnić do przeprowadzenia walidacji inny podmiot (nazywany instytucją walidującą – IW), jeżeli gwarantuje on przeprowadzanie walidacji w sposób zgodny z wymaganiami i procedurą opracowaną w ramach IC. Takim podmiotem może być np. inna firma, stowarzyszenie czy szkoła (działająca z upoważnienia organu prowadzącego).

Instytucja certyfikująca jest zobowiązana **niezwłocznie poinformować o fakcie upoważnienia podmiot prowadzący Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji, czyli IBE PIB** (art. 77 ust. 3 ustawy o ZSK)

12.1. Podmiotowość IW

Korzystając z tego rozwiązania, warto podpisać umowę regulującą zasady współpracy między IC a IW. Możliwość zawarcia umowy, w której IC zleca IW przeprowadzenie walidacji uzależniona jest od tego, czy określona jednostka to odrębny podmiot praw i obowiązków. W związku z powyższym, aby taka umowa o zleceniu całości lub części walidacji mogła zostać zawarta, konieczne jest, aby IW było odrębnym od IC podmiotem na gruncie prawa cywilnego: osobą fizyczną, osobą prawną lub jednostką nieposiadającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną.

Gdy jednostka organizacyjna osoby prawnej (filia, oddział, zakład itp.) nie jest odrębnym podmiotem na gruncie prawa cywilnego, przeprowadzona przez tę jednostkę walidacja będzie traktowana jak przeprowadzona bezpośrednio przez IC (wewnątrz struktury IC). Kwestie te wynikają z odrębnych przepisów prawa.

Przykładowo zgodnie z art. 10a ust. 3 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2020 r., poz. 2261) dopuszczalne jest zawarcie w statucie stowarzyszenia postanowienia umożliwiającego stworzenie jego jednostek terenowych posiadających osobowość prawną. Posiadanie osobowości prawnej przez jednostki terenowe umożliwia zlecenie walidacji w relacji IC-IW. W przeciwnym wypadku mamy do czynienia z walidacją wewnątrz organizacji. Podobnie w przypadku uczelni – uczelnia publiczna posiada osobowość prawną przyznaną z mocy przepisu prawa, a uczelnia niepubliczna nabywa ją z chwilą wpisu do ewidencji uczelni

niepublicznych (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. 2018, poz. 1668, z późn. zm.). Nadanie uczelni osobowości prawnej oznacza wyposażenie jej w zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych. Jednostkami organizacyjnymi w ramach uczelni są w tym przypadku: wydziały, instytuty, katedry, zakłady, centra i kolegia. Jednostki te nie posiadają jednak osobowości prawnej. Gdy instytucją certyfikującą jest uczelnia zlecająca walidację jednemu ze swoich wydziałów, nie można określić tej relacji jako IC-IW.

12.2. Zapewnienie jakości walidacji w IW

Wewnętrzny system zapewniania jakości w IW

W świetle art. 50 ustawy o ZSK walidacja i certyfikowanie muszą być objęte wewnętrznym oraz zewnętrznym zapewnianiem jakości. IC jest zobowiązana do opracowania i stosowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości (art. 63 ustawy o ZSK). Wymóg posiadania wewnętrznego systemu zapewniania jakości (WSZJ) dotyczy także IW, na co wprost wskazuje przepis art. 63 ust. 4 Ustawy.

IW jest zobowiązana do przeprowadzania walidacji w sposób zgodny z wymaganiami określonymi w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji do ZSK, jak również tymi, które są opisane w Ustawie.

Warto w tym miejscu podkreślić, że pomimo zlecenia części lub całości walidacji IW, to IC ponosi pełną odpowiedzialność i ewentualne konsekwencje przed podmiotem zewnętrznego zapewniania jakości czy ministrem właściwym za prawidłowość walidacji przeprowadzanej przez IW, w tym za jej WSZJ.

Szczegółowe zasady funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości w IC opisano w rozdziale 5.

IW a PZZJ – zewnętrzne zapewnianie jakości w instytucji walidującej

Ustawa w art. 69 ust. 1 pkt 2 przewiduje możliwość prowadzenia czynności monitorujących i ewaluacyjnych przez PZZJ także wobec IW. PZZJ, po uprzednim zawiadomieniu IC, ma prawo wstępu do siedziby lub miejsca prowadzenia działalności IW, a także do obserwowania walidacji w celu oceny spełniania przez IW wymagań dotyczących walidacji i osób ją przeprowadzających.

Szczegółowe zasady funkcjonowania zewnętrznego systemu zapewniania jakości w IC opisano w rozdziale 10.

Weryfikacja IW przez IC

Z uwagi na fakt, że za całość działania IW odpowiada ostatecznie IC, ważne jest, aby IC – przed upoważnieniem danego podmiotu do prowadzenia walidacji – zweryfikowała spełnianie przez ten podmiot wymogów dotyczących walidacji (merytorycznych, materialnych lub kadrowych). Konieczność weryfikacji spełniania określonych warunków przez IW nie jest przewidziana w Ustawie, ale – zważywszy odpowiedzialność IC – rozwiązanie to wydaje się słuszne.

System akredytacji

Inną propozycją jest stworzenie odrębnego systemu akredytacji przez IC – może okazać się to skuteczne i korzystne w sytuacji, gdy jednak IC upoważnia do prowadzenia walidacji wiele IW. Jasne zasady akredytacji mogą wpłynąć pozytywnie na jakość walidacji w IW, zapewniając jej rzetelność i porównywalność wyników walidacji przeprowadzanych przez różne IW.

12.3. Umowa między IC a IW

Proponowany zakres umowy

Ustawa o ZSK nie reguluje relacji między IC a IW. Jednak biorąc pod uwagę potrzebę zagwarantowania prawidłowości i jakości przeprowadzania walidacji oraz zabezpieczenie interesów IC, warto kilka kwestii uregulować w umowie. Należy podkreślić, że postulowane rozwiązania stanowią wyłącznie podpowiedzi, dlatego nie można wymagać ich egzekwowania na podstawie obowiązujących obecnie przepisów.

Przygotowując umowę między IC a IW, warto w niej uwzględnić:

- niezbędne oświadczenia i zapewnienia,
- zobowiązania IW i IC,
- kary umowne,
- kwestię odpowiedzialności odszkodowawczej,
- kwestię powierzenia przetwarzania danych osobowych.

Przykładowe regulacje umowne relacji IC-IW

Umowa ramowa i umowa realizacyjna

Najkorzystniejszą formą ukształtowania relacji pomiędzy IC a IW może być zawarcie umowy ramowej (umowy o współpracy), która pozwoli na elastyczne ustalanie wzajemnych stosunków, dopuszcza bowiem dookreślenie lub zmianę w przyszłości pewnych swoich postanowień.

Umowa ramowa nie jest umową przedwstępną i nie zobowiązuje do zawarcia kolejnej umowy w przyszłości. W jej treści zawarte są ogólne zobowiązania i reguły dotyczące współpracy oraz zasady zawierania umów realizacyjnych. Ogólne zobowiązania stron będą miały zastosowanie do każdej z tych umów.

Główne świadczenia stron są doprecyzowane dopiero w umowach realizacyjnych. Sprawdzenie, czy umowa została wykonana prawidłowo, jest możliwe po weryfikacji realizacji świadczenia zawartego w umowie realizacyjnej oraz zobowiązań określonych w umowie ramowej.

Umowa realizacyjna, w zależności od sposobu oraz zakresu przeprowadzenia walidacji, może mieć formę umowy o świadczenie usług lub umowy o dzieło.

Umowa ramowa jest odpowiednim sposobem określenia zasad współpracy między IC a IW w sytuacji, gdy w chwili jej zawarcia nie da się dokładnie określić przedmiotu świadczenia, np. gdy podmioty nie mają możliwości określenia precyzyjnych zobowiązań stron w zakresie przeprowadzenia walidacji (w szczególności w odniesieniu do liczby kandydatów).

Umowa o świadczenie usług

Do umów o świadczenie usług, które nie są uregulowane innymi przepisami, stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu (art. 750 k.c.). Niezbędne elementy takiej umowy to opisanie przedmiotu świadczenia oraz określenie wysokości wynagrodzenia. Umowa o świadczenie usług jest bowiem umową starannego działania oraz co do zasady jest umową odpłatną.

Przyjmujący zlecenie powinien udzielać informacji o przebiegu wykonania zobowiązania, a po jego zrealizowaniu bądź po wcześniejszym rozwiązaniu umowy złożyć odpowiednie sprawozdanie.

W umowie o świadczenie usług należy określić dopuszczalność powierzenia świadczenia usług osobie trzeciej. W odniesieniu do relacji IC-IW konieczne jest całkowite wyłączenie możliwości powierzenia przez IW wykonania zobowiązania innemu podmiotowi.

Ten rodzaj umowy będzie odpowiedni wtedy, gdy znany jest zakres podmiotowy zobowiązania, np. gdy znana jest liczba uczestników walidacji oraz zakres czasowy wykonania usługi.

Umowa o dzieło

Umowa o dzieło jest umową rezultatu, co oznacza, że przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania określonego dzieła, a zamawiający – do zapłaty wynagrodzenia.

Zawarcie takiej umowy jest wskazane szczególnie wtedy, gdy IC zleci danej IW wykonanie jedynie pewnych czynności lub będą to tylko zadania pomocnicze (np. druk materiałów niezbędnych do przeprowadzenia walidacji). Umowa o dzieło nie wydaje się natomiast właściwym rozwiązaniem w przypadku powierzenia IW całego procesu walidacji.

13. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A SZKOŁY PONADPODSTAWOWE KSZTAŁCĄCE ZAWODOWO

Grupą podmiotów, które warto umieścić w polu zainteresowania instytucji certyfikujących są szkoły ponadpodstawowe kształcące zawodowo. W związku ze zmianami w oświacie wprowadzanymi sukcesywnie od 2019 r. szkoły te są coraz bardziej otwarte na praktyczne kształcenie i przygotowywanie uczniów do potrzeb rynku pracy oraz na współpracę z pracodawcami i innymi podmiotami z otoczenia branżowego.

Przejawia się to w realizacji praktyk i staży uczniowskich, praktycznej nauce zawodu w przedsiębiorstwach związanych z kierunkiem kształcenia, nawiązywaniu porozumień między szkołami a pracodawcami, a także w zainteresowaniu wyposażaniem uczniów w dodatkowe umiejętności zawodowe i kwalifikacje.

Na potrzebę takiego podejścia do kształcenia zawodowego zwrócono uwagę w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. z 2024 r., poz. 611 ze zm.), które otwiera edukację zawodową na zdobywanie dodatkowych kwalifikacji związanych z nauczaniem zawodem, a w jego załączniku nr 1 zawarto bezpośrednie odwołanie do kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych oraz rekomendację, by stwarzać uczniom warunki do ich nabywania. Podejście takie ma nie tylko otwierać edukację na potrzeby rynku pracy, ale też kształtować otwartość uczniów na uczenie się przez całe życie, co wpisuje się w najważniejsze założenia Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

W kontekście cytowanych wyżej zapisów i wobec rosnącego znaczenia dodatkowych umiejętności zawodowych i kwalifikacji należy zauważyć, że **instytucje certyfikujące kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe stają się ważnym podmiotem w otoczeniu systemu oświaty.**

Istotna jest więc świadomość, jakie możliwości współpracy ze szkołą ma IC, jakie czynniki wspierają to działanie, a jakie stanowią barierę. Kwestię tę prezentowano już w poprzednim wydaniu Rekomendacji, niniejsze uzupełniono o treści wynikające z ekspertyzy *Kwalifikacje*

wolnorynkowe jako uzupełnienie oferty kształcenia zawodowego. *Możliwości, wyzwania, dobre praktyki* (Margas Dzwonnik i Urbańska-Golec, 2026)¹⁶.

Współpraca instytucji certyfikujących ze szkołami i placówkami oświatowymi kształcącymi w zawodach szkolnictwa branżowego może obejmować walidację i certyfikowanie kwalifikacji, ale też – o ile IC jest jednocześnie firmą szkoleniową – przygotowanie uczniów do nabycia kwalifikacji. To drugie zadanie będzie zwykle realizowane niezależnie od IC, jednak wiedza o możliwościach szkoły w tym zakresie może stanowić ważny argument w podejmowaniu rozmów o współpracy.

13.1. Przygotowanie uczniów w zakresie kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych

Obowiązkowe i dodatkowe zajęcia kształcenia zawodowego

W toku nauki w szkole ponadpodstawowej kształcącej zawodowo (w tym w technikum i szkole branżowej I stopnia), możliwe jest wyodrębnienie godzin lekcyjnych na przygotowanie uczniów do nabycia wybranej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. Wynika to z Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2024 r., poz. 781), na podstawie którego dyrektor szkoły opracowuje szkolne plany nauczania dla poszczególnych klas (czyli tygodniowy rozkład zajęć na wszystkie lata szkolne w danym cyklu edukacyjnym, np. trzy- lub pięcioletnim), uwzględniając w nich rozkład obowiązkowych zajęć kształcenia zawodowego oraz dodatkowe zajęcia edukacyjne. Zarówno pierwsze, jak i drugie mogą być poświęcone nauczaniu w zakresie kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych.

Przy ustalaniu liczby i rozkładu tych godzin kluczowe są dwa dokumenty: **podstawa programowa kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego** oraz **ramowy plan nauczania**. Pierwszy z nich jest określony w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 991 z późn. zm.), a określa cele i treści kształcenia (efekty kształcenia wraz z kryteriami weryfikacji) oraz minimalną liczbę godzin kształcenia

¹⁶ Temat ten został zaprezentowany IC podczas II Forum Instytucji Certyfikujących w październiku 2025 r. Od tego czasu zyskuje też na popularności wśród kuratorów, centrów doskonalenia nauczycieli i przedstawicieli szkół (w tym dyrektorów i kierowników kształcenia zawodowego), co wyraża się w zapotrzebowaniu na organizację spotkań informacyjnych dla ww. środowisk. Stwarza to sprzyjające okoliczności dla podejmowania przez instytucje certyfikujące współpracy ze szkołami.

zawodowego dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie. Ramowy plan nauczania to dokument organizacyjny, określony w Rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2024 r., poz. 781). Wskazuje on liczbę godzin nauki zawodu dla danego typu szkoły (liczba ta to iloczyn godzin nauki zawodu realizowanych w każdym tygodniu roku szkolnego oraz liczby tygodni w całym cyklu kształcenia, odpowiednio dla danego typu szkoły). Jeśli od liczby godzin zapisanej w ramowym planie nauczania dla pięcioletniego technikum lub trzyletniej szkoły branżowej odejmiemy liczbę godzin wynikającą z podstawy programowej, otrzyma się liczbę godzin, które można przeznaczyć m.in. na realizację zadań zawodowych z zakresu kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. Liczba ta będzie różna dla różnych zawodów i typów szkół, może wynosić od 300 do nawet 800 godzin na cały cykl kształcenia.

Na rozwiązanie to zwrócono uwagę już w 2019 roku, a szczegółowo opisano je w art. 4 ust. 6 rozporządzenia (Dz.U. z 2024 r., poz. 781), który wskazuje różne możliwości przeznaczenia obowiązkowych zajęć edukacyjnych kształcenia zawodowego:

„Godziny stanowiące różnicę między sumą godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia zawodowego określoną w ramowym planie nauczania dla danego typu szkoły a minimalną liczbą godzin kształcenia zawodowego dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie określoną w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego przeznacza się na:

- 1) zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia w zawodzie
lub
- 2) realizację obowiązkowych zajęć edukacyjnych:
 - a) przygotowujących uczniów do uzyskania dodatkowych umiejętności zawodowych związanych z nauczaniem zawodem, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy – Prawo oświatowe, lub
 - b) przygotowujących uczniów do uzyskania kwalifikacji wolnorynkowej lub kwalifikacji sektorowej funkcjonującej w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, związanej z nauczaniem zawodem, lub
 - c) przygotowujących uczniów do uzyskania dodatkowych uprawnień zawodowych przydatnych do wykonywania nauczanego zawodu lub
 - d) uzgodnionych z pracodawcą, których treści nauczania ustalone w formie efektów kształcenia są przydatne do wykonywania nauczanego zawodu”.

„7. Zajęcia, o których mowa w ust. 6, ustala dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady szkoły, a jeżeli rada szkoły nie została powołana – po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, rady rodziców i samorządu uczniowskiego”.

Co ważne, przeznaczenie części godzin kształcenia zawodowego na obowiązkowe zajęcia przygotowujące do nabycia kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej jest możliwe o tyle, o **ile godziny te są związane z nauczaniem zawodem**. Przykładowo z zawodem technik żywienia i usług gastronomicznych powiązane są np. kwalifikacje wolnorynkowe: Przygotowanie deserów restauracyjnych, Przygotowanie i wypiekanie pizzy, Zarządzanie pracą restauracji lub kwalifikacja sektorowa Stosowanie zasad etykiety w obsłudze gości VIP w gastronomii; dla kształcenia w zawodzie technik organizacji turystyki uzupełniające mogą być np. kwalifikacje wolnorynkowe: Pilotowanie imprez turystycznych typu incentive, Organizowanie imprez turystyki rowerowej lub Organizowanie imprez turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami. **Z punktu widzenia instytucji certyfikującej istotne jest więc dotarcie do szkół, które kształcą w dziedzinie, w ramach której certyfikuje dana IC.**

Rozporządzenie to wymienia też godziny pozostające do dyspozycji dyrektora szkoły oraz dodatkowe zajęcia edukacyjne, które także można przeznaczyć na przygotowanie uczniów w zakresie kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych. Szczegółowo opisano to w ekspertyzie *Kwalifikacje wolnorynkowe jako uzupełnienie oferty kształcenia zawodowego. Możliwości, wyzwania, dobre praktyki* (Margas Dzwonnik i Urbańska-Golec, 2026).

Stáže uczniowskie

W sytuacji, gdy efekty uczenia się wskazane w opisie kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej są dopełnieniem wiedzy i umiejętności zawodowych związanych z określonym procesem albo technologią istotną w danej branży i dla danego zawodu, a nie są zawarte w podstawie programowej, zajęcia związane z przygotowaniem uczniów w tym zakresie mogą być prowadzone również przez pracodawców np. w ramach realizacji stażu uczniowskiego (art. 121a ustawy Prawo oświatowe, Dz.U. z 2025 r., poz. 1043). Staż jest dodatkową i dobrowolną formą kształcenia dla uczniów technikum i szkoły branżowej I stopnia, realizowaną na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy szkołą a pracodawcą.

13.2. Nabywanie kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych przez uczniów – walidacja i certyfikowanie

Z punktu widzenia instytucji certyfikującej szczególnie istotny jest efekt działań edukacyjnych szkoły, tj. gotowość uczniów do podejścia do walidacji i certyfikowania. Wymienione wyżej akty prawne umożliwiają przygotowanie uczniów do tego procesu, jednak prawo nie nakłada na uczniów obowiązku przystąpienia do walidacji i certyfikowania. Brakuje też mechanizmów skutecznie wspierających ten proces.

Art. 122a ustawy Prawo oświatowe

Na pewne rozwiązanie w tej kwestii wskazuje Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2025 r., poz. 1043), gdzie w art. 122a wskazano na możliwość zawarcia przez dyrektora szkoły umowy z instytucją certyfikującą daną kwalifikację wolnorynkową lub sektorową:

„1. Dyrektor szkoły może zawrzeć umowę z instytucją certyfikującą, o której mowa w art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, dotyczącą jednokrotnego, nieodpłatnego przystąpienia przez uczniów lub absolwentów do walidacji i certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowej lub kwalifikacji sektorowej funkcjonującej w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Umowa jest zawierana za zgodą ucznia lub absolwenta, a w przypadku niepełnoletniego ucznia lub absolwenta – za zgodą jego rodzica.

2. Uprawnienie, o którym mowa w ust. 1, przysługuje uczniom lub absolwentom objętym umową nie krócej niż rok od zakończenia roku szkolnego, w którym ukończyli szkołę”.

W ustępie 3 tego artykułu określono także elementy, które powinna zawierać umowa między dyrektorem szkoły a instytucją certyfikującą; są to dane uczniów lub absolwentów, okres, w którym uczniowie lub absolwenci mogą nieodpłatnie przystąpić do walidacji oraz nazwa kwalifikacji, której dotyczy umowa. Wzór takiej umowy, wypracowany w Zespole Szkół nr 1 we Władysławowie, został zawarty w ekspertyzie Margas Dzwonnik i Urbańskiej-Golec (2026) jako przykład realizowanej tam dobrej praktyki. Zgodnie z cytowanym artykułem to dyrektor szkoły powinien niezwłocznie powiadomić o fakcie zawarcia takiej umowy ministra koordynatora Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Obowiązkiem powstałym z tego tytułu po stronie instytucji certyfikującej jest złożenie tzw. informacji kwartalnej, zawierającej m.in. liczbę nieodpłatnych walidacji dla uczniów.

Warto w tym miejscu podkreślić, że przywoływany art. 122a wskazuje na pewną możliwość współpracy szkoły i IC, co jednak nie oznacza, że instytucja certyfikująca ma obowiązek realizacji nieodpłatnej walidacji po otrzymaniu zapytania od szkoły. Ustawodawstwo nie określa tu bowiem wszystkich niezbędnych kwestii, w tym najważniejszej – finansowej. Prowadzenie walidacji wiąże się z kosztami, a przepis nie precyzuje, kto takie koszty miałby ponosić. Rozwiązanie to rzadko bywa więc wykorzystywane w praktyce.

Art. 46 ust. 2 ustawy o ZSK

Pewną formę rekompensaty finansowej dla IC wskazano w art. 46 ust. 2 ustawy o ZSK; jest ona związana z odprowadzaną przez IC kwartalną opłatą w wysokości 3% przychodów z opłat za walidację i certyfikowanie (zob. podrozdz. 9.1):

„Instytucja certyfikująca, która zawarła umowę, o której mowa w art. 122a ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, wnosi kwartalną opłatę w wysokości pomniejszonej o kwotę stanowiącą iloczyn: 1) liczby uczniów lub absolwentów objętych umową, którzy w danym kwartale nieodpłatnie przystąpili do walidacji oraz 2) średniej wysokości opłat za walidację i certyfikowanie w danym kwartale, o których mowa w art. 65 ust. 1 pkt 2”.

Aby wysokość kosztów walidacji uczniów była zbliżona do wartości obniżki opłaty kwartalnej, a przynajmniej nie była od niej większa, IC musiałyby jednak realizować wiele walidacji na zasadach komercyjnych i osiągać z tego tytułu odpowiedniej wielkości przychód. Rozwiązanie to może więc być odpowiednie dla prężnie działających podmiotów.

Współpraca szkoły i IC – dodatkowe możliwości

Oparcie współpracy szkół i instytucji certyfikujących na jedynym dostępnym rozwiązaniu prawnym nie wydaje się więc wystarczające. I chociaż brakuje innych rozwiązań systemowych, współpraca taka ma miejsce, a środowisko szkolne interesuje się tym coraz mocniej (zob. np. dobre praktyki realizowane w Zespole Szkół nr 1 w Wieluniu i Zespole Szkół nr 1 we Władysławowie; Margas Dzwonnik, Urbańska-Golec, 2026). Jako inspirację warto potraktować następujące rozwiązania:

- realizacja przez szkołę projektów finansowanych ze środków pozyskanych ze źródeł zewnętrznych, przeznaczonych na przygotowanie uczniów do nabycia kwalifikacji, a także walidację i certyfikowanie;

- odpłatne zatrudnianie przedstawicieli IC jako zewnętrznych specjalistów prowadzących zajęcia przygotowujące do nabycia kwalifikacji i wynegocjowanie w umowie o współpracy zapisu o nieodpłatnych walidacjach przynajmniej dla kilkorga uczniów;
- rejestracja IC jako dostawcy usługi w Bazie Usług Rozwojowych i oferowanie walidacji jako usługi z dofinansowaniem (z czego mogliby korzystać także pełnoletni uczniowie).

Korzyści z nabywania kwalifikacji wolnorynkowych i sektorowych przez uczniów

Mimo wyzwań, które stoją w tym zakresie zarówno przed szkołami, jak i przed IC, przygotowanie uczniów do nabycia kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych, a także stworzenie warunków umożliwiających im podejście do walidacji i certyfikowania niesie za sobą szereg korzyści.

Korzyści dla uczniów

- rozwój osobisty poprzez nabycie dodatkowych umiejętności i kompetencji związanych z zawodem, którego się uczą;
- rozwój osobistego portfolio w przypadku nabycia certyfikatu kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej w cyklu szkolnym;
- otwarcie na dodatkowe kwalifikacje i uczenie się przez całe życie, w tym na podejście do walidacji w przyszłości, w zakresie kwalifikacji włączonych do cyklu zajęć edukacyjnych w szkole;
- potencjalna przewaga na rynku pracy.

Z punktu widzenia rynku pracy istotna jest podaż absolwentów posiadających kwalifikacje odpowiadające potrzebom gospodarczym branży czy lokalnego rynku pracy (a takie z założenia są kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe), a także integralność kształcenia zawodowego z rynkiem pracy, którą można osiągnąć poprzez wspólne działania szkół i IC w zakresie kształcenia i walidacji.

Z perspektywy szkół kluczowym argumentem może być podniesienie atrakcyjności szkoły poprzez poszerzenie jej oferty edukacyjnej o kwalifikacje „pochodzące z rynku”, a co za tym idzie – wzrost konkurencyjności szkoły na rynku edukacyjnym.

Wreszcie **z punktu widzenia IC** współpraca ze szkołą to jeden z wielu możliwych modeli działania IC, dający jej dostęp do stosunkowo dużej grupy potencjalnych uczestników walidacji i certyfikowania, tj. do uczniów.

14. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A BRANŻOWE CENTRUM UMIEJĘTNOŚCI (BCU)

14.1. BCU jako placówki oświatowe integrujące edukację i biznes

Nowością w systemie oświaty są branżowe centra umiejętności (BCU), realizujące koncepcję centrów doskonałości zawodowej (ang. Centres of Vocational Excellence – CoVEs) w polskim systemie kształcenia zawodowego (VET, 2019). Podstawy prawne do tworzenia i funkcjonowania branżowych centrów umiejętności wynikają z Ustawy z dnia 30 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 2005), która weszła w życie 27 września 2023 r.

BCU to nowoczesne ogólnopolskie placówki oświatowe (publiczne lub niepubliczne), których główny cel to integracja edukacji z biznesem. Zadaniem BCU jest kształcenie, szkolenie i egzaminowanie ukierunkowane branżowo (zgodnie z dziedziną zawodową danego BCU), umożliwiające nabycie nowych umiejętności oraz kwalifikacji lub przekwalifikowanie się w danej branży.

Działalność BCU powiązana jest z wykazem 122 dziedzin zawodowych ustalanych przez ministra właściwego do spraw oświaty (Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 27 września 2023 r.). Rozwiązanie takie wspiera przygotowanie kadr dla nowoczesnej gospodarki z uwzględnieniem specyfiki różnych branż oraz ułatwia pracodawcom, dyrektorom szkół czy wszystkim zainteresowanym osobom wybór właściwego BCU, zgodnie z potrzebami zawodowymi.

Zadania BCU

W szczególności branżowe centra umiejętności prowadzą działalność:

- edukacyjno-szkoleniową;
- wspierającą współpracę szkół, placówek i uczelni z pracodawcami;
- innowacyjno-rozwojową upowszechniającą wiedzę i nowe technologie oraz transformację ekologiczną i cyfrową;

- wspierającą realizację doradztwa zawodowego dla uczniów i aktywizację zawodową studentów, doktorantów i absolwentów studiów (art. 4 pkt 30a ustawy Prawo oświatowe [UPO]).

W ramach działalności edukacyjno-szkoleniowej BCU prowadzą **branżowe szkolenia zawodowe**, tj. specjalistyczne szkolenia, których program nauczania uwzględnia wiedzę lub umiejętności zawodowe w zakresie jednej z dziedzin zawodowych, istotne dla wykonywania zawodu oraz kształtujące umiejętności cyfrowe i umiejętności związane z transformacją ekologiczną (art. 4 pkt 35d UPO). Branżowe szkolenie zawodowe kończy się egzaminem, a osoba, która go zda, otrzymuje branżowy certyfikat umiejętności, którego wzór określono w załączniku nr 5 do Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 października 2023 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych¹⁷.

Branżowe centra umiejętności mogą prowadzić kształcenie ustawiczne również w innych formach pozaszkolnych, takich jak: turnusy dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników, szkolenia branżowe oraz kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub zmianę kwalifikacji zawodowych (inne niż kwalifikacyjny kurs zawodowy, kurs umiejętności zawodowych i kurs kompetencji ogólnych). Mogą również **prowadzić kursy przygotowujące do zdobycia kwalifikacji sektorowych**, odpowiadających na potrzeby danej branży (art. 5 Rozporządzenia z dnia 6 października 2023).

Gronem odbiorców, do których w szczególności kierowana jest działalność BCU, są uczniowie szkół prowadzących kształcenie zawodowe, studenci, doktoranci, nauczyciele teoretycznych przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu, nauczyciele akademicy, a także pracownicy różnych branż.

Status i skład BCU

Branżowe centrum umiejętności jest placówką oświatową, dlatego podlega większości przepisów dotyczących tych placówek (art. 2 pkt 4 ustawy Prawo oświatowe).

Organem założycielskim i prowadzącym BCU może być:

- jednostka samorządu terytorialnego (np. powiat),

¹⁷ Branżowy certyfikat umiejętności zgodny ze wzorem stanowiącym załącznik nr 5 do Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 października 2023 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz.U. z 2023 r., poz. 2175).

- osoba fizyczna lub prawna (np. firma za zgodą powiatu lub organizacja branżowa właściwa dla danej dziedziny zawodowej),
- minister właściwy dla danej dziedziny zawodowej (który może sam prowadzić BCU lub przekazać to jednostce samorządu terytorialnego – JST na mocy porozumienia).

Ważnym wyróżnikiem branżowych centrów umiejętności jest **ściśle powiązanie działalności centrów z organizacją branżową właściwą dla danej dziedziny zawodowej**, mającą zasięg ogólnokrajowy, posiadającą osobowość prawną i działającą na podstawie ustawy o organizacjach pracodawców, o izbach gospodarczych, o rzemiośle, o stowarzyszeniach lub o samorządach zawodowych oraz prowadzącą działalność statutową w zakresie jednej z dziedzin zawodowych, o których mowa powyżej (art. 4 pkt 30b UPO). Zawarcie porozumienia w sprawie wsparcia działalności BCU między organem prowadzącym a podmiotem branżowym jest warunkiem koniecznym, zarówno przy zakładaniu, jak i prowadzeniu BCU, z wyjątkiem sytuacji, gdy branżowe centrum umiejętności zakłada i prowadzi organizacja branżowa właściwa dla danej dziedziny zawodowej.

Sieć branżowych centrów umiejętności

Powstanie BCU powiązane jest z procedurą konkursową. Zdecydowana większość branżowych centrów umiejętności została utworzona w ramach konkursu finansowanego ze środków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Centra te tworzą ogólnopolską Sieć Branżowych Centrów Umiejętności, za rozwój której odpowiada minister właściwy do spraw oświaty i wychowania (Obwieszczenie Ministra Edukacji z dnia 5 września 2025 r. w sprawie ogólnopolskiej sieci branżowych centrów umiejętności na lata 2023–2028).

Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej wymaga wpisu BCU do Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych (RSPO) – tylko wówczas BCU może działać formalnie jako placówka w systemie oświaty, a zgłoszenia dokonuje organ prowadzący. W RSPO gromadzona jest informacja o włączeniu i dacie włączenia branżowego centrum umiejętności do ogólnopolskiej sieci branżowych centrów umiejętności.

Obecnie (maj 2026 r.) w RSPO widnieją 124 branżowe centra umiejętności, zlokalizowane na terenie całego kraju.

14.2. BCU a nadawanie kwalifikacji sektorowych włączonych do ZSK

Zgodnie z założeniami konkursu podmiot branżowy (partner w BCU) w ramach realizacji projektu powinien opracować i wystąpić do ministra właściwego z wnioskiem o włączenie do ZSK co najmniej jednej kwalifikacji sektorowej odpowiadającej na potrzeby danej dziedziny zawodowej (Regulamin konkursu BCU, b.d.). Biorąc pod uwagę, iż kwalifikacje sektorowe mogą być nadawane wyłącznie przez organizacje o zasięgu ogólnopolskim prowadzące działalność statutową w obszarze danej branży lub danego sektora, naturalną kolejną rzeczą jest, po włączeniu danej kwalifikacji sektorowej do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, wystąpienie partnera branżowego z wnioskiem o uzyskanie uprawnień do certyfikowania tejże kwalifikacji.

W okresie trwania projektu wnioski składane przez podmioty branżowe działające w ramach BCU nie podlegają opłatom: wnioski o włączenie kwalifikacji sektorowej do ZSK są zwolnione z opłaty do końca czerwca 2026 r., a wnioski o uzyskanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji – do końca grudnia 2026 r.

Tym samym branżowe centra umiejętności stają się miejscem działalności instytucji certyfikujących. Zaznaczyć należy, iż zasady ich funkcjonowania oraz zakres obowiązków wynikający z ustawy o ZSK jest standardowy, jak dla wszystkich instytucji certyfikujących, które prowadzą walidację i wydają certyfikaty kwalifikacji sektorowych.

15. INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA A BAZA USŁUG ROZWOJOWYCH

Walidacja jest usługą płatną, co pozwala IC osiągać przychód z prowadzonej działalności. W ogólnym założeniu koszt podejścia do walidacji pokrywa uczestnik, ale ponieważ proces ten jest uwolniony rynkowo, zarówno osoby zainteresowane walidacją, jak i przedstawiciele IC mogą poszukiwać innych lub dodatkowych źródeł finansowania.

Duże możliwości stwarza w tym zakresie Baza Usług Rozwojowych (BUR), dzięki której osoba indywidualna lub pracodawca może uzyskać dofinansowanie usług rozwojowych dla swoich pracowników, w tym szkolenia prowadzącego do nabycia kwalifikacji włączonej do ZSK lub samej walidacji (usługi „Egzamin”).

15.1. Baza Usług Rozwojowych – wprowadzenie

Baza Usług Rozwojowych (<https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/>) to ogólnopolska, ogólnodostępna, bezpłatna platforma internetowa (wyszukiwarka usług) obejmująca oferty usług szkoleniowych, takich jak: szkolenia, usługi o charakterze zawodowym, egzaminy, studia podyplomowe oraz usług doradczych, takich jak: doradztwo biznesowe, mentoring i coaching, które są świadczone w ramach dofinansowania ze środków unijnych¹⁸ lub wyłącznie na zasadach komercyjnych. Administratorem BUR jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP).

Oferta publikowana w BUR skierowana jest do wszystkich dorosłych mieszkańców Polski, chcących się uczyć i rozwijać z własnej inicjatywy, oraz przedsiębiorców i ich pracowników (w odróżnieniu od poprzednich perspektyw finansowych obecnie województwa mazowieckie i pomorskie nie są z niej wykluczone). Usługobiorcy mają możliwość dostępu do szerokiej oferty usług rozwojowych oraz do informacji o podmiotach świadczących te usługi, a także do uzyskania dofinansowania, a dostawcy usług mają szansę dotrzeć ze swoją ofertą do szerokiego grona odbiorców¹⁹.

Środki pochodzące z krajowych (KPO) i regionalnych (RPO) programów operacyjnych dystrybuowane są w modelu określanym jako Podmiotowy System Finansowania (PSF), opartym na podejściu popytowym, w którym przedsiębiorcy czy osoby indywidualne sami wybierają

¹⁸ Obecnie (czerwiec 2026 r.) są to fundusze z programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027.

¹⁹ Dane prezentowane podczas szkoleń PARP w czerwcu 2025 r. pokazują szeroką skalę wykorzystania BUR: ponad 1 milion opublikowanych usług rozwojowych, ponad 1,3 miliona zapisów na usługi, ponad 850 tysięcy użytkowników (Prezentacja: Szymon Kurek, *Nowości w Bazie Usług Rozwojowych*).

interesujące ich usługi rozwojowe. Usługi te (np. szkolenia, egzaminy, studia podyplomowe) mogą być dofinansowane w wysokości do 80, a nawet 100%.

Ważną rolę w obsłudze wsparcia w ramach PSF odgrywają Operatorzy Regionalni (Operatorzy PSF). Są to podmioty – instytucje publiczne (np. jednostki samorządu terytorialnego, wojewódzkie urzędy pracy) lub prywatne – które pełnią funkcję pośrednika między przedsiębiorcą lub osobami indywidualnymi a dostawcą usług (np. instytucją certyfikującą, firmą szkoleniową). To operatorzy przeprowadzają przedsiębiorcę lub osobę indywidualną przez proces pozyskania dofinansowania. Są oni wybierani w ramach każdego województwa²⁰.

Warto wiedzieć, że od 1 stycznia 2026 r. Baza Usług Rozwojowych zastąpiła Rejestr Instytucji Szkoleniowych i jest jedynym obowiązującym rejestrem umożliwiającym świadczenie usług szkoleniowych i doradczych z dofinansowaniem, także ze środków Funduszu Pracy, w tym z Krajowego Funduszu Szkoleniowego (zob. Ustawa o rynku pracy i służbach zatrudnienia, 2025).

15.2. Powiązania ZSK i BUR

W ostatnich latach w BUR wprowadzono szereg zmian, istotnych z punktu widzenia instytucji nadających kwalifikacje wolnorynkowe lub sektorowe w ramach ZSK.

Od 2020 r.:

- w Regulaminie BUR²¹ wprowadzono **definicje pojęć: kwalifikacja, walidacja, certyfikowanie**, w brzmieniu zgodnym z ustawą o ZSK;
- wprowadzono podusługę „Egzamin” (podrodzaj usługi szkoleniowej), którą można zgłosić jako samodzielną usługę świadczoną niezależnie od szkolenia, co – z punktu widzenia IC – przekłada się na możliwość otrzymania dofinansowania przeznaczonego wyłącznie na walidację efektów uczenia się;
- wprowadzono rozwiązanie upraszczające ścieżkę rejestracji instytucji certyfikującej oraz podmiotu upoważnionego do prowadzenia walidacji jako dostawcy usług w BUR – **ustawa o ZSK została wpisana jako podstawa prawna (wśród innych na liście), umożliwiająca**

²⁰ Aktualna lista operatorów dostępna jest na stronie: https://www.parp.gov.pl/images/BUR_serwis_info/LISTY%20OPERATOROW/LISTA%20OPERATOROW_PARTNEROW_SERWIS%20BUR.18_02_2025.pdf. Projekty dla tych operatorów rozpisane są maksymalnie do 2028 r.

²¹ Według stanu na dzień opublikowania materiału obowiązuje wersja Regulaminu z dn. 5 maja 2026 r.: https://serwis-uslugirozwojowe.parp.gov.pl/storage/site/files/4751/Regulamin_BUR_05_05_2025.pdf.

świadczanie usługi „Egzamin”; wprowadzono **język efektów uczenia się do kart usługi** – podmiot oferujący usługę „Szkolenie” lub „Egzamin” musi określić cel edukacyjny usługi poprzez zwięzły opis efektów uczenia się oraz opisać ją poprzez efekty uczenia się i kryteria weryfikacji.

Od 2024 r.:

- **obowiązkowym komponentem usługi rozwojowej stała się walidacja efektów uczenia się** – metody walidacji (i niektóre zasady) również zostały zaczerpnięte z ZSK. Dostawcy usług mają do wyboru metody zgodne z Katalogiem Metod Walidacji (różnicą jest wprowadzenie w 2025 r. w BUR dodatkowej metody „test zdalny z wynikiem generowanym automatycznie”), obowiązuje zasada rozdzielności szkolenia i walidacji.

Zobowiązanie dostawców usług szkoleniowych do prowadzenia walidacji efektów uczenia się (a tym samym walidacji ich działań edukacyjnych) wynika z projakościowego podejścia do usług – liczy się nie tylko zrealizowana usługa szkoleniowa, ale to, czego uczestnicy np. szkoleń czy studiów podyplomowych faktycznie się nauczyli, jaką wiedzę i umiejętności nabyli dzięki skorzystaniu z usługi.

Od 2026 r.:

- **usługi rozwojowe w BUR prowadzące do nabycia kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych są widoczne w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji** – od marca 2026 r. w ZRK działa specjalny widżet, który znajduje się w opisie danej kwalifikacji, jeśli jest ona powiązana z usługą rozwojową. Jest to efekt współpracy IBE PIB i PARP w zakresie wymiany danych pomiędzy Zintegrowanym Rejestrem Kwalifikacji a Bazą Usług Rozwojowych (zob. Portal ZSK, 2026).

15.3. Kwalifikacje włączone do ZSK w BUR

Skorzystanie z usługi szkoleniowej (dla której obowiązkowo trzeba określić cel edukacyjny) może prowadzić do **nabycia kwalifikacji lub kompetencji**. Zgodnie z definicjami określonymi w [Załączniku 2](#) (MFIPR, 2025b) do [Wytycznych dotyczących monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów na lata 2021–2027](#) (MFIPR, 2025a):

- **kompetencja** to wyodrębniony zestaw efektów uczenia się/kształcenia, które zostały sprawdzone w procesie walidacji w sposób zgodny z wymaganiami ustalonymi dla danej kompetencji, odnoszącymi się w szczególności do składających się na nią efektów uczenia się;

- **kwalifikacja** to określony zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w drodze edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez instytucję uprawnioną do certyfikowania.

Jak pokazują definicje, kwalifikację odróżnia od kompetencji to, iż w przypadku tej pierwszej na końcu procesu następuje formalne potwierdzenie osiągnięcia efektów uczenia się przez instytucję, która ma do tego uprawnienia. Jest to o tyle istotne, że na usługi prowadzące do nabycia kwalifikacji można uzyskać wyższe dofinansowanie niż na usługi prowadzące do nabycia wyłącznie kompetencji. Powoduje to wzrost zainteresowania możliwością nadawania kwalifikacji przez podmioty zarejestrowane jako Dostawcy Usług w BUR. Stwarza to pewną przewagę konkurencyjną dla IC, które, w odróżnieniu od wielu firm szkoleniowych, mają doświadczenie w prowadzeniu walidacji efektów uczenia się i – co szczególnie ważne – uprawnienia do nadawania kwalifikacji.

Warto podkreślić, że kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe są wprost wymienione w Załączniku 2 do wytycznych MFiPR, a w ujęciu ogólnym wskazuje on na dwie grupy kwalifikacji: włączone do ZSK i niewłączone do ZSK (MFiPR, 2025b).

Ma to swoje konsekwencje w technicznej stronie BUR. Rozróżnienie na kwalifikacje „włączone do ZSK” oraz „niewłączone do ZSK” pojawia się w wielu miejscach, m.in. w jednym z filtrów wyszukiwarki usług rozwojowych oraz w Karcie Usługi Rozwojowej (zob. Regulamin BUR), w której Dostawca Usługi jest zobowiązany wskazać, czy usługa prowadzi do nadawania kwalifikacji, a jeśli tak – czy jest to kwalifikacja włączona do ZSK.

Poza kwalifikacjami włączonymi do ZSK, jak wskazuje Załącznik 2, w kontekście Europejskich Funduszy Społecznych Plus (EFS+) za kwalifikacje należy uznać te, które są nadawane:

- w systemie oświaty i szkolnictwa wyższego, niewłączone do ZSK (np. świadectwo ukończenia studiów podyplomowych),
- przez organy władz publicznych, instytutów badawczych, samorządów zawodowych lub gospodarczych (np. przez Urząd Dozoru Technicznego),
- przez podmioty międzynarodowe (np. certyfikaty Microsoft, ECDL).

Jest to istotne dla IC, które poza kwalifikacjami wolnorynkowymi i sektorowymi nadają także inne kwalifikacje, spełniające którąś z powyższych przesłanek.

15.4. Instytucja certyfikująca w BUR

IC jako Dostawca Usługi Rozwojowej

Podmioty, które chcą świadczyć usługi rozwojowe z dofinansowaniem, muszą zarejestrować się w BUR jako Dostawcy Usług. Podczas rejestracji przechodzą przez system weryfikacji oparty na kryteriach wiarygodności oraz potencjału merytorycznego i organizacyjnego do świadczenia usług. Firmy, które planują oferować usługi objęte dofinansowaniem, muszą spełniać też szereg kryteriów dodatkowych dotyczących potencjału technicznego, ekonomicznego, kadrowego, zasad etyki zawodowej oraz posiadać formalne potwierdzenie posiadania systemu zapewnienia jakości usług (Rozporządzenie MFIPR, 2023).

Potwierdzeniem tego ostatniego może być certyfikat, akredytacja lub uprawnienie wynikające z odrębnych przepisów prawa. Obecnie w BUR dostępnych jest 16 akredytacji lub certyfikatów potwierdzających posiadanie systemu zapewniania jakości. Do najczęściej wystawianych należą: ISO 9001:2015, SUS 2.0, MSUES 2.0, Znak Jakości TGLS QualityAlliance oraz VCC Akademia Edukacyjna. [Pełna lista certyfikatów i akredytacji](#) jest dostępna na stronie PARP (PARP, 2025).

Innym sposobem wykazania posiadania systemu zapewniania jakości jest powołanie się na [uprawnienia wynikające z odrębnych przepisów prawa](#) – obecnie jest 40 takich pozycji w BUR (PARP, 2025). Jedną z nich to, jak wspomniano już w podrozdziale 15.1, ustawa o ZSK, która uprawnia instytucje certyfikujące oraz podmioty upoważnione do prowadzenia walidacji (tzw. instytucje walidujące) do wpisania do BUR jako Dostawców Usług.

Co ważne, zgodnie z [Załącznikiem 4](#) do Regulaminu BUR .

„Dostawca Usług może świadczyć usługi rozwojowe na podstawie odrębnych przepisów prawa tylko w zakresie wskazanym w dokumencie potwierdzającym uprawnienia nadane na mocy tych przepisów”.

Oznacza to, że jeśli **instytucja certyfikująca wpisuje się do Bazy na podstawie uprawnienia wynikającego z ustawy o ZSK, to może oferować przez BUR jedynie usługę walidacji** (tj. „Egzamin”); ta podstawa nie upoważnia podmiotu do ogłaszania w BUR i prowadzenia usługi szkoleniowej zakończonej walidacją i nadaniem kwalifikacji.

Zatem aby uzyskać wpis do BUR jako instytucja certyfikująca kwalifikacje wolnorynkowe lub sektorowe, należy w trakcie rejestracji podmiotu:

- wybrać z rozwijanej listy odpowiednie uprawnienia, tj. ustawę o ZSK;
- wskazać datę ważności uprawnienia i jego zakres;
- wskazać rodzaj i podrodzaj usługi: rodzaj – „Usługa szkoleniowa”, podrodzaj – „Egzamin”;
- dołączyć skan dokumentu potwierdzającego uprawnienie – w przypadku IC takim dokumentem jest decyzja administracyjna ministra właściwego w sprawie nadania uprawnień do certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej.

Jeśli dana IC jest jednocześnie firmą szkoleniową i chciałaby świadczyć usługę kompleksową, czyli oferować szkolenie i walidację prowadzącą do nabycia kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej, powinna wykazać uprawnienie do prowadzenia szkoleń z dofinansowaniem, tj. wskazać właściwy certyfikat lub akredytację.

Biorąc pod uwagę powyższe treści, można zatem podsumować, iż IC może korzystać bezpośrednio z Bazy Usług Rozwojowych jako:

- Dostawca Usługi „Egzamin” – IC rejestruje się na podstawie ustawy o ZSK oraz decyzji administracyjnej o nadaniu uprawnień do certyfikowania i wówczas może oferować wyłącznie usługę walidacji w zakresie kwalifikacji, do których nadawania jest uprawniona;
- Dostawca Usługi „Szkolenie” (prowadzące do nabycia kwalifikacji), o ile jest firmą szkoleniową prowadzącą szkolenia o zakresie efektów uczenia się zgodnym ze wskazanym dla kwalifikacji – wówczas IC musi wykazać posiadanie certyfikatu/akredytacji lub innej niż ustawa o ZSK podstawy prawnej świadczącej o jakości prowadzonych usług szkoleniowych i może oferować usługę kompleksową, tzn. jest jednocześnie podmiotem szkolącym oraz nadającym kwalifikacje.

Warto jednak zaznaczyć, że IC ma jeszcze jedną opcję korzystania z możliwości jakie daje BUR, bez wpisu do Bazy jako Dostawca Usług:

- IC może podjąć współpracę z firmą szkoleniową będącą Dostawcą Usług, która prowadzi szkolenia przygotowujące do nabycia kwalifikacji; wówczas w BUR zarejestrowana jest jedynie firma świadcząca szkolenie, która wskazuje daną IC jako podmiot zewnętrzny prowadzący walidację i nadający certyfikat (opcjonalnie: firma szkoleniowa jest IW, jeśli IC ją do tego upoważni, wówczas szkolenie i walidacja są po stronie Dostawcy Usług, a IC wydaje tylko certyfikaty).

Korzyści dla IC z rejestracji w BUR

Jak wykazano wyżej, istnieje wiele rozwiązań ułatwiających instytucjom certyfikującym korzystanie z BUR czy też stwarzających im pewną przewagę konkurencyjną w tym zakresie. Jednocześnie BUR oferuje instytucjom certyfikującym wiele korzyści, takich jak:

- szansa na realizację usług walidacji lub szkolenia i walidacji z dofinansowaniem – BUR daje możliwość skorzystania z usługi dofinansowanej z EFS+ na terenie całego kraju, co jest korzyścią zarówno dla Dostawcy Usługi, jak też – co oczywiste – dla potencjalnych klientów, w tym osób indywidualnych, pracodawców i ich pracowników; co warto podkreślić w tym kontekście, przedsiębiorcy, którzy otrzymali dofinansowanie w ramach Podmiotowych Systemów Finansowania (PSF), mają obowiązek wyboru usług rozwojowych wyłącznie z oferty (za pośrednictwem) Bazy Usług Rozwojowych; stąd też podmiot, który chciałby współpracować z pracodawcą w zakresie świadczenia usług dofinansowanych z PSF, jest zobligowany opublikować swoje usługi w Bazie; tylko wówczas może być „beneficjentem” tych środków.
- większa konkurencyjność i bezpłatna promocja usług (rejestracja i publikowanie oferty w Bazie jest bezpłatne) – oferta IC (egzamin lub szkolenie prowadzące do nabycia kwalifikacji), ze względu na ogólnopolski zasięg Bazy i otwarty dostęp, może dotrzeć do większej liczby potencjalnych klientów.
- wiedza z rynku – Dostawca Usługi ma dostęp do opinii klientów na temat usług własnych oraz świadczonych przez konkurencję;
- ograniczenie formalności związanych z dofinansowaniem – to usługobiorca „przynosi” środki i to on jako ich bezpośredni beneficjent powinien je zapewnić.

ZAŁĄCZNIK 1

Przykładowa struktura scenariusza walidacji wraz z pytaniami pomocniczymi

Spis treści

1. Obsługa informacyjno-administracyjna walidacji

- 1.1 Warunki przystąpienia do walidacji
- 1.2. Rejestracja
- 1.3. Opłaty
- 1.4. Informowanie o walidacji

2. Identyfikowanie i dokumentowanie efektów uczenia się

- 2.1. Wsparcie kandydata przed przystąpieniem do weryfikacji efektów uczenia się (identyfikowanie)
- 2.2. Dokumentowanie doświadczenia kandydata (o ile dotyczy)

3. Weryfikacja efektów uczenia się

- 3.1. Przebieg walidacji. Metody i narzędzia walidacji.
- 3.2. Wynik weryfikacji efektów uczenia się

4. Certyfikowanie

5. Zasoby organizacyjne i materialne niezbędne do przeprowadzenia walidacji i certyfikowania

6. Kadry zaangażowane w przeprowadzenie walidacji

7. Inne elementy wewnętrznego systemu zapewniania jakości

- 7.1. Rozdzielność szkolenia i walidacji
- 7.2. Procedura odwoławcza
- 7.3. Zasady gromadzenia i przetwarzania dokumentów z przebiegu walidacji i certyfikowania

1. Obsługa informacyjno-administracyjna walidacji

1.1. Warunki przystąpienia do walidacji

Chodzi o warunki wynikające wprost z obwieszczenia o włączeniu danej kwalifikacji (w uzasadnionych przypadkach w opisie kwalifikacji uwzględnia się warunki, które musi spełniać osoba, aby móc przystąpić do walidacji, np. wymagany jest określony poziom wykształcenia czy doświadczenie). IC jest zobowiązana rekrutować wyłącznie kandydatów spełniających postawione wymogi. Musi więc zaplanować sposób weryfikacji spełniania tychże warunków.

Jakie wymagania musi spełniać osoba przystępująca do walidacji? Jakie dokumenty lub inne materiały będą wiarygodnym dowodem na spełnianie tych wymagań? (np. jeśli wymagana jest niekaralność – czy IC oczekuje zaświadczenia o niekaralności czy oświadczenia; dla warunku ukończenia szkoły średniej – czy IC oczekuje kopii/skanu świadectwa czy wystarczy oświadczenie o zdobytym wykształceniu?).

Czy IC wyznacza inne warunki przystąpienia do walidacji? Jakież? (np. wypełnienie ankiety osobowej, podpisanie niezbędnych oświadczeń?) Czym są one uzasadnione?

1.2. Rejestracja

Jak wygląda rejestracja/kwestia zgłoszeń do udziału w walidacji? Np. przez formularz online, formularz przesłany mailem, telefonicznie? Na ile dni przed terminem walidacji? Jakie dane/informacje podaje kandydat podczas rejestracji? Kto odpowiada za obsługę rejestracji po stronie IC?

1.3. Opłaty

Każda IC ustala koszt walidacji i inne związane z opłatą szczegóły samodzielnie. Kwestie te nie są zawarte w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji. Opłata powinna uwzględniać wszelkie koszty IC i może się zmieniać w czasie, a także być zróżnicowana w ramach jednej IC, np. ze względu na różne ścieżki walidacji. Warto tu odpowiedzieć sobie na pytania:

Ile wynosi opłata za uzyskanie kwalifikacji? Czy jest ona pobierana za cały proces walidacji i certyfikowania, czy osobno za walidację, a osobno za wydanie certyfikatu? Czy jeśli walidacja jest podzielona na części/moduły – uczestnik płaci za całość, czy w transzach za poszczególne części/moduły?

W jaki sposób wnoszona jest opłata? W którym momencie – np. przed rejestracją lub po (dopiero po przyjęciu zgłoszenia)? Czy IC przewiduje opłaty za dodatkowe usługi (poza opłatą za przystąpienie do walidacji i certyfikacji, np. osobno płatny doradca walidacyjny)? Jeśli tak – w jakiej wysokości? Za co? Czy IC przewiduje możliwość zwrotu (albo częściowego zwrotu) wniesionej już opłaty? W jakich sytuacjach?

1.4. Informowanie o walidacji

IC ma obowiązek informacyjny: „4. Instytucja certyfikująca prowadzi stronę internetową, na której udostępnia szczegółowe informacje o sposobie organizowania i przeprowadzania walidacji zgodnym z ramowymi wymaganiami, (...) oraz o aktualnie obowiązujących opłatach za walidację i certyfikowanie. 5. Instytucja certyfikująca przekazuje podmiotowi prowadzącemu Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji informację o adresie strony internetowej, o której mowa w ust. 4.” (art. 47 ustawy o ZSK). Warto więc przemyśleć i zapisać:

W jaki sposób kandydaci będą informowani o kwalifikacji oraz o przebiegu walidacji, a także o opłatach i terminach? Jak dokładnie informacje i gdzie (jakimi kanałami) będą udostępniane/publikowane? Czy poza stroną internetową IC planuje inne sposoby informowania, np. strona Fb organizacji, informacje na targach, w pismach branżowych, itp.? Kto odpowiada za ich opracowanie, upublicznianie i aktualizację?

2. Identyfikowanie i dokumentowanie efektów uczenia się

Zgodnie z modelem przyjętym w ZSK, walidacja składa się z trzech etapów: identyfikowania, dokumentowania i weryfikacji efektów uczenia się.

2.1. Wsparcie kandydata przed przystąpieniem do weryfikacji efektów uczenia się (identyfikowanie)

***Identyfikowanie** to rozpoznanie, czy osoba, która chciałaby przystąpić do walidacji, jest do tego gotowa, tzn. czy – w jej opinii – posiada odpowiednią wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne i może przystąpić do ich weryfikacji. Etap identyfikowania występuje więc w przypadku każdej walidacji, pytanie tylko, czy IC podejmie na tym etapie jakies działania.

W niektórych przypadkach, zapisy dotyczące identyfikowania znajdują się już na poziomie opisu kwalifikacji. Jeśli wskazano w nim jakies warunki dla tego etapu (np. wsparcie doradcy), IC musi je zapewnić. Jeśli nie wskazano – IC decyduje, czy chce tu podjąć jakies działania, zaoferować wsparcie. Formą wsparcia może być np. konsultacja z doradcą walidacyjnym, udostępnienie

materiałów pomocniczych (np. listy przydatnej literatury, próbnych testów, przykładowych zadań) lub podanie informacji o możliwościach dalszego uczenia się (o ile takie oferuje IC), pomocnego w przygotowaniu do walidacji. Warto odpowiedzieć na pytania:

Czy IC zapewnia jakieś wsparcie na etapie identyfikowania/podejmowania decyzji o zgłoszeniu na walidację? Jakie? Jeśli zapewnia wsparcie doradcy walidacyjnego - jak to będzie zorganizowane?

Kto może pełnić rolę doradcy? Jakie są zadania doradcy?

2.2. Dokumentowanie doświadczenia kandydata (o ile dotyczy)

***Dokumentowanie** to etap, w którym osoba przystępująca do walidacji kompletuje oraz przekazuje/ przedstawia instytucji certyfikującej dowody i deklaracje, które potwierdzają uzyskanie przez nią określonych efektów uczenia się. Etap ten nie zawsze ma miejsce, zwykle występuje wówczas, gdy IC umożliwia potwierdzenie osiągnięcia efektów uczenia się na podstawie udokumentowanego doświadczenia (np. w postaci próbek pracy, dyplomów, certyfikatów) osoby przystępującej do walidacji. Wtedy zwykle w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji, w części dotyczącej metod walidacji, jest wskazana metoda analizy dowodów i deklaracji. Zob. <https://walidacja.ibe.edu.pl/metody/pl/metody-walidacji/analiza-dowodow-i-deklaracji>. Warto podkreślić, że dokumentowanie nie polega na przedstawieniu dowodów na spełnianie warunków wstępnych czy uwiarygodnieniu tożsamości osoby przystępującej do walidacji. To merytoryczny etap walidacji, dla którego wymogi można określić już na poziomie opisu kwalifikacji/obwieszczenia (choć ma to miejsce stosunkowo rzadko), a przekazywane instytucji certyfikującej dowody i deklaracje (np. dokumenty, próbki pracy) są przedmiotem oceny przez osoby przeprowadzające walidację.

Dla kogo przeznaczony jest etap dokumentowania? Jakie dowody i deklaracje będą w nim gromadzone (konkretny katalog lub przykładowe pozycje) oraz w jakiej formie powinny być przygotowane (np. pliki word, pdf, nagrania itp)? W jaki sposób powinny być przekazane do IC? W jakim terminie?

3. Weryfikacja efektów uczenia się

*** Weryfikacja** to najważniejszy etap walidacji (często pojęcia te stosowane są zresztą zamiennie, jako synonimy). Oznacza sprawdzanie określonego zasobu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych danej osoby, umożliwiające stwierdzenie, czy osiągnęła ona efekty uczenia się

wskazane dla danej kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej. Weryfikację prowadzą asesorzy („egzaminatorzy”), adekwatnie do efektów uczenia się (różnymi metodami).

3.1 Przebieg walidacji. Metody i narzędzia walidacji.

Jakie metody weryfikacji efektów uczenia się przewidziano w opisie kwalifikacji? Czy w opisie kwalifikacji zostały dopasowane od razu do efektów uczenia się? Jeśli nie – proszę wskazać, jakimi metodami będą sprawdzane poszczególne efekty uczenia się. (Uwaga – IC ma obowiązek sprawdzić wszystkie efekty uczenia się określone przez kryteria weryfikacji, a certyfikat można wydać jedynie wówczas, gdy wszystkie efekty zostaną potwierdzone). Pomocna przy „dopasowaniu” metod do efektów uczenia się i kryteriów weryfikacji może być matryca walidacji (wzór matrycy stanowi załącznik do Pakietu powitalnego dla IC).

Jakie konkretne narzędzia (arkusze oceny, klucze oceny itp.) przewidziano na etapie weryfikacji dla poszczególnych metod?

Jak – w szczegółach – będzie przebiegał proces weryfikacji efektów uczenia się? Czy jest on podzielony na części/moduły? Jakie metody będą wykorzystywane w poszczególnych częściach? (zapisy muszą być spójne z opisem kwalifikacji, ale rozwiązania bardziej szczegółowe).

Jaki jest czas trwania poszczególnych części/całej walidacji? Kto i kiedy wyznacza terminy i miejsce przeprowadzania poszczególnych etapów walidacji? Jaka jest maksymalna liczba osób biorących udział w danej sesji walidacyjnej (w jednym terminie)? Jak wygląda szczegółowy harmonogram (harmonogram warto przedstawić w postaci tabeli, może stanowić odrębny punkt w scenariuszu walidacji).

3.2. Wynik weryfikacji efektów uczenia się

Ile osób podejmuje decyzję walidacyjną? Kto ostatecznie podejmuje tę decyzję i ponosi końcową odpowiedzialność (szczególnie w przypadku niezgodności ocen dwóch asesorów)?

W jakim terminie uczestnik walidacji jest informowany o wyniku? Co w przypadku wyniku negatywnego? Czy jest możliwość ponownego podejścia tylko do „niezaliczonej” części?

4. Certyfikowanie

Certyfikat kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej może zostać wydany jedynie w przypadku potwierdzenia wszystkich efektów uczenia się.

W jakim języku i w jakim formacie (papierowy, pdf itp.) będzie wydawany certyfikat? Jakie informacje będzie zawierał (wymagania wobec informacji na certyfikacie znajdują się w art. 49a ust. 1 ustawy o ZSK). Jak będzie wyglądał (format, kolorystyka, rozmieszczenie informacji, rodzaj papieru – jeśli papierowy, dodatkowe elementy, np. zdjęcia)? (Od marca 2024 IC mogą korzystać z generatora certyfikatów w aplikacji e-raporty ZRK).

W jaki sposób certyfikaty będą numerowane? Kto będzie za to odpowiedzialny? W jakiej formie IC będzie prowadzić ewidencję wydanych certyfikatów? (art. 49a ust. 3 i 5). (Ewidencja wydanych certyfikatów również może być prowadzona poprzez aplikację e-raporty ZRK).

Czy certyfikat ma termin ważności? Jaki? W jaki sposób, zgodnie z zapisem z obwieszczenia, można go przedłużyć? Jak dokładnie będzie to wyglądać po stronie IC? Kto się tym zajmie?

5. Zasoby organizacyjne i materialne niezbędne do przeprowadzenia walidacji i certyfikowania

Jak będzie zorganizowane działanie IC? Czy IC planuje zlecać walidację innym podmiotom?

Jakie zasoby materialne są niezbędne do przeprowadzenia walidacji? Na co wskazuje opis kwalifikacji? Czy IC zapewnia wszystkie te zasoby, czy zapewnia więcej? Na jakich konkretnych produktach/ markach pracuje IC (jeśli jest to możliwe do określenia)? Kto odpowiada za zapewnienie tych zasobów i ewentualną amortyzację, utrzymanie w dobrym stanie, uzupełnianie, kontrolę jakości itd.?

6. Kadry zaangażowane w przeprowadzenie walidacji

Jakie osoby biorą udział w walidacji? (warto tu wskazać wszystkie możliwe osoby/podmioty ważne z punktu widzenia walidacji, uwzględniając przede wszystkim te wskazane w opisie kwalifikacji, tj. osoby przeprowadzające walidację – komisję walidacyjną). Można wskazać np.

osoby zajmujące się informowaniem kandydatów, obsługą administracyjną, techniczną lub księgową.

Jakie są konieczne kompetencje osób przeprowadzających walidację (członków komisji walidacyjnej, asesorów)? Kto i na jakiej podstawie ocenia kompetencje osób przeprowadzających walidację? Co jest wiarygodnym dowodem na posiadanie kompetencji, jakie dokumenty będą uznawane? W jaki sposób dokumentowane będzie wyłanianie osób przeprowadzających walidację oraz spełnianie przez nie wymogów?

7. Inne elementy wewnętrznego systemu zapewniania jakości

7.1. Rozdzielność szkolenia i walidacji

Czy IC prowadzi też szkolenia? Jeśli tak – w jaki sposób zapewni rozdzielność tych procesów? (tzn. osoba prowadząca szkolenie, nie powinna oceniać kompetencji osób, które szkoliła (w zakresie, którego dotyczyło szkolenie).

7.2. Procedura odwoławcza

Czy IC przewiduje procedurę odwoławczą? Na czym ona polega? Jaki jest termin na odwołanie? Czy przewidziano formularz odwołania?

Kto podejmuje decyzję o uznaniu/nieuznaniu zasadności odwołania? Jakie są możliwe efekty odwołania? Czy możliwa jest zmiana decyzji w wyniku odwołania, czy za każdym razem efektem będzie powtórzenie całości lub części weryfikacji? W jakim terminie IC powinna wystosować odpowiedź?

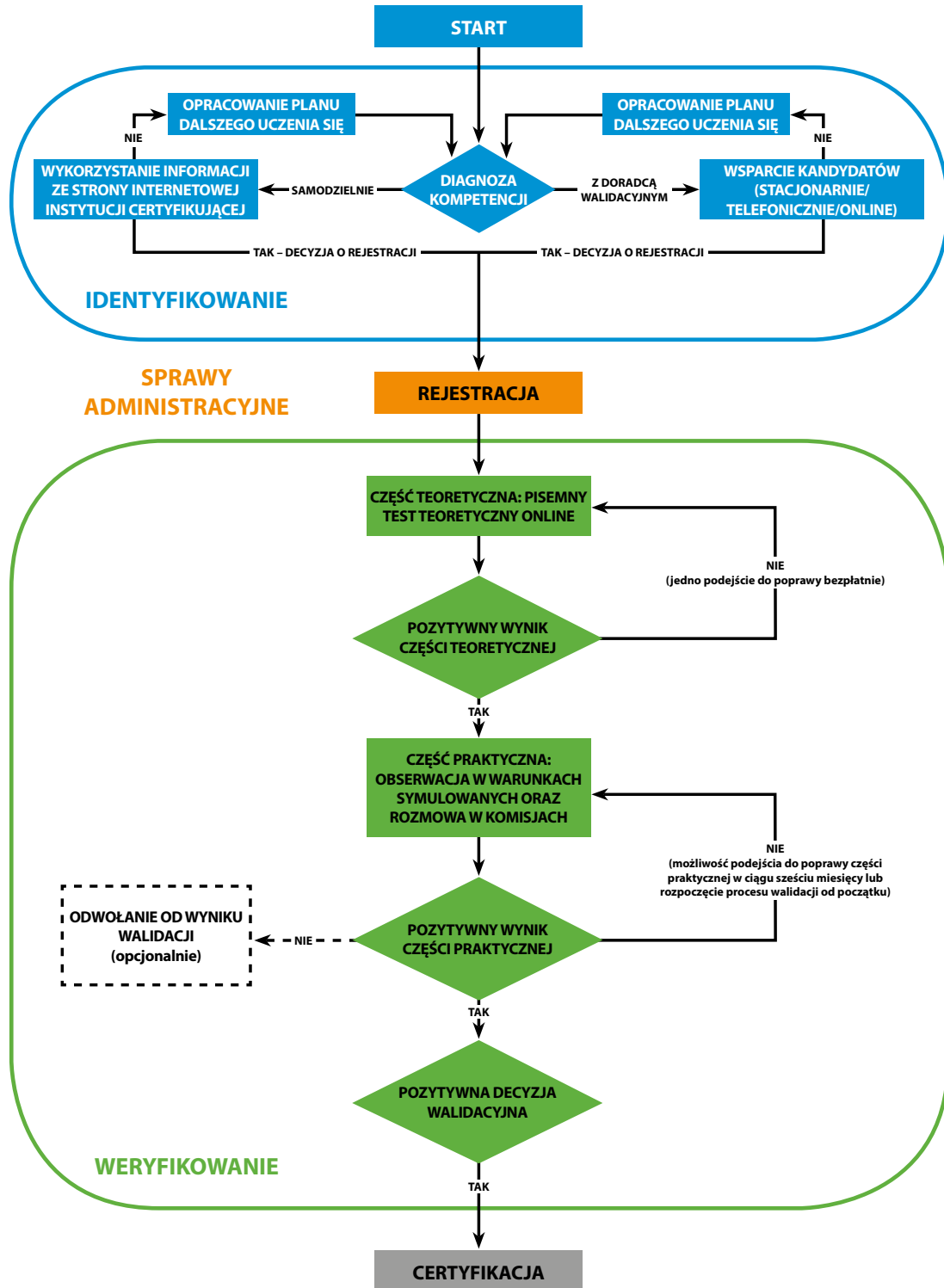
7.3 Zasady gromadzenia i przetwarzania dokumentów z przebiegu walidacji i certyfikowania

Jakie dokumenty dot. przebiegu walidacji IC wytwarza? Które z nich są przechowywane i jak długo? (wymagania wobec przechowywania informacji dot. posiadacza certyfikatu oraz protokołów z przeprowadzonej walidacji albo rozmowy znajdują się w art. 49a ust. 4 i 6 ustawy o ZSK). W jaki sposób IC zabezpiecza dane?

ZAŁĄCZNIK 2

Przykładowy schemat walidacji

SCHEMAT WALIDACJI DLA KWALIFIKACJI „PRZYJMOWANIE GOŚCI W GOSPODARSTWIE DOMOWYM”²²

²² Przedstawiony schemat był wykorzystywany podczas seminariów nt. projektowania walidacji w ZSK realizowanych w latach 2018–2020 i nie dotyczy kwalifikacji realnie funkcjonującej w systemie.

ZAŁĄCZNIK 3

Wzór umowy ramowej IC–IW

Przedstawiony wzór umowy ramowej między IC a IW jest jedynie sugestią możliwych do wprowadzenia rozwiązań w celu uregulowania relacji między IC a IW. W związku z zawarciem umowy ramowej konieczne będzie zawarcie umów realizacyjnych, które będą regulowały główne zobowiązania stron. Treść umów realizacyjnych uzależniona będzie przede wszystkim od sposobu przeprowadzenia walidacji.

W przedstawionym wzorze umowy ramowej proponuje się rozwiązanie, zgodnie z którym do IC zgłaszają się osoby zainteresowane potwierdzeniem posiadania kwalifikacji rynkowej. IC po zebraniu określonej liczby kandydatów sporządza zlecenie przeprowadzenia walidacji zgodnie z wymaganiami określonymi w obwieszczeniu o włączeniu danej kwalifikacji do ZSK, określając wysokość wynagrodzenia. Zlecenie przesyłane jest do IW, która akceptuje je lub nie.

Umowa ramowa

zawarta w _____ dnia _____, dalej: „Umowa”

między:

_____, adres: _____, zarejestrowaną w rejestrze _____ Krajowego Rejestru Sądowego po numerem KRS: _____, NIP: _____, reprezentowaną przez _____, zwaną dalej: „IC”

a

_____, adres: _____, zarejestrowaną w rejestrze _____ Krajowego Rejestru Sądowego po numerem KRS: _____, NIP: _____, reprezentowaną przez _____, zwaną dalej: „IW”.

Zważywszy, że IC jest Instytucją Certyfikującą, której minister _____ nadał uprawnienie do certyfikowania na podstawie ostatecznej decyzji z dnia _____, do certyfikowania włączonej do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, dalej: „ZSK”, kwalifikacji rynkowej _____, IC w celach organizacyjnych zleci przeprowadzenie walidacji _____. W Umowie zostaną opisane ogólne zasady zawierania umów realizacyjnych, oświadczenia i zapewnienia stron, poboczne zobowiązania stron, zasady odpowiedzialności oraz kwestie związane z ochroną danych osobowych. W umowach realizacyjnych dla niniejszej umowy zostaną opisane główne świadczenia stron.

Strony postanowiły zawrzeć Umowę następującej treści:

§ 1

1. IC oświadcza, że jest Instytucją Certyfikującą, której zostały nadane uprawnienia do certyfikowania kwalifikacji rynkowej _____ włączonej do ZSK na podstawie decyzji ministra _____, które nie zostały cofnięte.
2. IC oświadcza, że minister _____ powierzył _____ pełnienie funkcji Podmiotu Zewnętrznego Zapewniania Jakości, dalej: „PZZJ” wobec IC.
3. IC oświadcza, że ministrem nadzorującym funkcjonowanie IC jest minister ds. _____.
4. IC oświadcza, że jest prawidłowo reprezentowana / że pełnomocnictwo do występowania w imieniu IC zostało prawidłowo udzielone, nie zostało zmienione, odwołane ani nie wygasło.

5. IW oświadcza, że jest prawidłowo reprezentowana / że pełnomocnictwo do występowania w imieniu IC zostało prawidłowo udzielone, nie zostało zmienione, odwołane ani nie wygasło.
6. IW oświadcza, że znane są jej wymagania dotyczące przeprowadzania walidacji kwalifikacji rynkowej włączonej do ZSK _____, które zostały zawarte w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji rynkowej do ZSK, stanowiące załącznik nr 1 do Umowy.
7. IW oświadcza, że posiada zasoby, wykwalifikowaną kadrę – komisję walidacyjną/asesorów/egzaminatorów i wiedzę niezbędną do prawidłowego przeprowadzenia walidacji kwalifikacji rynkowej.
8. IW oświadcza, że posiada odpowiednie warunki lokalowe i sprzętowe oraz spełnia wszelkie inne wymagania dla prawidłowego przeprowadzenia walidacji kwalifikacji rynkowej.
9. IW oświadcza, że posiada możliwości przeprowadzenia walidacji wszystkich opisanych w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji rynkowej do ZSK efektów uczenia się wraz z kryteriami ich weryfikacji.
10. IC oświadcza, że przed zawarciem Umowy z IW zweryfikowała prawdziwość złożonych oświadczeń IW dotyczących prawidłowości przeprowadzenia walidacji.

§ 2

1. IW zobowiązuje się do uzgodnienia z IC sposobów przeprowadzenia walidacji kwalifikacji rynkowej włączonej do ZSK, które będą zgodne z treścią obwieszczenia o włączeniu kwalifikacji rynkowej do ZSK w terminie _____ od dnia zawarcia Umowy.
2. IW zobowiązuje się do wdrożenia wewnętrznego systemu zapewniania jakości zgodnego z systemem zapewniania stosowanym przez IC.
3. IW zobowiązuje się do poinformowania IC o treści wprowadzonego wewnętrznego systemu zapewniania jakości.
4. IC zleci IW przeprowadzenie walidacji kwalifikacji rynkowej włączonej do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Zlecenia przeprowadzenia walidacji będą kierowane za pośrednictwem wiadomości e-mail na wskazany w Umowie adres e-mail IW. IW po otrzymaniu zlecenia przeprowadzenia walidacji przez IC zobowiązana jest do zwrotnej odpowiedzi dotyczącej akceptacji warunków zlecenia. W przypadku braku odpowiedzi w terminie 3 dni od przesłania zlecenia, IC uważa złożone zlecenie za zaakceptowane.

5. Strony ustalają, że jednorazowe zlecenie przeprowadzenia walidacji będzie obejmowało _____ osób ubiegających się o potwierdzenie posiadania określonej kwalifikacji rynkowej, które zgłosiły się do IC.
6. Strony ustalają, że zakres, sposób przeprowadzanej walidacji, ilość osób przystępujących do walidacji oraz wysokość wynagrodzenia za przeprowadzenie walidacji zostanie określona w umowach realizacyjnych do Umowy, zawieranych w formie dokumentowej za pośrednictwem wiadomości e-mail.
7. IW zobowiązuje się do sprawdzenia, czy kandydaci ubiegający się o potwierdzenie określonej kwalifikacji rynkowej spełniają wymagania wstępne uprawniające ich do przystąpienia do walidacji.
8. IW zobowiązuje się do sprawdzenia wszystkich efektów uczenia się wraz z kryteriami ich weryfikacji wskazanych w obwieszczeniu o włączeniu kwalifikacji rynkowej do ZSK, jeżeli zlecono IW przeprowadzenie całości walidacji.
9. IW zobowiązuje się do wykonywania niniejszej umowy osobiście, zaś powierzenie wykonania jej części lub całości podwykonawcy możliwe jest jedynie za zgodą IC wyrażoną na piśmie po przedłożeniu IC wzoru umowy z podwykonawcą i jego zaakceptowaniu przez IC.

§ 3

1. IW zobowiązuje się do sporządzenia dokumentacji z przeprowadzonej walidacji. Dokumentacja z przeprowadzonej walidacji powinna obejmować zestawienie wskazujące: datę i miejsce przeprowadzenia walidacji lub danego etapu walidacji, dane osobowe: imię i nazwisko, PESEL, adres zamieszkania osoby przystępującej do walidacji oraz inne dane osobowe niezbędne do przeprowadzenia walidacji, informację, czy osoba przystępująca do walidacji spełnia wymagania wstępne konieczne do przystąpienia do walidacji, informację o tym, czy osoba przystępująca do walidacji potwierdziła posiadanie poszczególnych efektów uczenia się wraz ze wskazaniem wyniku walidacji.
2. IW zobowiązuje się do przechowywania dokumentacji z przeprowadzonej walidacji przez okres _____. Po upływie wskazanego okresu lub na żądanie IC, IW zobowiązane jest do przekazania na rzecz IC całości oryginałów dokumentacji z przeprowadzonej walidacji obejmującej zestawienia, prace walidacyjne oraz protokoły z walidacji.
3. IW zobowiązuje się do przekazywania skanów dokumentacji z przeprowadzonej walidacji w terminie _____ od dnia zakończenia realizacji danego zlecenia.

4. IW zobowiązuje się do przekazywania skanów prac walidacyjnych oraz skanów protokołów z egzaminów walidacji przeprowadzanej w formie odpowiedzi ustnej wraz z dokumentacją obejmującą zestawienia opisane w § 3 ust 1 Umowy.

§ 4

1. IC jest uprawnione do przeprowadzenia kontroli prawidłowości przeprowadzenia walidacji. Przeprowadzenie kontroli przez IC jest możliwe po zawiadomieniu o zamiarze przeprowadzenia kontroli, w terminie 3 dni od przesłania zawiadomienia za pośrednictwem wiadomości e-mail na wskazany w Umowie adres e-mail.

2. IC przeprowadza kontrolę przez wyznaczonego pracownika IC, który przed przystąpieniem do kontroli okazuje upoważnienie oraz dokument tożsamości.

3. IC jest uprawnione w szczególności do wstępu do pomieszczeń, w których przeprowadzane jest walidacja, wstępu do pomieszczeń, w których przechowywana jest dokumentacja z przeprowadzonej walidacji, dokumenty obejmujące system wewnętrznego zapewniania jakości. IC jest uprawnione do uczestnictwa w przeprowadzeniu walidacji w charakterze obserwatora.

4. IC jest uprawnione do weryfikacji, czy IW spełnia wymagania lokalowe, sprzętowe, kadrowe niezbędne do prawidłowego przeprowadzenia walidacji.

5. IC po przeprowadzeniu kontroli, w razie stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie przeprowadzania walidacji, niespełnienia wymagań lokalowych, sprzętowych i kadrowych niezbędnych do przeprowadzenia walidacji, informuje IW o zaistniałych nieprawidłowościach, zobowiązując do przeprowadzenia działań naprawczych w określonym terminie.

6. IW zobowiązane jest do współdziałania z IC podczas przeprowadzania kontroli przez IC.

§ 5

1. IW zobowiązuje się do niezwłocznego informowania IC o zaprzestaniu spełniania jakichkolwiek wymagań niezbędnych do przeprowadzania walidacji, określonych w ustawie z dnia 22 grudnia 2015 roku o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, w szczególności o zaprzestaniu spełniania wymagań lokalowych, sprzętowych i kadrowych niezbędnych do przeprowadzenia walidacji.

2. IC zobowiązuje się niezwłocznego informowania IW o zaprzestaniu spełniania wymagań uprawniających IC do certyfikowania. W szczególności IC informuje IW o wydaniu decyzji ministra o cofnięciu IC uprawnień do certyfikowania.

3. IW zobowiązuje się do przeprowadzania systematycznej oceny przeprowadzanej walidacji obejmującej metody oraz kryteria walidacji, _____, w terminie _____.
4. IW zobowiązuje się do przekazywania na rzecz IC dokumentów potwierdzających przeprowadzenie oceny w zakresie metod i kryteriów walidacji, w terminie _____ od jej przeprowadzenia.
5. IW zobowiązuje się do przekazywania informacji o zastosowanych metodach doskonalenia walidacji oraz doskonalenia wewnętrznego systemu zapewniania jakości w terminie _____ od ich wdrożenia.
6. IW zobowiązuje się do przekazywania na każde żądanie IC informacji o organizacji i przebiegu walidacji, w terminie 3 dni od dnia przesłania żądania IC na wskazany w Umowie adres e-mail.
7. IW zobowiązuje się do przekazywania systematycznie, nie później niż w terminie _____ informacji o wysokości pobranych opłat za walidację oraz uzyskanych przychodów z przeprowadzonej walidacji.

§ 6

1. IW zobowiązuje się do udostępnienia pomieszczeń, w których przeprowadzana jest walidacja w razie monitoringu przeprowadzanego przez PZZJ wyznaczony dla IC.
2. IW przyjmuje do wiadomości, że wyznaczony przedstawiciel PZZJ może uczestniczyć w przeprowadzonym przez IW procesie walidacji, po uprzednim zawiadomieniu IW przez IC.
3. IW jest zobowiązane do zastosowania się do rekomendacji przedstawionych przez PZZJ.

§ 7

1. IW zobowiązuje się do zapłaty kary umownej w kwocie _____ za każdy dzień, w razie opóźnienia w przekazaniu skanów dokumentacji z przeprowadzonej walidacji.
2. IW zobowiązuje się do zapłaty kary umownej kwocie _____ za każdy dzień, w razie opóźnienia w przekazaniu informacji o organizacji i przebiegu walidacji.

§ 8

IW ponosi odpowiedzialność na zasadach ogólnych, a nadto za _____.

§ 9

W celu realizacji zobowiązania wynikającego z Umowy wystąpi powierzenie przetwarzania danych osobowych osób ubiegających się o potwierdzenie posiadania określonej kwalifikacji rynkowej. Strony zobowiązują się w związku z tym do zawarcia odrębnej umowy powierzenia przetwarzania danych.

§ 10

1. IC oświadcza, że osobą do kontaktu w związku z realizacją Umowy jest: _____, wszelka korespondencja elektroniczna powinna być kierowana na następujący adres e-mail: _____.

2. IW oświadcza, że osobą do kontaktu w związku z realizacją Umowy jest: _____, wszelka korespondencja elektroniczna powinna być kierowana na następujący adres e-mail: _____.

3. Strony uznają, że zawiadomienia za pośrednictwem wiadomości e-mail odnoszą skutek wyłącznie w sytuacji, gdy zostały przesłane na adresy e-mail wskazane w § 10 Umowy.

§ 11

1. Wszelkie zmiany i uzupełnienia Umowy, z wyjątkiem zawierania umów realizacyjnych wymagają zachowania formy pisemnej zastrzeżonej pod rygorem nieważności.

2. W sprawach nieuregulowanych zastosowanie mają przepisy Kodeksu cywilnego, Ustawy o ochronie danych osobowych, Ustawy z dnia 22 grudnia 2015 roku o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.

3. Umowa wchodzi w życie z dniem jej zawarcia.

4. Umowa została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

Podpisy stron\

BIBLIOGRAFIA

Publikacje

Bauer, J.E., Duffy, G.L., Westcott, R.T. (red.). (2006). *The Quality Improvement Handbook* (wyd. 2). American Society for Quality, Quality Press.

Bodzińska-Guzik, E., Gmaj, I., Grzeszczak, J., Leyk, A. (2015). *Metoda bilansu kompetencji*. Instytut Badań Edukacyjnych.

Cedefop (2009). *European guidelines for validating non-formal and informal learning*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

https://www.cedefop.europa.eu/files/4054_en.pdf

Cedefop (2015). *European guidelines for validating non-formal and informal learning*. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series; No 104.

<http://dx.doi.org/10.2801/008370> https://www.cedefop.europa.eu/files/3073_en.pdf

Ciężka, B., Kasprzak, T., Wiśniewska-Górczewska, A., Żukowska, M. (2023). *Model dla podmiotów zewnętrznego zapewniania jakości*. Instytut Badań Edukacyjnych.

Dunaj, M. (2023). *Możliwość uzyskiwania kwalifikacji cząstkowych przez osoby z niepełnosprawnościami*. Instytut Badań Edukacyjnych.

Dybaś, M. (red.). (2015). *Zapewnianie jakości procesu nadawania kwalifikacji spoza systemów oświaty i szkolnictwa wyższego. Wskazówki do projektowania, organizowania i przeprowadzania walidacji oraz wewnętrznego zapewniania jakości*. Instytut Badań Edukacyjnych.

Grupa robocza ds. kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) działająca w strategicznych ramach europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (2019). *Identyfikacja i grupowanie centrów doskonałości zawodowej*. Unia Europejska.

Grabowska, A. (red.), Bordzoł, P., Musialik, M., Welle, M., Kopeć-Panek, N. (2025). *Opisywanie kwalifikacji wolnorynkowych, sektorowych i nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych. Poradnik*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Gravells, A. (2016). *Principles & Practices of Quality Assurance. A guide for internal and external quality assurers in the FE and skills sector*. SAGE.

Kopeć-Panek, N. (red.), Brzozowska, A., Kaczan, R., Rycielska, L., Witkowska, A. (2024). *Jak przygotować i przeprowadzić walidację. Wskazówki dla instytucji certyfikujących* (wyd. II). Instytut Badań Edukacyjnych.

Kopeć-Panek, N. (red.), Aleksyńska-Mikołajczyk, J., Brzozowska, A., Suchorab, A., Witkowska, A. (2025). *Instytucje certyfikujące w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Pakiet powitalny*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Margas Dzwonnik, E., Urbańska-Golec, E. (2026). *Kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe jako uzupełnienie oferty kształcenia zawodowego. Możliwości, wyzwania, dobre praktyki*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Marszałek, A. (red.). (2019). *Podstawowe procedury w realizacji zadań ministrów odpowiedzialnych za kwalifikacje w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji* (wyd. II). Instytut Badań Edukacyjnych.

Nikodemka, S., Przychocka, M., Zdanowicz, M., Popłoński, G. (2024). *Analiza dowodów i deklaracji – praktyczne wskazówki. Ekspertyza*. Instytut Badań Edukacyjnych.

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (2025a). *Wytyczne dotyczące monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów na lata 2021–2027*. <https://funduszeuropejskie.gov.pl/dokumenty/wytyczne-dotyczace-monitorowania-postepu-rzeczowego-realizacji-programow-na-lata-2021-2027-2/>

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (2025b). *Załącznik 2: Podstawowe informacje dotyczące uzyskiwania kwalifikacji w ramach projektów współfinansowanych z EFS+ oraz FST*. <https://funduszeuropejskie.gov.pl/dokumenty/wytyczne-dotyczace-monitorowania-postepu-rzeczowego-realizacji-programow-na-lata-2021-2027-2/>

PARP (2025). *Certyfikaty, akredytacje i uprawnienia „z mocy prawa” furtką do uzyskania wpisu do BUR*. <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/88802:certyfikaty-akredytacje-i-uprawnienia-z-mocy-prawa-furtka-do-uzyskania-wpisu-do-bur>

PARP (2026). *Regulamin BUR obowiązujący od 5 maja 2026 r.* <https://serwis-uslugirozwojowe.parp.gov.pl/component/site/site/serwis-informacyjny-bur/#regulamin>

Regulamin konkursu *Utworzenie i wsparcie funkcjonowania 120 branżowych centrów umiejętności (BCU), realizujących koncepcję centrów doskonałości zawodowej (CoVEs)* (b.d.). Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji.

Sławiński, S. (2017). *Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji* (wyd. II). Instytut Badań Edukacyjnych. https://kwalifikacje.gov.pl/images/Publikacje/slownik_zsk.pdf

Walaszczyk, A., Mnich, J. (2024). *Monitorowanie i pomiary. Wielowymiarowy proces zarządzania jakością w ujęciu systemowym*. Politechnika Łódzka.

Akty prawne, obwieszczenia

Obwieszczenie Ministra Cyfryzacji z dnia 3 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Programowanie i obsługiwanie procesu druku 3D” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Obwieszczenie Ministra Edukacji z dnia 5 września 2025 r. w sprawie ogólnopolskiej sieci branżowych centrów umiejętności na lata 2023–2028 (M.P. 2025, poz. 947).

Obwieszczenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 14 kwietnia 2020 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Wdrażanie dostępności w organizacji” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Obwieszczenie Ministra Sportu z dnia 17 stycznia 2020 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Projektowanie procesu dydaktycznego w kiteboardingu” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Obwieszczenie Ministra Sportu z dnia 17 stycznia 2020 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie zajęć z grupowych form fitnessu” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Obwieszczenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 17 maja 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Pilotowanie imprez turystycznych” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Obwieszczenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 4 stycznia 2023 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Przewodnictwo turystyczne” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 maja 2019 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowych dotyczących projektowania, montażu i konserwacji zabezpieczeń przeciwpożarowych oraz montażu i konserwacji autonomicznych czujek: tlenu węgla, dymu, ciepła i gazu do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Diagnoza i pomoc psychoonkologiczna osobom chorym onkologicznie, osobom po chorobie nowotworowej oraz ich rodzinom i otoczeniu – Psychoonkolog” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 października 2023 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz.U. 2023, poz. 2175).

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 27 września 2023 r. w sprawie wykazu dziedzin zawodowych wraz z przyporządkowanymi do nich zawodami określonymi w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2023, poz. 2059).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 lipca 2019 r. w sprawie wzorów znaków graficznych informujących o poziomach Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisanych do kwalifikacji pełnych i cząstkowych włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i odpowiadających im poziomach europejskich ram kwalifikacji (Dz.U. 2019, poz. 1574).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. 2019, poz. 639).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019, poz. 316).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019, poz. 991).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 2019 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o odbyciu stażu uczniowskiego (Dz.U. 2019, poz. 1583).

Rozporządzenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 28 lipca 2023 r. w sprawie rejestru podmiotów świadczących usługi rozwojowe (Dz.U. 2023, poz. 1686).

Rada Europejska (2017). Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2017 w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie i uchylające zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, nr 2017/C 189/03 (Dz.U. UE, C 189/15).

System zarządzania jakością. Wymagania. PN-EN ISO 9001:2015. Polski Komitet Normalizacyjny.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r., poz. 1071 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 1960 r. nr 30, poz. 168 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r., poz. 59).

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r., poz. 646 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2019 r., poz. 713 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1668 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych (Dz.U. z 2019 r., poz. 579).

Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz.U. z 2022 r., poz. 97).

Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz.U. z 2025 r., poz. 620).

Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2023 r. poz. 2048 oraz z 2024 r., poz. 1166).

Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz.U. z 2011 r., nr 139, poz. 814 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz.U. z 2000 r., nr 109 poz. 1158).

Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 226).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 2005).

Dokumenty/materiały niepublikowane

Bielecki, M., Kaczmarek, M. (2019). *Konstruowanie i stosowanie testów wiedzy w celu weryfikacji efektów uczenia się* [niepublikowany maszynopis]. Instytut Badań Edukacyjnych.

Burska-Kopczyk, J., Sikorska-Kwasieberska, A. (2020). *Ekspertyza dotycząca zakresu udostępnianych informacji na stronach internetowych instytucji certyfikujących o sposobie zorganizowania i przeprowadzenia walidacji dla danej kwalifikacji rynkowej zgodnie z art. 47 ust. 4 ustawy o ZSK* [niepublikowany maszynopis]. Instytut Badań Edukacyjnych.

Dybaś-Stronkowska, M. (2019). *Wskazówki dotyczące oceny WSZJ* [niepublikowany maszynopis]. Instytut Badań Edukacyjnych.

Kaczor, P. (2019). *Opinia prawna dotycząca spełniania wymogu prowadzenia działalności gospodarczej przez podmioty składające wnioski o nadanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji włączonych do ZSK, rozszerzająca wyjaśnienia zawarte w punktach 8.1 i 8.2 Ekspertyzy (analizy) w przedmiocie interpretacji przepisów ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. z dnia 25 października 2018 r., Dz.U. r., poz. 2153), zwanej dalej: „u.z.s.k.”, dotyczących zakresu oceny formalnej wszystkich typów wniosków, prowadzonej przez podmiot prowadzący Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (...).* [niepublikowany maszynopis]. Instytut Badań Edukacyjnych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej. *Pismo z dn. 16 lutego 2024 dotyczące zmian w ustawie o ZSK oraz wdrożenia aplikacji e-raporty ZRK.* DSKKZ-WZSK.0753.13.2024.KM.

Ministerstwo Edukacji Narodowej. *Pismo z dn. 22 września 2025 dotyczące obowiązków instytucji certyfikujących wynikających z ustawy o ZSK.* DKZ-WZSK.0853.54.2025.LB.

Ministerstwo Edukacji Narodowej. *Pismo z dn. 17 kwietnia 2026 dotyczące modyfikacji formularza sprawozdawczego dla IC.* DKZ-WZSK.73.20.2026.KM.

Żak, M. (2019). *Ekspertyza wykonana na zlecenie Instytutu Badań Edukacyjnych w Warszawie na podstawie umowy nr 186/2019* [niepublikowany maszynopis]. Instytut Badań Edukacyjnych.

Źródła internetowe

Baza Dobrych Praktyk: <https://walidacja.ibe.edu.pl/dobrepraktyki/index.php/pl/>

Baza Usług Rozwojowych: <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/>

Centralny System Uwierzytelniania (CAS) w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji: <https://cas.kwalifikacje.gov.pl/login>

Doradca walidacyjny: <https://kwalifikacje.edu.pl/walidacja/kompetencje-kadry-ic/>

E-wnioski ZRK: <https://kwalifikacje.gov.pl/dla-instytucji/e-wnioski-zrk/>

Identyfikacja wizualna: <https://kwalifikacje.gov.pl/indywidualny/grafiki-do-pobrania/>

Instrukcja dotycząca składania wniosków o nadanie uprawnień do certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowej lub sektorowej: https://kwalifikacje.gov.pl/wp-content/uploads/2026/04/Instrukcja-dot.-skladania-wnioskow-o-nadanie-uprawnienia-do-certyfikowania-kwalifikacji-wolnorynkowej-lub-sektorowej_1764583012-2.docx-5.pdf (wersja zaktualizowana 1.04.2026).

Katalog Metod Walidacji (a): <https://walidacja.ibe.edu.pl/metody/pl/>

Katalog Metod Walidacji (b):

<https://walidacja.ibe.edu.pl/metody/pl/metody-walidacji/bilans-kompetencji>

Metoda Bilansu Kompetencji: <https://mbk.ibe.edu.pl/>

Portal ZSK: <https://kwalifikacje.gov.pl>

Portal ZSK (2026):

<https://kwalifikacje.gov.pl/zrk-i-uslugi-rozwojowe-w-jednym-miejscu-od-teraz-juz-tak/>

Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych (RSPO): <https://rspo.gov.pl/>

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://kwalifikacje.gov.pl/wyszukiwarka-kwalifikacji>

SŁOWNIK UŻYTYCH TERMINÓW I SKRÓTÓW

Asesor – osoba weryfikująca efekty uczenia się osoby przystępującej do walidacji.

Branżowe centrum umiejętności (BCU) – publiczna lub niepubliczna jednostka systemu oświaty o zasięgu ogólnopolskim, wyspecjalizowana w określonej dziedzinie zawodowej i prowadząca działalność edukacyjno-szkoleniową, innowacyjno-rozwojową oraz wspierającą współpracę instytucji edukacyjnych z pracodawcami i aktywizację zawodową absolwentów.

Certyfikowanie – proces, w wyniku którego osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, po uzyskaniu pozytywnego wyniku walidacji, otrzymuje od uprawnionego podmiotu certyfikującego dokument potwierdzający nadanie określonej kwalifikacji.

Dostępność – dostępność architektoniczna, cyfrowa oraz informacyjno-komunikacyjna, co najmniej w zakresie określonym przez minimalne wymagania, o których mowa w art. 6 Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, będąca wynikiem uwzględnienia uniwersalnego projektowania albo zastosowania racjonalnego usprawnienia.

Efekty uczenia się – wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się.

Ewaluacja – analiza funkcjonowania instytucji certyfikującej prowadząca do diagnozy procesów związanych z certyfikowaniem, służąca zapewnianiu i doskonaleniu jakości kwalifikacji.

Instytucja certyfikująca (IC) – podmiot, który uzyskał uprawnienia do przeprowadzania walidacji i certyfikowania.

Instytucja walidująca (IW) – podmiot upoważniony przez instytucję certyfikującą do przeprowadzania walidacji.

Kwalifikacja – zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący.

Kwalifikacja sektorowa – kwalifikacja o charakterze zawodowym nieuregulowana odrębnymi przepisami, odpowiadająca na potrzeby danej branży lub sektora i uwzględniająca ich specyfikę, nadawana przez podmioty prowadzące działalność statutową w obszarze danej branży lub

sektora, które otrzymały uprawnienie do jej certyfikowania. Dokumentem potwierdzającym nadanie kwalifikacji jest certyfikat kwalifikacji sektorowej.

Kwalifikacja wolnorynkowa – kwalifikacja nieuregulowana odrębnymi przepisami prawa, odpowiadająca na potrzeby społeczne lub potrzeby rynku pracy, nadawana przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą, które otrzymały uprawnienie do jej certyfikowania. Dokumentem potwierdzającym nadanie kwalifikacji jest certyfikat kwalifikacji wolnorynkowej

Minister właściwy (MW) – minister odpowiedzialny za funkcjonowanie Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji w danym dziale administracji rządowej.

Osoba ze szczególnymi potrzebami – osoba, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami (Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami).

Podmiot wnioskujący – podmiot składający wniosek o nadanie uprawnień do certyfikowania.

Podmiot zewnętrznego zapewniania jakości (PZZJ) – instytucja wpisana na listę podmiotów zewnętrznego zapewniania jakości, której minister właściwy powierzył funkcję zewnętrznego zapewniania jakości wobec instytucji certyfikującej dla danej kwalifikacji.

Uczenie się nieformalne – uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność inną niż edukacja formalna i pozaformalna; przykładem uczenia się nieformalnego może być nabywanie umiejętności w miejscu pracy, za pośrednictwem filmów w internecie itp.

Walidacja – sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.

Wewnętrzny system zapewniania jakości (WSZJ) – sformułowany na potrzeby instytucji certyfikującej zbiór zasad postępowania, procedur, metod oraz rozwiązań organizacyjnych służących zapewnianiu poprawności walidacji i certyfikowania oraz doskonaleniu walidacji i certyfikowania.

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK) – rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym, ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK) – wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, a także zasady i standardy certyfikowania oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji.

Publikacja ma charakter poradnika, w którym zawarto praktyczne wskazówki dotyczące funkcjonowania instytucji certyfikujących (IC), nadających kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Jest to wydanie II, uwzględniające zmiany ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (wprowadzone 1.01.2024 r.), a także modyfikacje portali informacyjnych oraz przygotowanych przez IBE PIB aplikacji wspierających instytucje certyfikujące.

W publikacji wyodrębniono trzy obszary tematyczne: projektowanie walidacji i wewnętrzny system zapewniania jakości, procedura uzyskiwania uprawnień i obowiązki IC wynikające z ustawy o ZSK, relacje IC z otoczeniem Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Adresatami publikacji są przede wszystkim instytucje certyfikujące oraz podmioty zainteresowane uzyskaniem uprawnień do certyfikowania kwalifikacji wolnorynkowych lub sektorowych. Może być ona pomocna także innym interesariuszom ZSK: podmiotom zewnętrznego zapewniania jakości, instytucjom walidujących, ministrom właściwym, a także instytucjom szkoleniowym, dostawcom usług w BUR, szkołom prowadzącym kształcenie zawodowe.

Publikacja, która ma być praktycznym poradnikiem dotyczącym funkcjonowania instytucji certyfikujących w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, w mojej ocenie traktuje o tym obszarze w sposób przekrojowy i kompleksowy. Znajdują się w niej zarówno informacje wprowadzające w tematykę nadawania kwalifikacji w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, jak i – w wielu miejscach poparte cennymi przykładami – takie, które dotyczą kwestii szczegółowych, w tym uregulowań prawnych oraz rekomendacji i dobrych praktyk powiązanych z poszczególnymi zagadnieniami w niej omówionymi.

Agnieszka Szymczak
Kierownik Zespołu ds. Systemu Kwalifikacji, IBE PIB

„Rekomendacje” to bardzo przydatna i potrzebna pozycja dla instytucji certyfikujących i współpracujących z nimi podmiotów. Nie tylko dostarcza wskazówek dotyczących wypełniania zadań i obowiązków IC, ale też pokazuje aktualne konteksty funkcjonowania IC, m.in. związane z branżowymi centrami umiejętności, Bazą Usług Rozwojowych czy współpracą ze szkołami ponadpodstawowymi prowadzącymi kształcenie zawodowe.

dr Natalia Kopeć-Panek
Ekspert główny ds. współpracy z instytucjami certyfikującymi, IBE PIB

ISBN 978-83-68747-40-9

Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa,
tel. +48 22 241 71 00; www.ibe.edu.pl

